

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський Державний Педагогічний Університет»
Кафедра дошкільної освіти та практичної психології

*Папка з діагностичними
методиками для дітей
дошкільного віку.*

Виконала: Тюріна О.В.
Перевірила: Березка С.В.

Зміст.

Вступ.....	6
Розділ 1. Методики для виявлення рівня мовленнєвого розвитку дітей 3-4х років.....	9
1.1. «Назви іграшки та предмети».....	9
1.2. Методика «Хто це?».....	10
Розділ 2. Методики діагностики пізнавального розвитку дітей 3-4 років.....	12
2.1. Методика «Різнокольорова квіточка».....	12
2.2. Методика «Назви і знайди таку саму фігуру».....	13
2.3. Методика склади піраміду.....	14
2.4. Методика «Покажи дії».....	15
Розділ 3. Методи діагностики емоційного розвитку.....	16
3.1. Методика «Мій настрій».....	16
Розділ 4. Методика діагностики особистісного розвитку.....	17
4.1. Методика «Частини мого тіла».....	18
Розділ 5. Методики діагностики розвитку мовлення дошкільнят 4-5 років...18	
5.1. Методика «Словниковий запас».....	18
5.2. Тест «Володіння зв'язним мовленням» (С. Максименко).....	20
5.3. Методика Визначення словникового запасу (І. Архіпова).....	21
Розділ 6. Діагностика розвитку мислення та пам'яті у дітей у віці від 3-4 років.....	23
6.1. Методика «Нісенітниця».....	23
6.2. Діагностика наочно-образного запам'ятовування.....	25
6.3. Методика діагностики асоціативної пам'яті дітей 3-6 років.....	26
6.4. Методика діагностики рухової пам'яті дітей 4-5 років.....	28
6.5. Методика діагностики рухової пам'яті дітей 4-5 років.....	30
6.6. Методика дослідження довготривалої пам'яті дітей 4-5 років.....	32
6.7. Методика «Змальовування картинки»(діагностика короткочасної пам'яті дітей 4-6 років).....	32

6.8. Складання картинки по пам'яті з частинок (діагностика короткочасної пам'яті дітей 4–6 років).....	33
6.7. Методика «Запам'ятай пару» (для дітей 4–5 років).....	36
Розділ 7. Діагностика психічних процесів у дітей 4-5 років.....	36
7.1. Методика «Злови кульку».....	36
7.2. Методика «Сховай кульки».....	37
7.3. Методика «Пограй з кольоровими кубиками».....	39
7.4. Методика «Розрізні картинки».....	40
7.5. Методика «Збудуй з паличок» (молоточок або будиночок).....	41
7.6. Методика «Дістань візок».....	42
7.7. Методика «НАМАЛЮЙ (доріжку або будиночок)».....	44
Розділ 8. Добірка корекційно розвивальних вправ для розвитку уваги дітей старшої групи.....	46
8.1. Методика «Знайди однакові малюнки».....	46
8.2. Вправа «Поміркуй і домалюй».....	47
8.3. Методика «Запам'ятай і змалюй».....	47
Розділ 9. Діагностичні методики емоційної сфери дошкільника.....	48
9.1. Проективна методика "Обери обличчя".....	48
9.2. Проективна методика «Малюнок сім'ї».....	58
9.3. Методика «Неіснуюча тварина».....	61
9.4. Проективна методика «Малюнок дерева».....	77
9.5. Проективна методика “кактус”.....	87
9.6. Тест будинок, дерево, людина.....	92
Розділ 10. Діагностика мовленнєвого розвитку дитини, міжособистісних відносин дитини в групі. (4-5 років).....	123
10.1. Кольоровий тест ставлень.....	123
10.2. Методика "Вибір в дії".....	129
Розділ 11. Діагностика пам'яті та мислення уваги дітей 5-6 років.....	131
11.1. Піктограми лурії.....	131
11.2. Тест прогресивних матриць Равена.....	136

11.3. Коректурна проба.....	140
11.4. Методика для вивчення концентрації та стійкості уваги. Модифікація методу П'єрона-Рузера.....	142
11.5. Тест Вартегга.....	144
11.6. Методика «Образотворче творче мислення».....	146
11.7. Тест «кола» для діагностики творчих здібностей.....	149
Розділ 12. Діагностичні методики сприйняття дошкільника.....	152
12.1. Діагностики сприймання. Чого не вистачає на цих малюнках? (за Немовим Р).....	154
12.2. Методика "Упізнай, хто це?" (дослідження сприйняття).....	155
12.3. Методика "Чим залатати килимок?".....	158
12.4. Методика дослідження мислення Методика "Виріж фігури".....	159
12.5. Методика "Відтвори малюнки".....	161
Розділ 13. Діагностичні методики визначення пізнавального інтересу.....	162
13.1. Методика Спрямована на виявлення сили пізнавального інтересу.....	162
13.2. Методика «Коробка форм».....	163
13.3. Тест "Знайди кілька відмінностей?".....	165
Розділ 14. Діагностика уяви дошкільника. Для дітей 5-7 років.....	168
14.1. Методика «Сонце в кімнаті».....	168
14.2. Методика «Як врятувати зайчика».....	168
14.3. Діагностика рівня розвитку уяви. Методика «Де чие місце?».....	168
14.4. Методика «Вивчення рівня розвитку уяви».....	171
14.5. Методика “два будиночки”.....	173
Розділ 15. Методики діагностики рівня готовності дитини до школи.....	175
15.1. Тест Керна-Йірасика (діагностика готовності до школи).....	175
15.2. Будиночок (Н.І. Гуткіна) – діагностика розвитку довільної сфери, готовності до школи.....	179
15.3. Філіппінський тест для діагностики морфологічної готовності до школи.....	182

15.4. Тест короткочасної пам'яті та умовиводів. Діагностика готовності до школи.....	184
15.5. Мотиваційна готовність дитини до школи. Тест за т. Д. Марцинковською.....	186
15.6. Опитувальник орієнтовного тесту шкільної зрілості Керна-Йірасика.....	189

Вступ.

Дошкільне дитинство є періодом первинного складання особистості, періодом розвитку особистісних механізмів поведінки. Відокремлення дитини від дорослого наприкінці раннього віку призводить до нових взаємин дошкільника з ним та до нової ситуації розвитку. Вперше дитина виходить за межі свого сімейного кола і встановлює нові стосунки з більш широким світом дорослих людей.

Спілкування дитини з дорослим ускладнюється і набуває нової форми та нового змісту. Дошкільнику вже недостатньо уваги дорослого і спільної діяльності з ним. Завдяки мовленнєвому розвитку значно розширюються можливості спілкування з оточуючими. Відтепер дитина може спілкуватися з приводу не лише безпосередньо предметів, які сприймаються, але й уявлених предметів, які відсутні в конкретній ситуації взаємодії. Зміст спілкування стає позаситуативним, який виходить за межі ситуації, що сприймається.

Провідний для цієї форми мотивів спілкування – пізнавальний. Дорослий починає виступати перед дитиною у новій якості – як джерело нових знань, як ерудит, який здатний зняти сумніви та відповісти на питання. Для старших дошкільників характерно прагнення не лише до доброзичливості та уваги дорослого, але й до взаєморозуміння та співстраждання. Соціальна ситуація розвитку дошкільника не обмежується його контактами з оточуючими дорослими. Крім реальних оточуючих дитину дорослих у житті і у свідомості дошкільника з'являється ще один – ідеальний дорослий. Він є ідеальним тому, що: 1) існує лише у свідомості дитини як ідея, а не як конкретна ідеальна людини; 2) втілює у собі досконалий образ якої-небудь загальної функції: дорослий - батько, лікар, продавець і т. п. Дошкільник хоче бути таким, як цей ідеальний дорослий. Його головна потреба – бути членом дорослого суспільства. Протиріччя соціальної ситуації розвитку дитини-дошкільника полягає у розриві між його прагненням бути

як дорослий і неможливістю реалізувати це прагнення безпосередньо. Єдиною діяльністю, яка дозволяє розв'язати це протиріччя, є сюжетно-рольова гра. Саме тому, що рольова гра дає дитині можливість вступити до взаємодії з такими сторонами життя, які недосяжні їй у реальній практиці, вона і є провідною діяльністю дошкільника.

Основним мотивом ігрової діяльності є найкраще виконання ролі, діяти "як дорослий". Цей мотив підпорядковує собі безпосередні стосунки дитини і є провідним. З цієї точки зору, дошкільний вік – період інтенсивного засвоєння людських взаємин – норм і правил поведінки, які існують у світі дорослих. Крім дорослого в соціальній ситуації розвитку дитини в дошкільному віці важливу роль починають відігравати однолітки. Спілкування і взаємини з іншими дітьми стає не менш значущим для дитини, ніж її взаємини з дорослими.

Таким чином, соціальна ситуація розвитку дитини в дошкільному віці ускладнюється. Доросла людина залишається центром життя дитини, але взаємини з нею суттєво змінюються: дитина вступає у взаємини з більш широким соціальним світом. Становлення внутрішнього психічного життя і внутрішньої саморегуляції пов'язане з цілим рядом новоутворень у психіці і у свідомості дошкільника. Розвиток пізнавальної і особистісної сфери дитини.

На кожному етапі розвитку та чи інша психічна функція виходить на перше місце. Найважливішою особливістю дошкільного віку є нова система психічних функцій, в центрі якої стає пам'ять (на думку Л.С.Виготського). Пам'ять дошкільника є центральною психічною функцією, яка визначає всі інші процеси: Мислення: міркувати - згадувати, тобто спиратися на свій попередній досвід або змінювати його. Мислення перестає бути наочно-дійовим – дитина може встановлювати прості причинно-наслідкові взаємозв'язки між подіями та явищами, стає наочно-образним, починає розвиватися словесне мислення.

Сприймання: засвоєння сенсорних еталонів (найменування якостей, кольорів, форми, величини) стає довільною, самостійною дією, втрачає афективний характер. Уява: одне з найважливіших утворень дошкільного віку, має багато спільного з пам'яттю – в обох випадках дитина діє в плані образів та уявлень.

Пам'ять також можна розглядати як "відтворюючу уяву". Пам'ять: у молодших дошкільників – мимовільна. Запам'ятовуються казки, оповідання, діалоги з фільмів, коли дитина співпереживає героям. Протягом дошкільного віку зростає ефективність мимовільного запам'ятовування. Сміслова пам'ять розвивається разом з механічною. Мовлення: в основному завершується тривалий і складний процес опанування мовленням.

До 7 років мовлення стає засобом спілкування та мислення дитини: Важливим новоутворенням цього періоду є довільна поведінка, яку можна визначити як поведінку, яка опосередкована нормами та правилами. Вперше виникає питання про те, як треба себе поводити, тобто формується попередній образ своєї поведінки. Дитина починає опановувати і керувати своєю поведінкою, порівнюючи її з тим образом, який стає взірцем. Усвідомлення своєї поведінки і початок особистої самосвідомості – одне з головних новоутворень дошкільного віку.

Особистісні новоутворення:

1. Виникнення першого схематичного контуру цілісного дитячого світогляду.
2. Виникнення перших етичних інстанцій: "що таке добре". Етичні інстанції зростають поряд з естетичними: "красиве не може бути поганим".
3. Виникнення підпорядкування мотивів.
4. Виникнення довільної поведінки.
5. Виникнення особистої свідомості – усвідомлення свого обмеженого місця в системі взаємин з дорослим.
6. Розвиток самооцінки – усвідомлення можливостей своїх дій.

Методики для виявлення рівня мовленнєвого розвитку дітей 3-4х років.

«Назви іграшки та предмети»

Підготовка предметних картинок :

Інструкція дитині: « Я буду показувати тобі іграшки, предмети, а ти будеш їх називати».

Оцінювання результатів:

Оцінки виставляються в балах (1 бал за правильно названу іграшку чи предмет). Результати додаються, визначається загальна кількість балів.

Максимальний результат: 10 балів



Висновки про рівень розвитку активного словника дитини.

10 балів – дуже високий рівень.

8-9 балів – високий.

4-7 балів – середній.

0-1 балів – низький.

Методика Хто це?

Дорослий показує дитині іграшку та пропонує відповісти на запитання.

Інструкція дитині: «Зараз ми с тобою пограємося. Я тобі покажу Іграшку і буду ставити запитання, а ти будеш відповідати на них».

1. Картинка собака.



- Хто це?
- Як собака кричить?
- Який собака?
- Що їсть собака?
- Як звуть дитинча собаки?

2. Картинка курка



- Хто це?
- Як курка кричить?
- Який курка?
- Що вона їсть ?

- Як звуть дитинча курки?

3. Картинка кішка.



- Хто це?
- Як кричить киця?
- Яка вона?
- Що вона їсть ?
- Як звуть дитинча кицьки?

Оцінювання результатів:

Оцінки виставляються в балах (1 бал за правильно названу іграшку чи предмет). Результати додаються, визначається загальна кількість балів.

Максимальний результат: 10 балів

Висновки про рівень розвитку активного словника дитини.

10 балів – дуже високий рівень.

8-9 балів – високий.

4-7 балів – середній.

0-1 балів – низький.

Методики діагностики пізнавального розвитку дітей 3-4 років

Методика «Різнокольорова квіточка».

На картинці зображена квіточка, яка складається з різнокольорових пелюсток (червоний, жовтий, зелений, синій, блакитний).

Інструкція дитині: «Подивися яка гарна квіточка, вона не звичайна, а казкова. У неї пелюстки різного кольору. Давай назвемо ці кольори».



Оцінювання результатів:

- 10 балів - дитина правильно назвала 5 кольорів.
- 8-9 балів - дитина правильно назвала 4 кольори
- 4-7 балів - дитина правильно назвала 3 кольори
- 2-3 балів - дитина правильно назвала 2 кольори
- 0-1 балів - дитина правильно назвала 1-0 кольорів

Висновки про рівень сформованості уявлень про кольори.

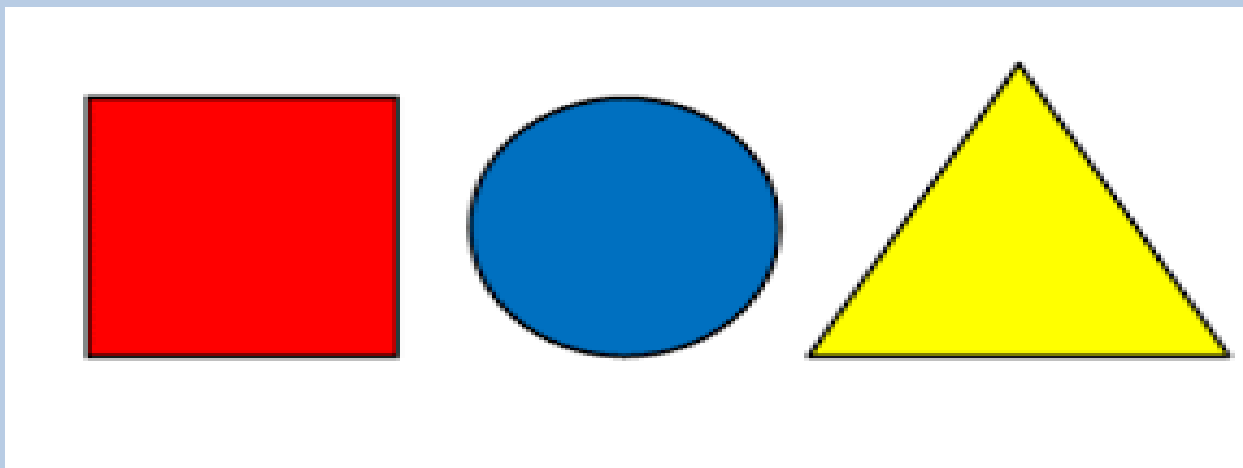
- 10 балів – дуже високий рівень.
- 8-9 балів – високий.
- 4-7 балів – середній.
- 0-1 балів – низький.

Методика «Назви і знайди таку саму фігуру»

(для виявлення рівня розвитку зорового сприйняття).

На столі перед дитиною лежать малюнки геометричних фігур: коло, квадрат, трикутник. Підготовлені геометричні фігури.

Інструкція дитині: « Я тобі буду показувати геометричну фігуру, а ти її назвеш і знайдеш таку ж на малюнку».



Оцінювання результатів:

- 10 балів - дитина правильно назвала і знайшла геометричні фігури менше ніж за 15 сек.
- 8-9 балів - дитина правильно назвала і знайшла геометричні фігури більше ніж за 17 сек.
- 4-7 балів - дитина правильно назвала і знайшла геометричні фігури більше ніж за 17 – 20 сек.
- 2-3 балів - дитина правильно назвала і знайшла геометричні фігури більше ніж за 20 - 25 сек.
- 0-1 балів - дитина правильно назвала і знайшла геометричні фігури більше ніж за 30 сек.

Висновки про рівень сформованості зорового сприйняття

- 10 балів – дуже високий рівень.
- 8-9 балів – високий.
- 4-7 балів – середній.
- 0-1 балів – низький.

Методика складу піраміду

(для визначення розвитку наочно-дійового мислення)

Перед дитиною ставляють піраміду і знімають всі кільця.

Інструкція дитині: «Подивись яка гарна піраміда стоїть. Вона складається з кільця різної величини та кольору. Зараз я зніму з неї всі кільця, а ти їх знову надінеш так само. При цьому називай колір та величину (більший-менший) кожного кільця».



Оцінювання результатів:

- 10 балів - дитина правильно склала піраміду назвала колір та величину.
- 8-9 балів - дитина правильно склала піраміду назвала колір та величину, але допустила 1 помилку.
- 2-3 балів - дитина правильно склала піраміду назвала колір та величину, але допустила 2-3 помилки.
- 0-1 балів - дитина правильно склала піраміду назвала лише один колір та величину.

Висновки про рівень сформованості зорового сприйняття

- 10 балів – дуже високий рівень.
- 8-9 балів – високий.
- 4-7 балів – середній.
- 0-1 балів – низький.

Методика «Покажи дії».

(для виявлення рівня розвитку відтворювальної уяви)

Підготовлений текст казки.

Інструкція дитині: « Я тобі буду розказувати казку, а ти будеш показувати, що роблять герої цієї казки». Під час розповіді казки дитині пропонується показати:

- 1) Як дід бив-бив;
- 2) Як баба біла-біла;
- 3) Як мишка бігла;
- 4) Як хвостиком махнула;
- 5) Як яєчко впало;
- 6) Як яєчко розбилося;
- 7) Як дід плаче;
- 8) Як баба плаче;
- 9) Як курочка жаліє бабу;

Оцінювання результатів:

Оцінки виставляються в балах (1 бал за правильно показані рухи).
Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат: 9 балів

Висновки про рівень сформованості зорового сприйняття

- 10 балів – дуже високий рівень.
- 8-9 балів – високий.
- 4-7 балів – середній.
- 0-1 балів – низький.

Методи діагностики емоційного розвитку.

Методика «Мій настрій»

(для визначення уміння називати і показувати свій емоційний стан).

1. Покажи, який ти коли веселий. Назви цей настрій.
2. Покажи, який ти коли сумний. Назви цей настрій.
3. Покажи, який ти коли сердитий. Назви цей настрій.
4. Покажи, який ти коли ображений. Назви цей настрій.
5. Покажи, який ти коли злий. Назви цей настрій.

Оцінювання результатів:

Оцінки виставляються в балах (1 бал за кожний правильно показаний настрій, та 1 бал за його назву). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат: 10 балів

Висновки про рівень сформованості зорового сприйняття

- 10 балів – дуже високий рівень.
- 8-9 балів – високий.
- 4-7 балів – середній.
- 1-0 балів – низький.

Методика діагностики особистісного розвитку.

Методика «Частини мого тіла».

(Для виявлення рівня розвитку самовиявлення).

Інструкція дитині: « Я буду ставити запитання, а ти відповідаючи на них, будеш називати і показувати частини свого тіла».

- 1) Покажи око. Що робить око?
- 2) Покажи ніс. Що робить ніс?
- 3) Покажи вухо. Що робить вухо?
- 4) Покажи руки. Що роблять руки?
- 5) Покажи ноги. Що робить ноги?

Оцінювання результатів:

Оцінки виставляються в балах (1 бал за кожний правильно показану частину тіла, та 1 бал за назву його функцій). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат: 10 балів

Висновки про рівень сформованості зорового сприйняття

- 10 балів – дуже високий рівень.
- 8-9 балів – високий.
- 4-7 балів – середній.
- 1-0 балів – низький.

Методики діагностики розвитку мовлення дошкільнят 4-5 років.

Методика «Словниковий запас».

Дана методика призначена для визначення рівня розвитку словникового запасу дітей 4-7 років, а також здатності до використання у своїй промові засвоєної лексики. Методика складається з 6 завдань, що мають певну спрямованість. Кожне завдання оцінюється балами і інтерпретується в залежності від отриманого результату.

Завдання А. Придумай якомога більше слів на букву С. (Час 1 хв.)

Завдання Б. (Закінчення слів).

Хід роботи: дитину запитують: "Відгадай, що я хочу сказати? За ... ". Якщо дитина мовчить (Незважаючи на повторення цієї мови) або механічно повторює сказане, чи не намагаючись докінчити слово, то можна перейти до наступного стилю: "А тепер, що я хочу сказати? Пона ... "І т. д.

Всього дитині дається 10 складів, неоднаково часто зустрічаються на початку різних слів. Склади наступні: 1) за, 2) на, 3) за, 4) ми, 5) му, 6) ло, 7) че, 8) при, 9) ку, 10) зо.

Завдання В. (Освіта пропозицій з даними словами).

Дитині пропонується скласти фразу, до якої входили б наступні слова:

1) дівчинка, м'ячик, лялька;

2) літо, ліс, гриби.

Завдання Г. (Підбір рими). *Інструкція:* "Ти, звичайно, знаєш, що таке рима. Рима - це таке слово, яке співзвучне з іншим. Два слова римуються між собою, якщо вони закінчуються однаково. Зрозумів? Наприклад, два слова: віл, гол. Вони звучать однаково, значить, вони римуються. Тепер я тобі дам слово, а ти підбери як можна більше слів, які з цим словом римуються. Слово це буде "День" ".

Завдання Д. (Словотвір). Як називатиметься маленький предмет?

м'яч - м'ячик; рука - ...; сонце - ...; трава - ...; плече - ...; вухо - ...; таз - ...

Завдання Є. (Словотвір). Якщо предмет зроблений із заліза, то який він? залізо - ...; дерево - ...; Сніг - ...; пух - ...; папір -

Завдання Ж. (Загальний словниковий запас). Як називається людина, яка вчить, столярує, теслярує, будує, садівництво, перекладає, проводить?

Завдання З. (Дослідження особливостей звукового аналізу слова).
Інструкція: " Я називатиму тобі слова, а ти, як тільки почувеш слово, яке починається на букву "д", відразу ляснеш в долоні. Слова для пред'явлення: дача, рука, хмара, лисиця, будинок, Даша, ком, дорога, тарілка, стіл, дощ, липа, тачка, каша, душ, бджола, дим, річка, кішка, вилка, трава.

Результати методики діагностики розвитку мовлення: визначення у відсотках від загальної кількості дітей, рівня словникового запасу.

*Тест «Володіння зв'язним мовленням» (С.
Максименко)*



Інтерпретація результату:

Слабкий рівень розвитку: дитина у змозі озвучити картинку лише двома чи кількома не зв'язаними один з одним, неправильно граматично оформленими реченнями, в яких перераховані назви намальованих предметів.

Середній рівень розвитку: розповідь складена з 5—6 коротких описових речень, що відображають реальні події на картинці.

Добрий рівень розвитку: розповідь складена з 7—8 розгорнутих речень, з'явилися додаткові деталі, не зображені на малюнку, але які стосуються сюжету.

Високий рівень розвитку: за картинкою складена велика і досить зв'язна розповідь, присвячена темі «Зима», у яку привнесені події з власного досвіду дитини.

Методика Визначення словникового запасу (І. Архіпова)

Ця методика визначає запас слів, який зберігається в активній пам'яті дитини. Психолог називає дитині деяке слово з відповідної групи і просить її самостійно назвати інші слова, які відносяться до цієї ж групи.

Для назви кожної з перерахованих нижче груп слів відводиться по 20 с., а в цілому на виконання всього завдання – 160 с. Всі відповіді протоколюються.

- Тварини.
- Рослини.
- Кольори предметів.
- Форми предметів.
- Інші ознаки предметів, крім форми і кольору.
- Дії людини.
- Способи виконання людиною дій.
- Якості виконуваних людиною дій.

Якщо дитина сама не може розпочати називання потрібних слів, то дорослий допомагає їй, називаючи перше слово з даної групи, і просить дитину продовжити.

Оцінка результатів

- 10 балів - дитина назвала 40 і більше різних слів, що відносяться до всіх груп.
- 8-9 балів - дитина назвала від 35 до 39 різних слів, що відносяться до різних груп.
- 6-7 балів - дитина назвала від 30 до 34 різних слів пов'язаних з різними групами.
- 4-5 балів - дитина назвала від 25 до 29 різних слів з різних груп.
- 2-3 бали - дитина назвала від 20 до 24 різних слів пов'язаних з різними групами.
- бал - дитина за весь час назвала не більше 19 слів.

Висновки про рівень розвитку

- 10 балів - дуже високий;
- 8-9 балів - високий;
- 4-7 балів - середній;
- 2-3 бала - низький;
- 0-1 бал - дуже низький.

Діагностика розвитку мислення у дітей у віці від 3-4 років.

Методика «Нісенітниці»

Інструкція дитині: дитині пропонується розглянути картинку.



Через 30 секунд психолог запитує: «Розглянув?» Якщо відповідь негативний або невизначений, дається ще час. Якщо ствердна, випробуваному пропонується розповісти, що намальовано на картинці. У випадку утруднення дитині надається допомога:

- Стимулююча. Дослідник допомагає дитині почати відповідати, подолати можливу невпевненість. Він підбадьорює дитини, показує своє позитивне ставлення до його висловлювань, задає запитання, які спонукають до відповіді: «чи Сподобалась тобі картинка?» «Що сподобалося?», «Добре, молодець, правильно думаєш».

- Напрямна. Якщо спонукають питань виявляється недостатньо, щоб викликати активність дитини, задаються прямі питання: «Смішна картинка?», «Що в ній смішного?»

- Навчальна. Разом з дитиною розглядається якийсь фрагмент картинки і виявляється його безглуздість: «Подивися, що тут намальовано?», «А таке може бути в житті?», «Тобі не здається, що тут щось переплутано?», «А ще тут є що-небудь незвичайне?».

Оцінка виконання завдання. При оцінці враховуються:

а) включення дитини в роботу, зосередженість, ставлення до неї, самостійність;

б) розуміння і оцінка ситуації в цілому;

в) планомірність опису картинки;

1-й рівень - дитина відразу включається в роботу. Правильно і узагальнено оцінює ситуацію в цілому: «Тут все переплутано», «Плутанина якась». Доводить зроблене узагальнення аналізом конкретних фрагментів. Фрагменти аналізує в певному порядку (зверху вниз або зліва-направо). В роботі зосереджений, самостійний. Висловлювання ємкі і змістовні.

2-й рівень - ситуація оцінюється правильно, але рівень організованості, самостійності у роботі недостатній. У ході виконання завдання потребує стимулюючої допомоги. При описі картини фрагменти виділяються хаотично, випадково. Описується те, на що впав погляд. Дитина часто не може в пошуку потрібних слів.

3-й рівень - оцінити правильно і узагальнено ситуацію дитина сама не може. Його погляд довго блукає по картинці. Щоб учень почав відповідати, потрібно направляюче участь педагога. Засвоєний з його допомогою спосіб аналізу застосовується при описі, оцінці інших фрагментів, але робота йде дуже мляво. Активність дитини доводиться весь час стимулювати, слова витягати.

4-й рівень - дати правильну оцінку ситуації дитина не може. Стимуляцію, напрямну допомогу «не бере». Зразок аналізу, даний педагогом, не засвоює, не може перенести його в нову ситуацію, застосувати при аналізі інших фрагментів.

Діагностика наочно-образного запам'ятовування

Підберіть для занять з дітьми різноманітний наочний матеріал: іграшки, предмети, картинки із зображенням добре знайомих предметів, а також малознайомі предмети або їх зображення (по 10 у кожному наборі). Кількість наборів довільне, але не більше 3-4.



Завдання 1. Запропонуєте дитині розглянути пред'явлені іграшки і запам'ятати їх. Через деякий час запропонуєте пригадати і описати кожну. Зафіксуйте, які іграшки дитина запам'ятала і які ознаки змогла виділити й описати (колір, форму, деталі і т. п.).

Завдання 2. Пред'явите інший набір іграшок або картинок, запропонуєте кожну описати і запам'ятати. Проаналізуйте, як впливає опис іграшок на запам'ятовування і відтворення. Порівняйте отримані дані.

Надалі завдання 1 і 2 можна варіювати, використовуючи різний матеріал. Головне завдання – навчити кожну дитину уважно розглядати об'єкт, що запам'ятовується, складати про нього точне детальне уявлення, описувати його якомога більш повно і при запам'ятовуванні, і при відтворенні. Оволодіння прийомами відображення образу є однією з головних умов успішності мнемічної діяльності дітей 4–5 років.

Методика діагностики асоціативної пам'яті дітей 3-6 років

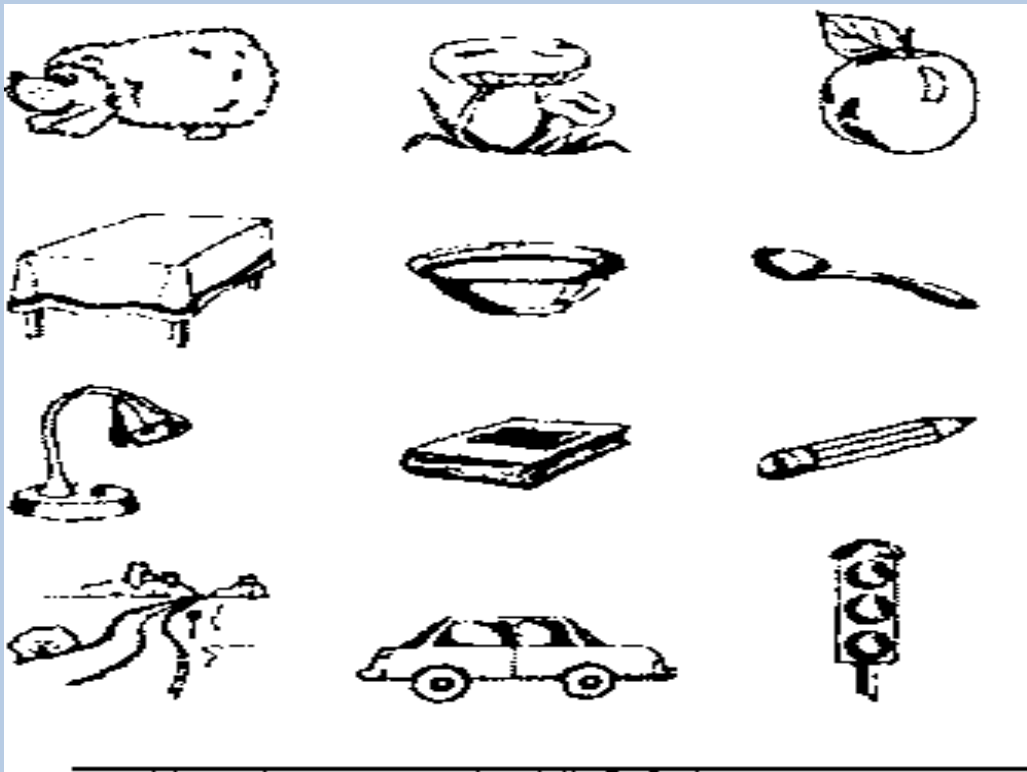
Це розвивально-діагностична методика, проводиться у вигляді індивідуальної бесіди з дитиною.

Зміст бесіди: Дослідник пропонує дитині пограти в гру на запам'ятовування малюнків. Пред'являючи стимульний матеріал, говорить:

– Намальовані предмети легко запам'ятати, якщо знайти між ними зв'язок. Так, листочок пов'язаний з деревом. З яким предметом у порожньому квадраті пов'язана стріла, інші малюнки?



- Ти легко запам'ятаєш всі малюнки, якщо відчуєш їх смак і запах.
- Якщо ти подивишся на малюнок зліва, то легко згадаєш другий предмет і намалюєш його в порожньому квадраті.
- Ще малюнки можна запам'ятовувати, уявляючи, що ти граєш з намальованими предметами, як ніби ти чіпаєш їх. Відчуй, уяви, як ти чіпаєш предмети і все легко запам'ятається.



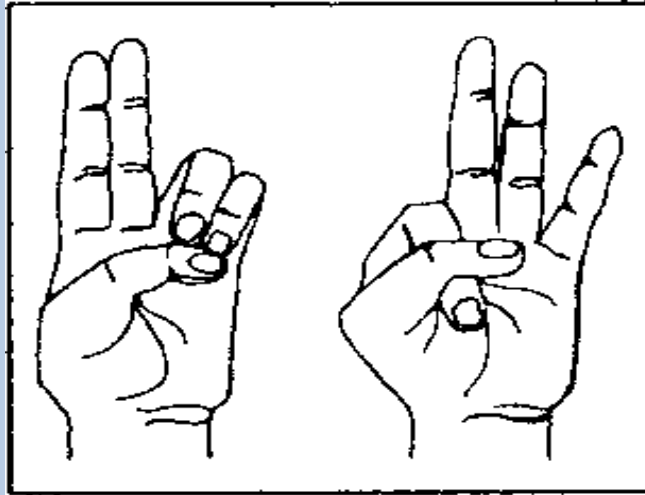
– Якщо ти подивишся на малюнок зліва, то легко згадаєш інші предмети і намалюєш їх.



Методика діагностики рухової пам'яті дітей 4-5 років

Проводиться у вигляді індивідуальної гри з дитиною. Дослідник просить дитину повторити за ним певну послідовність рухів, наприклад, доторкнутися лівою рукою правого вуха, посміхнутися, сісти і т. д. Або скопіювати певне положення пальців:

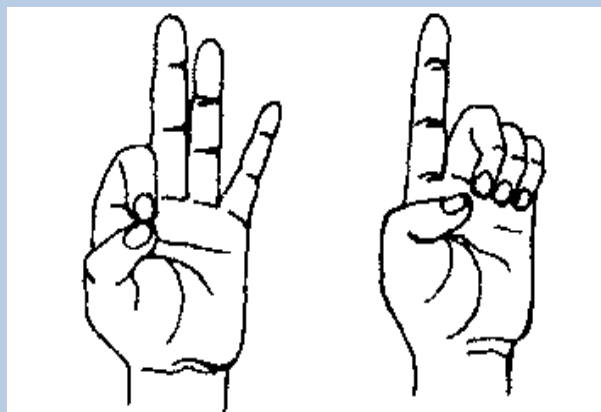
– Ти зможеш скласти пальчики так, як показано на малюнках?



– Дуже добре! А тепер склади пальчики, не дивлячись на малюнок. Ми віримо, що ти граєш чесно.

– Ти чудово впорався зі схожим завданням. Склади пальчики так само, як на малюнку.

– Вийшло? А тепер зроби те ж саме, не дивлячись на малюнок.



– А тепер пальчики на правій руці склади так, як на малюнку 1, а пальчики лівої руки склади, як показано на малюнку 2.

Дуже добре!

Важливо відзначити, що за тим, наскільки добре розвинена в дитини тонка моторика рук, можна судити і про рівень розвитку в неї мовлення. Це пов'язано з тим, що центри, які відповідають за мовлення і дрібну моторику, розташовані поруч у мозку. Розвиваючи пальці рук дитини (малювання, вирізання ножицями, ліплення, нанизування намистинок на нитку тощо), ви також розвиваєте її мовлення.

Методика дослідження довготривалої пам'яті дітей 4–5 років

Проводиться у вигляді індивідуальної гри. У цих завданнях також визначається запас знань дитини, її ерудиція. Дослідник, пред'являючи стимульний матеріал, звертається до дитини:

– Як ти думаєш, де чий будинок?



– Помісти кожну тваринку в свою хатку.



– З яких казок ці герої?



- Яку з цих казок ти б хотів послухати? Чим тобі подобаються ці казки?
- Згадай, яким казковим героям належать ці речі?



- Які казки тобі згадуються, коли ти чуєш слова:
- 1. «Я не їла, я не пила...» («Коза-Дереза»);
- 2. «Я тебе з'їм...» («Колобок»);
- 3. «Приплинь, приплинь до бережка...» («Івасик-Телесик»)

Запитання для хлопчика

- Скільки всього вікон у твоїй квартирі?
- Якого кольору пальто у твоєї мами?
- Коли ти в останній раз сміявся і чому?
- Що ти їв вчора за вечерею?
- Ложка, якою ти їси, тепла чи холодна?
- Коли ти в останній раз їздив на машині?

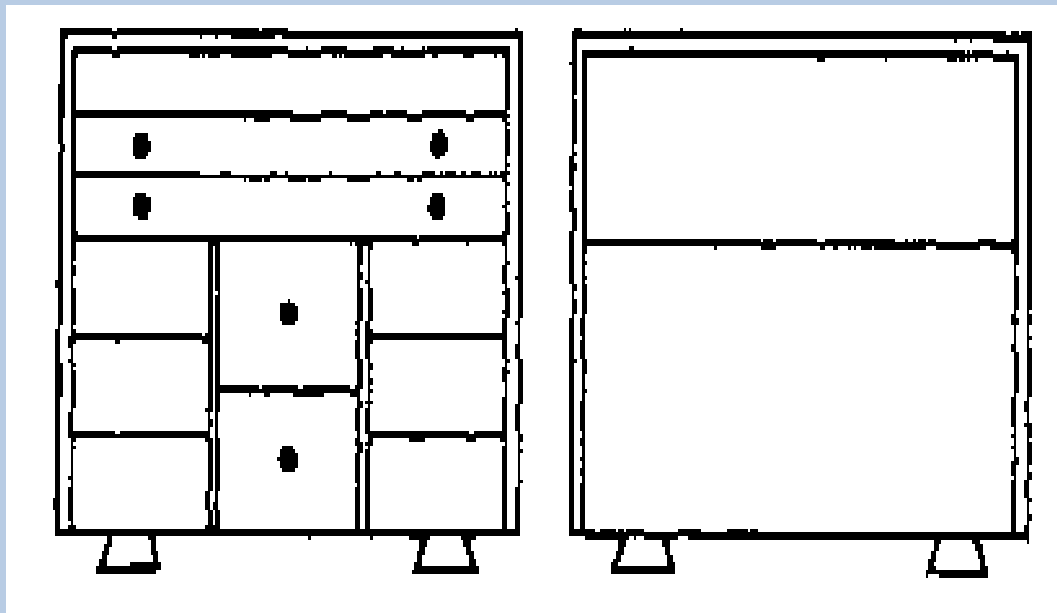
Запитання для дівчинки

- Скільки під'їздів у будинку, в якому ти живеш?
- Якого кольору плаття на твоїй улюбленій ляльці?
- Як звуть ваших сусідів?
- Що ти їла вчора на сніданок?
- Назви або напиши номер свого будинку чи своєї квартири.
- Скільки дерев росте на твоєму подвір'ї?
- Якого кольору очі у твоєї бабусі?

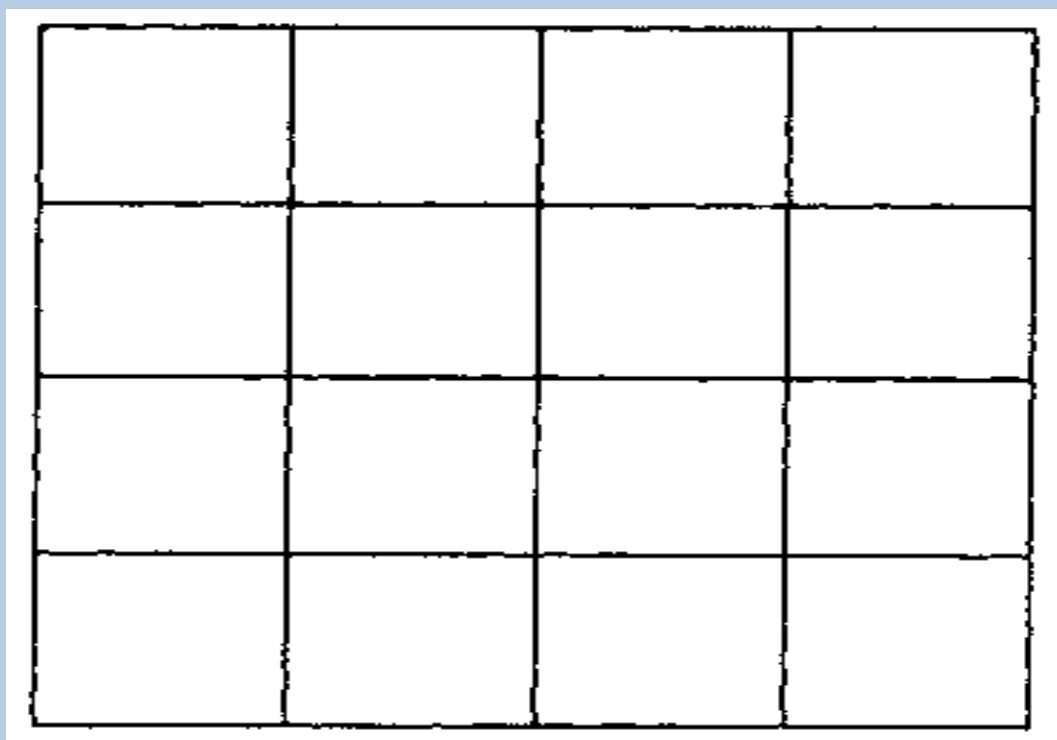
Методика «Змальовування картинки»

(діагностика короткочасної пам'яті дітей 4–6 років)

– Спробуй у порожніх шафах намалювати ті ж полички, що і в заповнених.



– Дуже добре! Можеш прикрасити полиці, намалювавши на них вази або квіти.

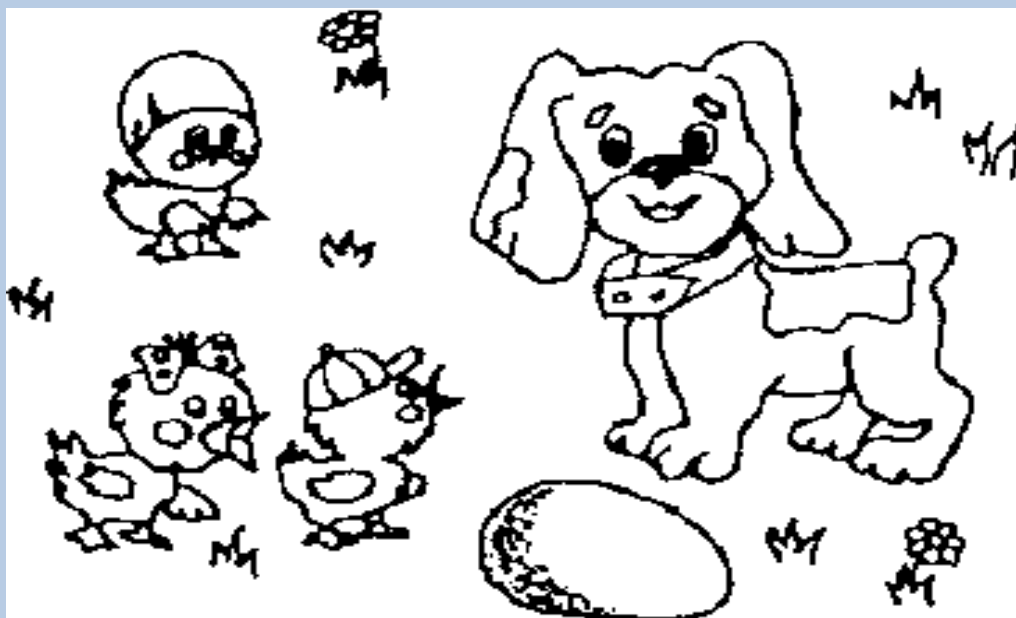


– У тебе вийде така ж ракета, якщо ти точно перенесеш усі лінії з маленького малюнка у великі клітинки.

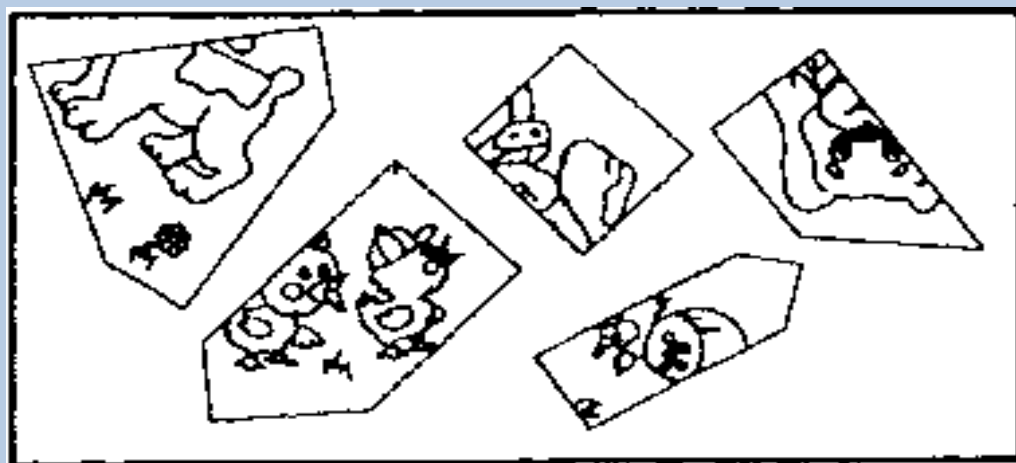
***Складання картинки по пам'яті з частинок
(діагностика короточасної пам'яті дітей 4–6 років)***

Для цього завдання необхідно дві однакові картинки. Одну з картинок показують дитині протягом 30 секунд для запам'ятовування. Другу картинку треба попередньо розрізати на кілька частин (чим складніша картинка і більша кількість частин, тим важче завдання). Після цього зразок прибирають, і дитина повинна по пам'яті скласти картинку із запропонованих їй окремих фрагментів.

– Просто розглянь картинку

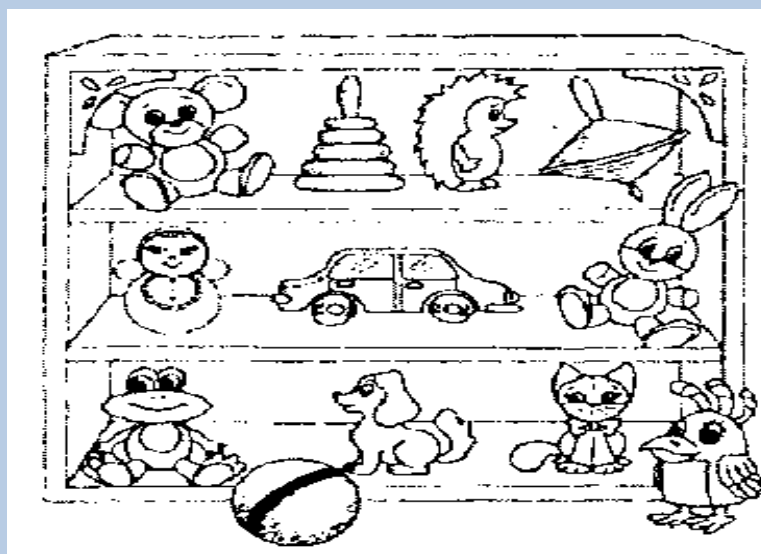


– Виріж частинки і виклади з них картинку з собачкою і курчатами. У тебе відмінно вийде!



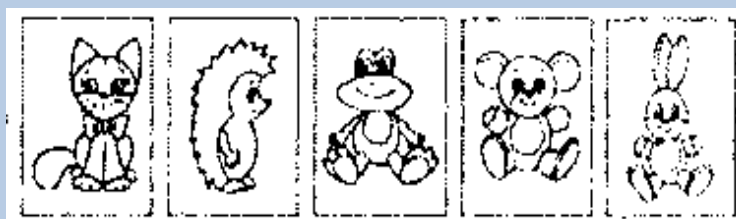
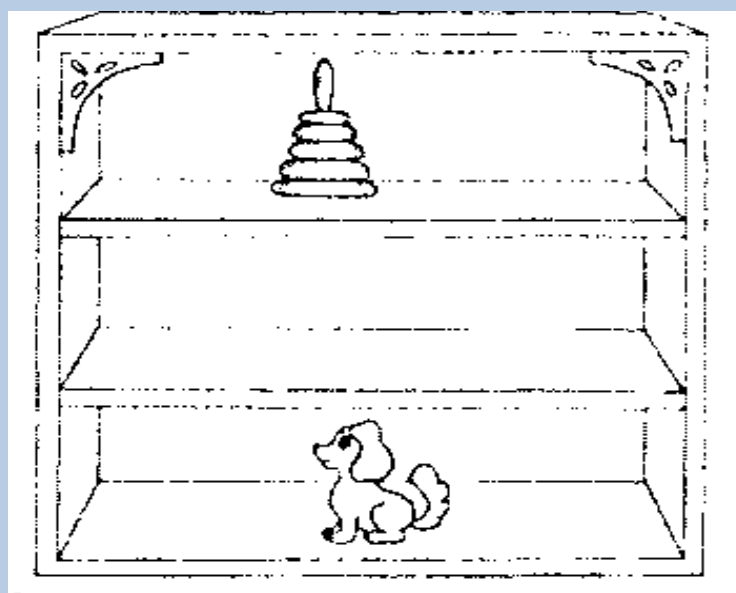
– Якщо частинок не вистачає – домалюй їх сам.

– Розглянь іграшки, що стоять на полицях, запам’ятай їх сусідів справа і зліва. Спочатку розглянь іграшки на нижній полиці, потім – на середній, і лише потім – на верхній.



– Розклади іграшки на полицях цієї шафи так, як вони стояли, коли ти їх розглядав.

Відсутні іграшки домалюй.



Методика «Запам'ятай пару» (для дітей 4–5 років)

Дослідження смислового та асоціативного запам'ятовування методом двох рядів слів.

Необхідний матеріал: два ряди слів. У першому ряду між словами існують смислові зв'язки, у другому ряду вони відсутні.

Перший ряд

лялька – гратись

курка – яйце

ножиці – різати

кінь – сани

книга – вчитель

метелик – муха

щітка – зуби

молоток – цвях

сніг – зима

корова – молоко

Другий ряд

жук – крісло

компас – клей

дзвінок – стріла

синиця – сестра

лійка – трамвай

черевики – чайник

сірник – пальто

шапка – бджола

риба – пожежа

пилка – яєчня

Хід виконання завдання

Психолог читає дитині 10 пар слів досліджуваного ряду (інтервал між парою – 5 сек.). Після 10-секундної перерви читаються ліві слова ряду (з інтервалом 10 сек.), а випробуваний записує слова правої половини ряду, що запам'ятав.

Обробка даних завдання.

Результати дослідження записуються в таблицю:

Обсяг логічної пам'яті			Обсяг механічної пам'яті		
К-сть слів першого ряду (A1)	К-сть слів що запам'яталися (B1)	Коефіцієнт смислової пам'яті (C1 = B1/A1)	К-сть слів другого ряду (A2)	К-сть слів що запам'яталися (B2)	Коефіцієнт механічної пам'яті (C2 = B2/A2)

Діагностика психічних процесів у дітей дошкільного віку 4-5 років.

Злови кульку.

Завдання направлено: на встановлення контакту і співпраці дитини з дорослим; на виявлення розуміння дитиною словесної інструкції; на вміння стежити за що рухається предметом, на визначення рівня розвитку ручної моторики.

Устаткування: жолобок, кулька.

Проведення обстеження: психолог кладе кульку на жолобок і просить дитину: «Лови кулька!» потім повертає жолобок і просить прокотити кульку по жолобку: «Каті!» Дорослий ловить кульку. Так повторюється чотири рази.

Навчання: якщо дитина не ловить кулька, дорослий показує йому два-три рази, як це треба робити, т. е. навчання йде по показу.

Оцінка дій дитини:

- прийняття завдання;
- розуміння мовної інструкції;
- бажання співпрацювати (грати) з дорослим;
- ставлення до гри;
- результат;
- ставлення до результату.

Результати проведеного обстеження (в балах):

1 дитина не починає співпрацювати навіть після навчання, веде себе неадекватно (кидає кульку, бере кульку в рот і т. д.);

2 дитина навчився і починає співпрацювати, намагається котити ловити кулька, але це не завжди вдається;

3 дитина самостійно приступає до співпраці, але піймати кульку не завжди вдається через моторних труднощів; після навчання результат

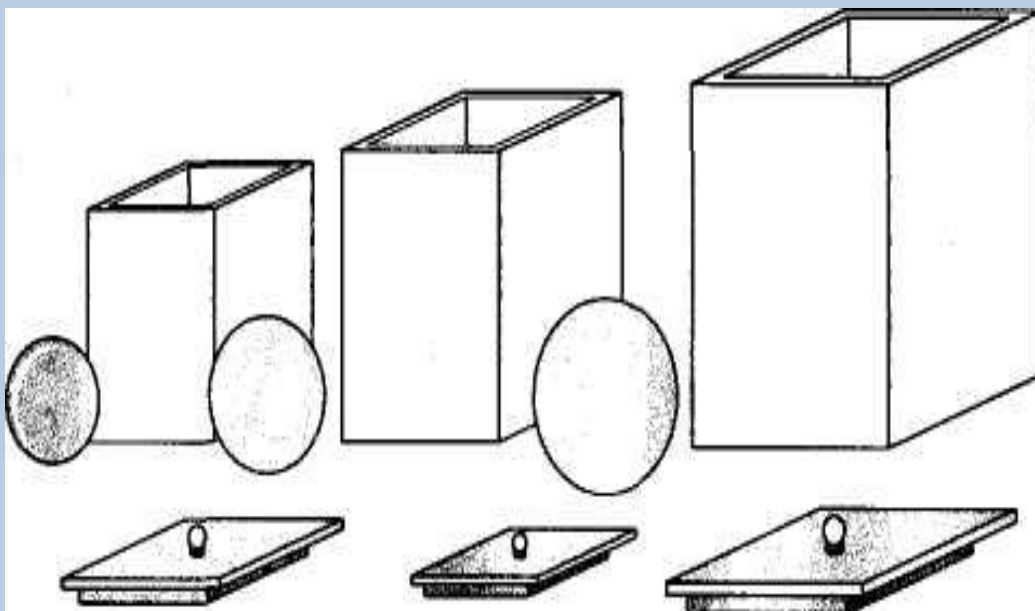
позитивний;

4 дитина відразу починає співпрацювати з дорослим; успішно ловить і котить кулька.

Сховай кульки

Завдання направлено: на виявлення практичного орієнтування на величину; наявності співвідносять дій;

Устаткування: дві (три) різні за величиною коробочки чотирикутної форми одного кольору з відповідними кришками; два (три) кульки, різних за величиною, але однакових за кольором.



Проведення обстеження: перед дитиною кладуть дві (три) коробочки, різні за величиною, і кришки до них, розташовані на деякій відстані від коробочок. Психолог кладе велику кульку у велику коробочку, а маленький кульку в маленьку коробочку і просить дитину накрити коробки кришками, захвати кульки. При цьому дитині не пояснюють, яку кришку треба брати. Завдання полягає в тому, щоб дитина здогадалася сам, який кришкою треба закрити відповідну коробку.

Після навчання дитині пропонують виконати завдання самостійно.

Оцінка дій дитини:

- прийняття завдання;
- розуміння мовної інструкції;

- способи виконання - орієнтування на величину;
- здатність до навчання;
- наявність співвідносять дій;
- ставлення до своєї діяльності;
- результат.

Результати проведеного обстеження (в балах):

1 дитина не розуміє завдання; не прагне до мети; після навчання завдання не зрозумів.

2 дитина не розуміє завдання; після навчання прагне до досягненню мети, але у нього немає співвідносять дій; до кінцевого результату байдужий; самостійно завдання не виконує.

3 дитина відразу приймає завдання, але труднощі виникли при виконанні співвідносять дій (не може співвіднести куточки кришки з коробочкою); дитина зацікавлений в результаті своєї діяльності; після навчання завдання виконує.

4 дитина відразу розуміє завдання, виконує його, застосовує співвідносні дії, зацікавлений в кінцевому результаті.

Візьмемо І склалося мотрійки.

Завдання направлено:

- на виявлення рівня розвитку практичного орієнтування на
- величину предметів;
- наявності співвідносять дій;
- розуміння вказівного жесту;
- вміння наслідувати дії дорослого.

Обладнання: дві двоскладного (трискладовим) матрешки.

Проведення обстеження: Психолог дає дитині двохскладну матрешку і просить її розкрити. Якщо дитина не починає діяти, то дорослий розкриває матрешку і пропонує зібрати її. Якщо дитина не може впоратися самостійно, проводиться навчання.

Навчання: психолог бере ще одну двохскладну мотрійку, розкриває її, звертаючи увагу дитини на матрешку-вкладиш, просить його зробити те ж зі свого матрешкою (розкрити її). Далі дорослий, використовуючи вказівний жест, просить дитину заховати маленьку матрешку у велику. Після навчання дитині пропонують виконати завдання самостійно.

Оцінка дій дитини:

- прийняття завдання;
- способи виконання;
- здатність до навчання;
- ставлення до результату;
- розуміння вказівного жесту;
- наявність співвідношень дій;
- результат.

Результати проведеного обстеження (в балах):

- 1 дитина не навчився складати мотрійку, після навчання самостійно не діє, поводить себе неадекватно (бере матрешку в рот, кидає, стукає, затискає мотрійку в руці і т. д.).
- 2 дитина виконує завдання, тільки наслідуючи діям дорослого.
- 3 дитина приймає і розуміє завдання, але виконує його після допомоги дорослого (використовується вказівний жест або мовна інструкція); і розуміє, що кінцевий результат досягнутий; після навчання самостійно складає мотрійку.
- 4 дитина відразу приймає і розуміє завдання; виконує його самостійно, відзначається наявність співвідношень дій; зацікавлений в кінцевому результаті.

Пограй з кольоровими кубиками

Завдання направлено: на виявлення умінь дитини виділяти колір, як ознака; на виявлення умінь розрізняти і називати кольори.

Обладнання: кольорові кубики: два червоних; два синіх; два жовтих; два зелених.

Проведення обстеження:

Перед дитиною ставлять два (чотири) кольорових кубика і просять показати такий, який знаходиться в руці дорослого: «Візьми кубик такий, як у мене». Потім педагог просить показати кубики: «Покажи, де червоний, а тепер, де жовтий». Далі пропонують дитині по черзі назвати колір кожного кубика: «Назви, якого кольору цей кубик». Навчання: якщо дитина не розрізняє кольори, то педагог навчає його. В тих випадках, коли дитина розрізняє кольори, але не виділяє по слову, його вчать виділяти по слову два кольори, повторивши при цьому назву кольору два-три рази. Після навчання знову перевіряється самостійне виконання завдання.

Оцінка дій дитини:

- прийняття завдання;
- звернення дитиною кольору;
- впізнавання кольору по слову;
- знання назви кольору;
- мовний супровід;
- результат;
- ставлення до своєї діяльності.

Результати проведеного обстеження (в балах):

- 0 1 дитина не розрізняє кольори навіть після навчання.
- 1 дитина розрізняє два кольори, але не виділяє колір по слову навіть після навчання; байдужий до кінцевого результату.
- 2 дитина розрізняє і виділяє колір по слову; проявляє інтерес до результату.
- 3 дитина розрізняє кольори; виділяє їх по слову; називає основні кольори; зацікавлений в кінцевому результаті склалася

Розрізні картинки

Завдання направлено: на виявлення рівня розвитку цілісного сприйняття предметної картинки.

Обладнання: дві однакові предметні картинки, одна з яких розрізана на дві (три) частини (м'яч, чайник),

Наочний матеріал: картинки.

Проведення обстеження: дорослий показує дитині дві (три) частини розрізний картинки і просить: «Склади картинку».

Навчання: у випадках, коли дитина не може правильно з'єднати частини картинки, дорослий показує повну і просить зробити з частин таку ж. Якщо і після цього дитина не справляється із завданням, педагог сам накладає частини розрізний картинки на цілу картинку і пропонує дитині додати іншу. Потім дитина повинна виконати завдання самостійно.

Оцінка дій дитини:

- прийняття завдання;
- спосіб виконання;
- здатність до навчання;
- результат;
- ставлення до результату.

Результати проведеного обстеження (в балах):

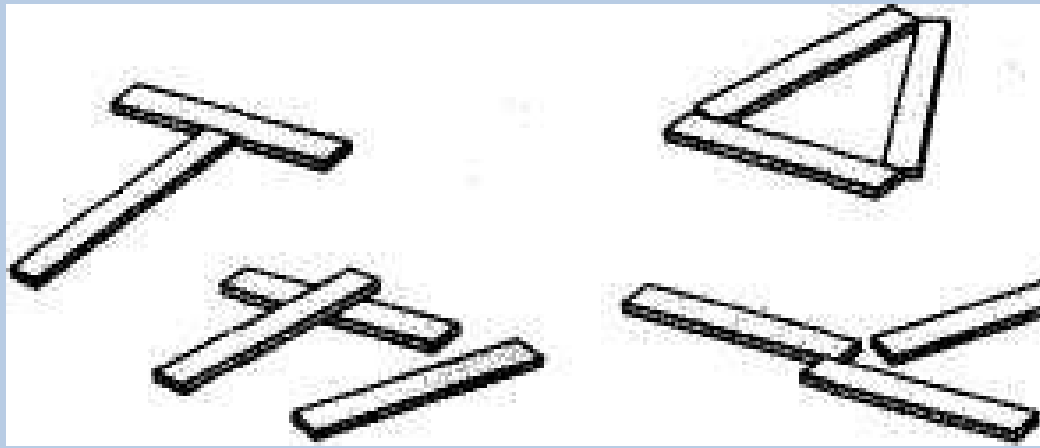
- 0 дитина після навчання діє неадекватно (не намагається співвіднести частини розрізний картинки один з одним).
- 1 дитина складає розрізну картинку за допомогою дорослого; до кінцевим результатом байдужий; самостійно скласти картинку не може.
- 2 дитина відразу розуміє завдання, але складає картинку за допомогою дорослого після навчання складає картинку самостійно; розуміє, що кінцевий результат позитивний.
- 3 дитина розуміє завдання; самостійно складає розрізну картинку; зацікавлений в кінцевому результаті.

ЗБУДУЙ З ПАЛИЧОК (молоточок або будиночок)

Завдання направлено: на виявлення у дитини вміння діяти по наслідуванню, показу.

Обладнання: чотири (шість) плоских паличок одного кольору.

Проведення обстеження: перед дитиною будують з паличок молоточок або будиночок і просять: «Побудуй, як у мене».



Навчання: якщо дитина по показу не може сконструювати молоточок (будиночок), педагог просить: «Дивись і роби, як я». потім знову пропонує дитині виконати падання.

Оцінка дій дитини:

- прийняття завдання;
- характер дії по показу;
- характер дії по наслідуванню;
- здатність до навчання;
- результат;
- ставлення до результату.

Результати проведеного обстеження (в балах):

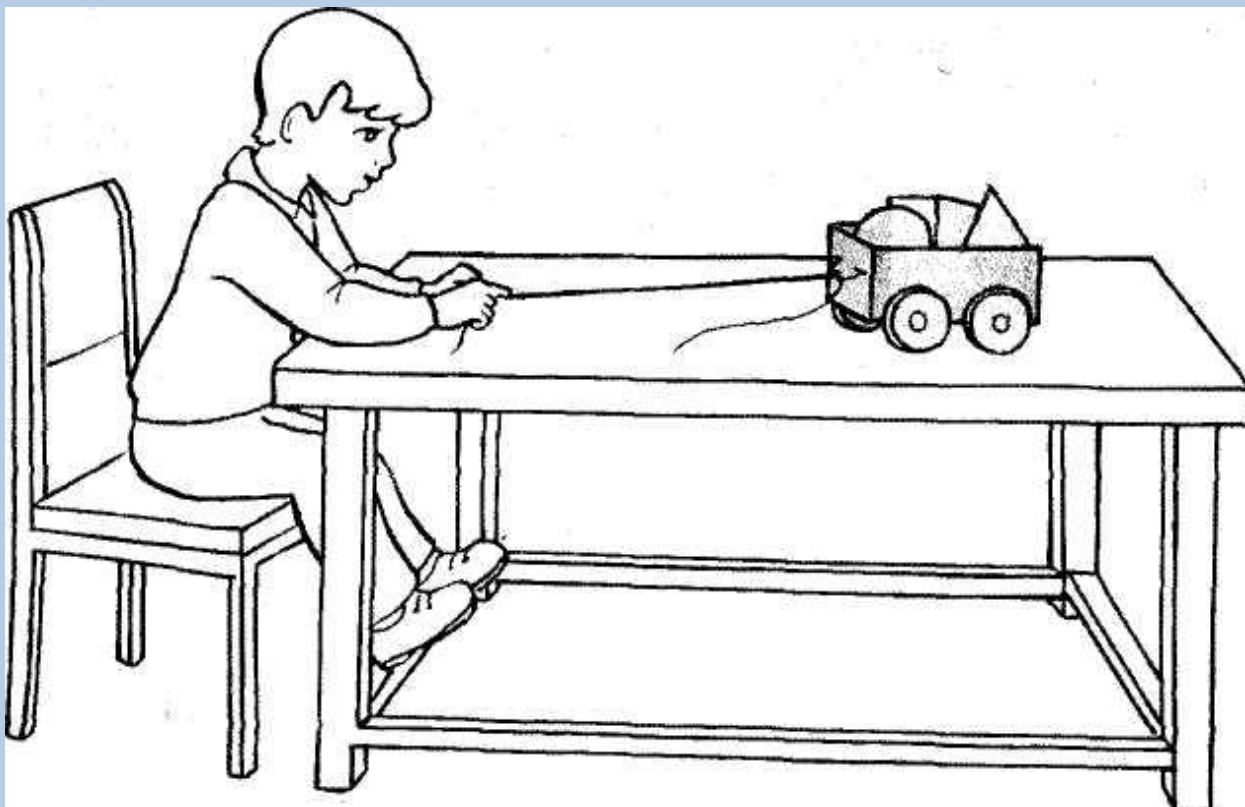
- 0 дитина після навчання продовжує діяти неадекватно: кидає палички, кладе їх поруч, махає ними; байдужий до результату.
- 1 дитина після навчання намагається будувати фігуру, але відповідність зразком не досягається, до кінцевого результату байдужий.
- 2 дитина правильно розуміє завдання, але будує молоточок тільки після наслідування діям дорослого, зацікавлений в кінцевому результаті.
- 3 дитина правильно виконує запропоноване завдання за зразком; зацікавлений в кінцевому результаті.

Дістань візок

Завдання направлено: на виявлення рівня розвитку наочно-дієвого мислення; на виявлення рівня вміння використовувати допоміжне засіб (тесемку).

Обладнання: візок з кільцем, через яке протягнута тасьма; в Іншим разом поруч зі ковзної стрічкою - помилкова.

Проведення обстеження: перед дитиною (на іншому кінці столу) стоїть візок, до якої він не може дотягнутися рукою, але в зоні його досяжності знаходяться два кінця тасьми, розведені між собою на відстань 50 см. Дитину просять дістати візок. Якщо він тягне тільки за один кінець тасьми, то візок залишається на місці. Завдання полягає в тому, щоб дитина здогадалася з'єднати обидва кінці тасьми і таким чином підтягнув візок.



Навчання: проводиться на рівні практичних проб самої дитини.

Оцінка дій дитини:

- якщо дитина тягне за обидва кінці, то відзначається високий рівень виконання;
- якщо ж дитина тягне спочатку за один кінець тасьми, то йому треба дати можливість спробувати ще раз. В цьому випадку дорослий за екраном
- знову просмикує тесемку через кільце і, прибравши екран, пропонує дитині

- дістати візок. Якщо дитина не здогадується використовувати тесемку, то це
- оцінюється як невиконання завдання;
- прийняття завдання;
- результат;
- ставлення до результату.

Результати проведеного обстеження (в балах):

- 0 дитина не розуміє завдання, не прагне досягти мети.
- 1 дитина намагається дістати рукою мета, після кількох невдалих спроб відмовляється від виконання завдання.
- 2 дитина намагається дістати візок за один кінець тасьми, після двох-трьох спроб досягає результату, розуміє кінцевий результат своїх дій.
- 3 дитина відразу знаходить правильне рішення і виконує завдання, зацікавлений в кінцевому результаті.

НАМАЛЮЙ (доріжку або будиночок)

Завдання направлено: на виявлення розуміння мовної інструкції, на виявлення рівня розвитку передумов до предметного малюнку, на визначення провідної руки, на визначення узгодженості дій рук.

Устаткування: олівець, папір.

Проведення обстеження: дитині дають аркуш паперу і олівець і просять намалювати доріжку (Будиночок). Навчання не проводиться.

Оцінка дій дитини:

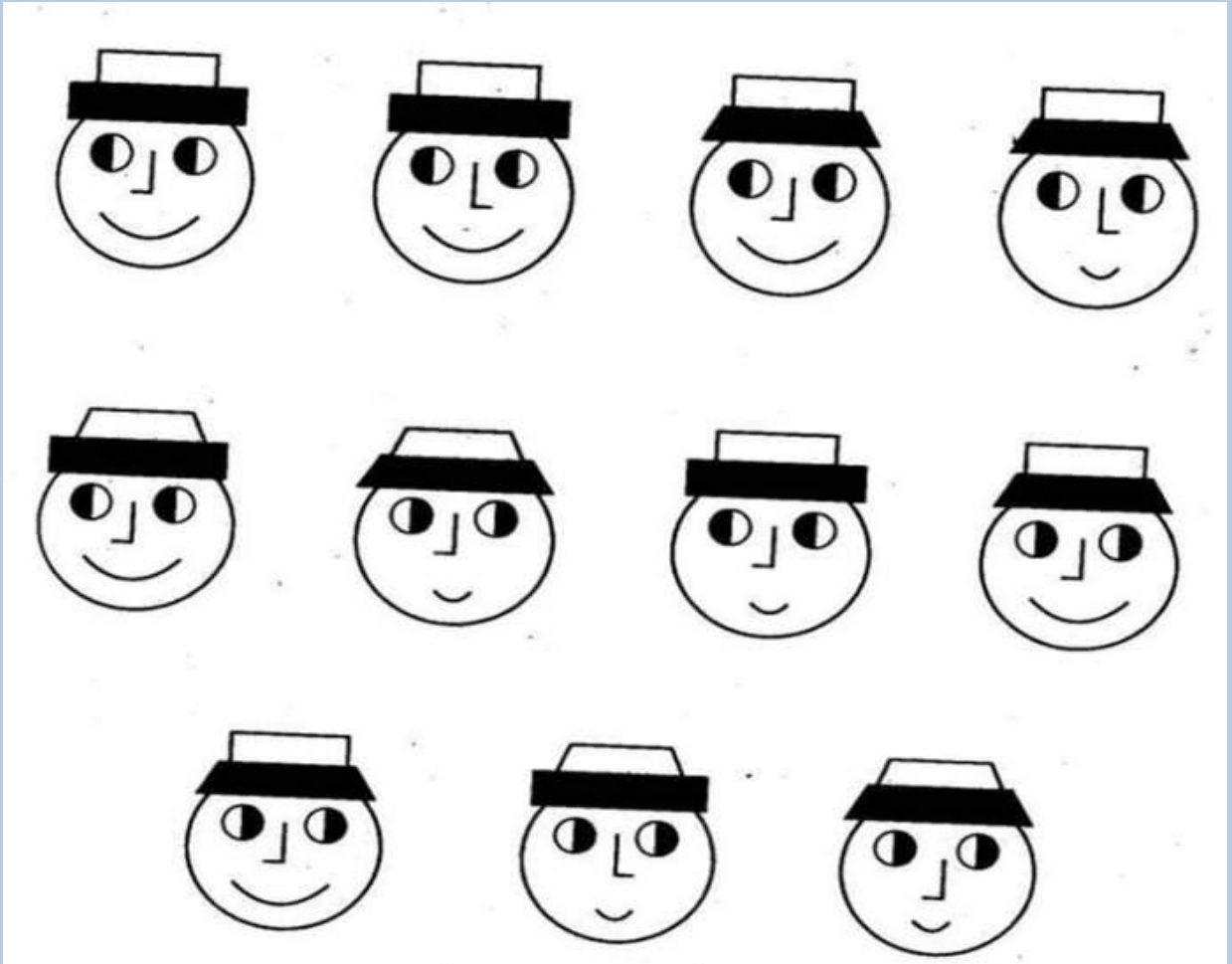
- прийняття завдання та ставлення до неї;
- розуміння мовної інструкції;
- оцінка результату діяльності;
- результат.
- відношення до результату.

Результати проведеного обстеження (в балах):

1. дитина не використовує олівець для черкання по папері, поводиться неадекватно завданням, мовну інструкцію не виконує.
2. дитина прагне щось зобразити (черкання), до кінцевого зображенню байдужий, не визначена провідна рука; немає узгодженості дії обох рук.
3. дитина розуміє інструкцію, намалювати доріжку, зображуючи її багаторазовими переривчастими лініями без певного напрямку; розуміє кінцевий результат своїх дій; визначена провідна рука, але узгодженості дій обох рук немає.
4. дитина виконує завдання відповідно мовної інструкції, зацікавлений в кінцевому результаті (в більшості випадків це пряма безперервна лінія), чітко визначена провідна рука, спостерігається узгодженість дій обох рук.

*Добірка корекційно розвивальних вправ для розвитку
уваги дітей старшої групи*

ЗНАЙДИ ОДНАКОВІ МАЛЮНКИ!!!



Психогімнастика

Психолог показує на обличчі емоцію, учні повторюють (можна з використанням дзеркала).

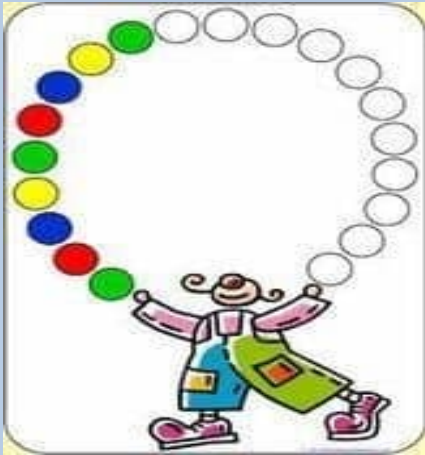
- надути щоки ми образилися
- насупити брови ми розсердилися
- широко відкрити очі ми злякалися
- підняти брови-ми здивувалися

-моргнути одним оком ми грайливі

-широко посміхнутися ми веселі.

Вправа «Поміркуй і домалюй»

Для цієї вправи краще використовувати пальчикові фарби. Психолог звертає увагу дітей на послідовність кольорів і пропонує її продовжити.



«Запам'ятай і змалюй»

Психолог демонструє протягом 3-5 с низку простих геометричних фігур. Після цього кожен з учнів відтворює в зошиті це по пам'яті.

Для ускладнення вправи кількість фігур можна збільшувати, а також змінювати їх на інші знайомі для дітей об'єкти.

Діагностичні методика емоційної сфери дошкільника

Проективна методика

"Обери обличчя"

Вік дитини: від 5 до 7 років;

Обладнання: матеріал - 14 малюнків, кожний з яких відображає певну типову для життя молодшого школяра ситуацію.

Методика виявляє рівень тривожності дитини. Ця методика являє собою дитячий тест тривожності, розроблений американськими психологами Р. Теммл, М. Дорки і В. Амен.

Завдання полягає в тому, щоб дослідити і оцінити тривожність дитини в типових для неї життєвих ситуаціях, де відповідну якість особистості виявляється найбільшою мірою.

Тривожність, досліджувана людиною по відношенню до конкретної ситуації, не обов'язково буде точно так само проявлятися в іншій соціальній ситуації, і це залежить від від'ємного емоційного досвіду, набутого дитиною в даній або інших життєвих ситуаціях. Саме негативний емоційний досвід підвищує і породжує тривожність як рису особистості і тривожну, неспокійну поведінку дитини.

Підвищений рівень особистісної тривожності свідчить про недостатньо хорошу емоційну пристосованість, адаптованості дитини до життєвих ситуацій, викликаючи занепокоєння.

Психодіагностика тривожності оцінює внутрішнє ставлення даної дитини до певних соціальних ситуацій, дає корисну інформацію про характер взаємин, що склалися у даної дитини з навколишніми людьми, зокрема в сім'ї, в дитячому садку.

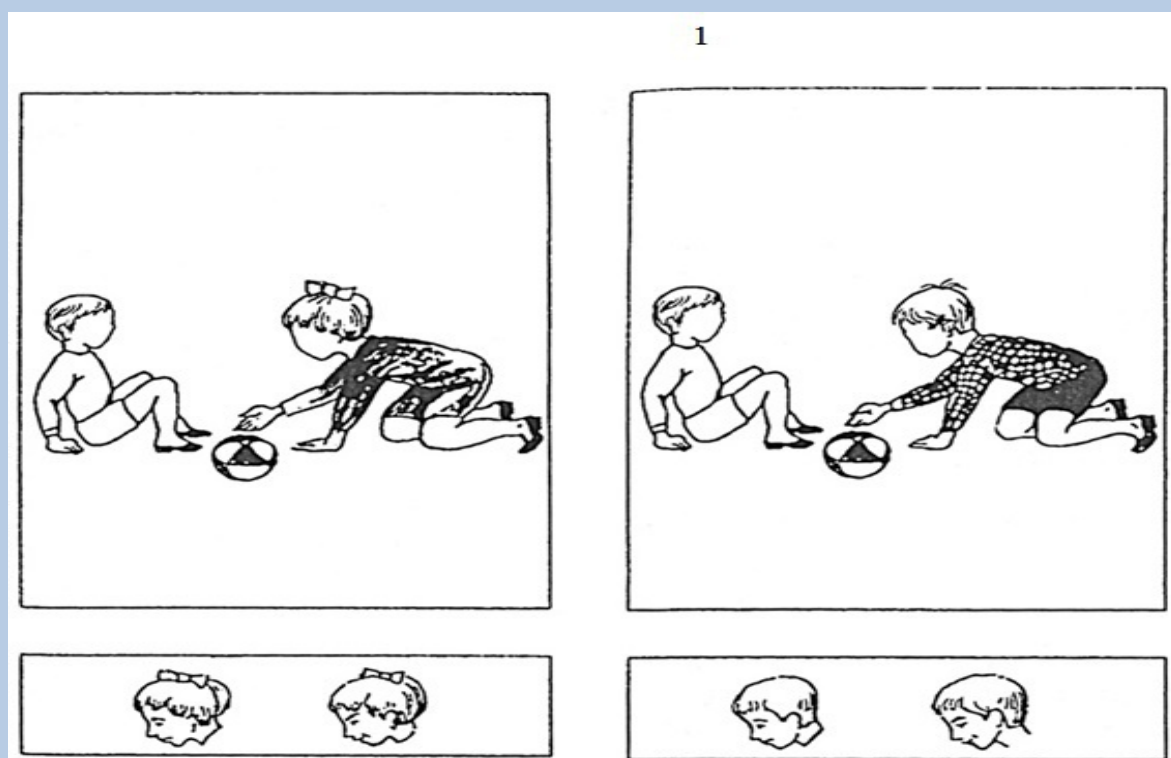
Психодіагностичний образотворчий матеріал в цій методиці представлений серією малюнків розміром 8,5 x 11 см (мал. 1-14). Кожен малюнок сюжетно представляє собою де яку типову для життя дитини-дошкільника ситуацію.

Кожен з описаних малюнків виконаний у двох варіантах: для хлопчиків (на малюнку зображений хлопчик) і для дівчаток (на малюнку представлена дівчинка). У процесі тестування досліджуваний ідентифікує себе з дитиною тієї ж статі, що і він. Особа цієї дитини не промальовано повністю, даний лише загальний контур його голови.

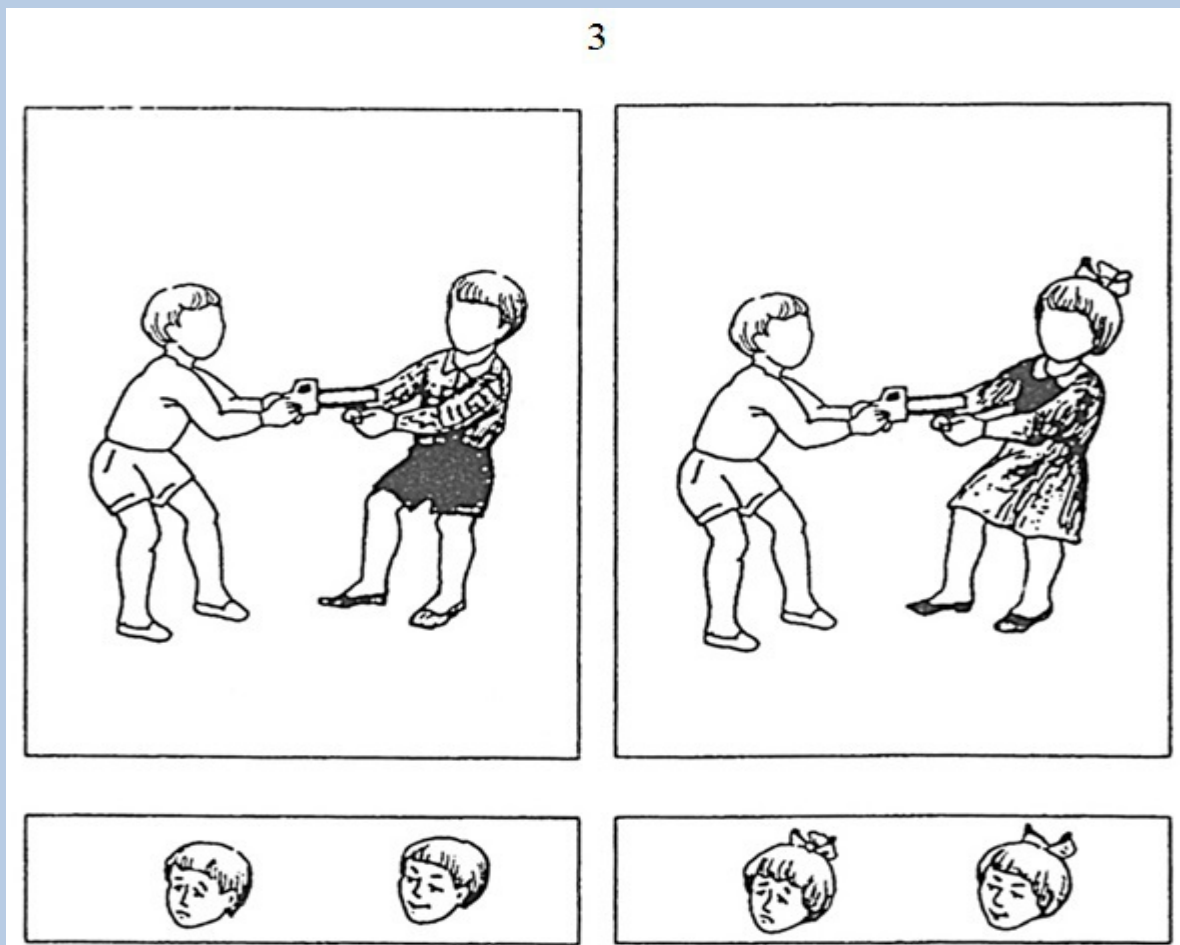
Кожен малюнок забезпечений двома додатковими зображеннями дитячої голови, за розмірами точно відповідними контуру обличчя дитини на малюнку. На одному з додаткових зображень представлено усміхнене обличчя дитини, а на другому - сумне.

Відповідно дослідник задає питання дитині до кожного малюнка - «Як ти думаєш, яке у дитини буде обличчя, веселе чи сумне?»

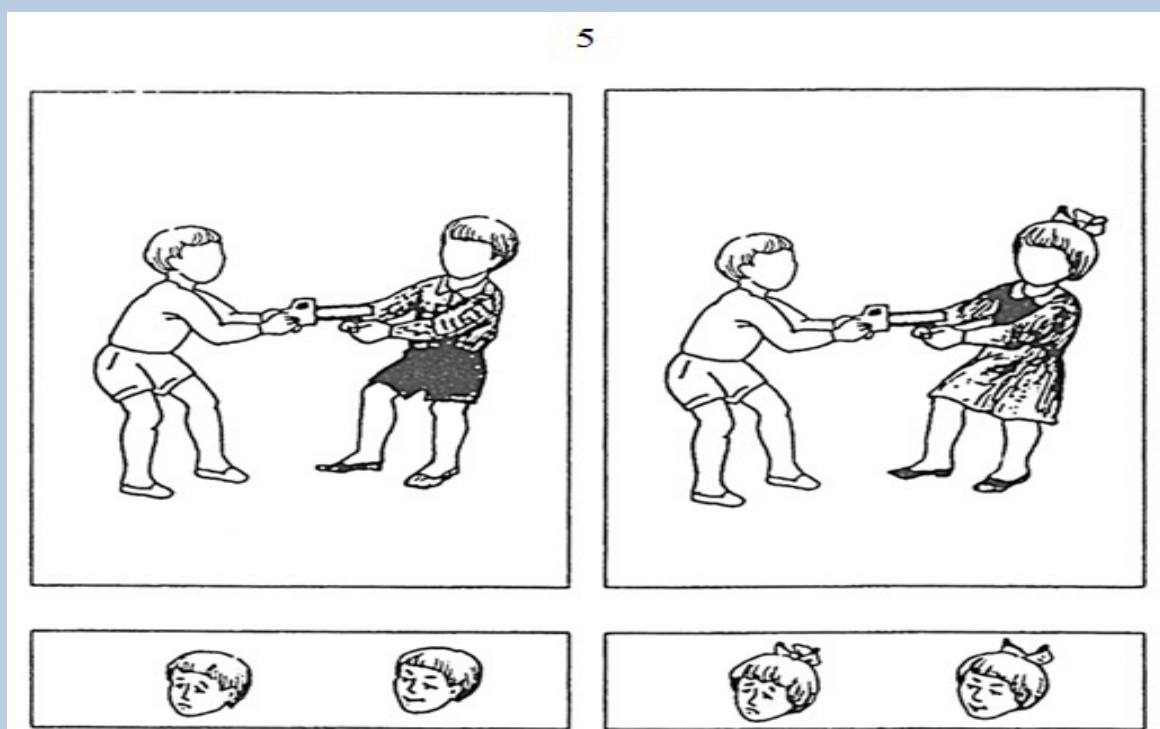
Мал. 1. Гра з молодшими дітьм



Мал. 3. Об'єкт агресії

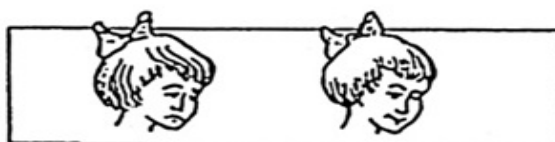
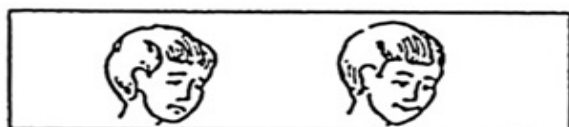
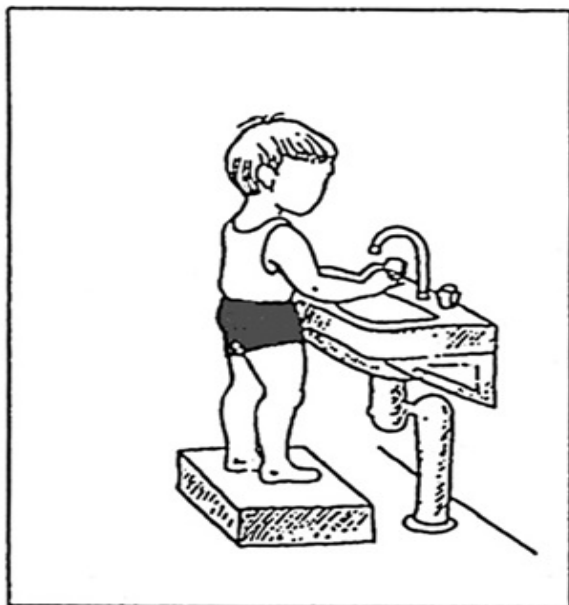


Мал. 5. Гра зі старшими дітьми



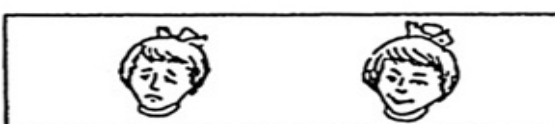
Мал. 7. Умивання

7



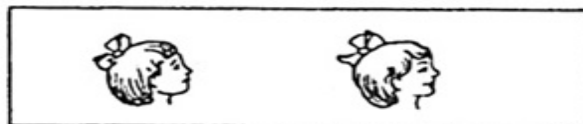
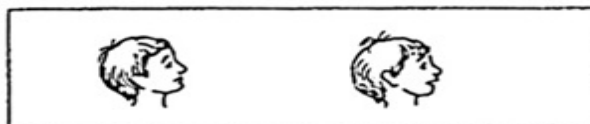
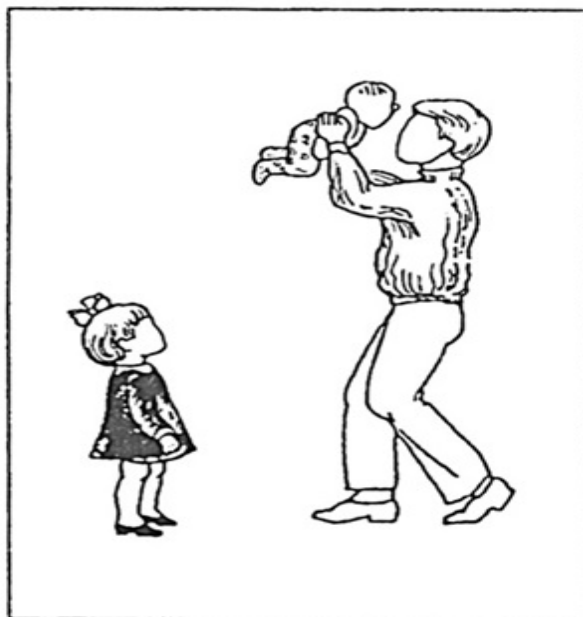
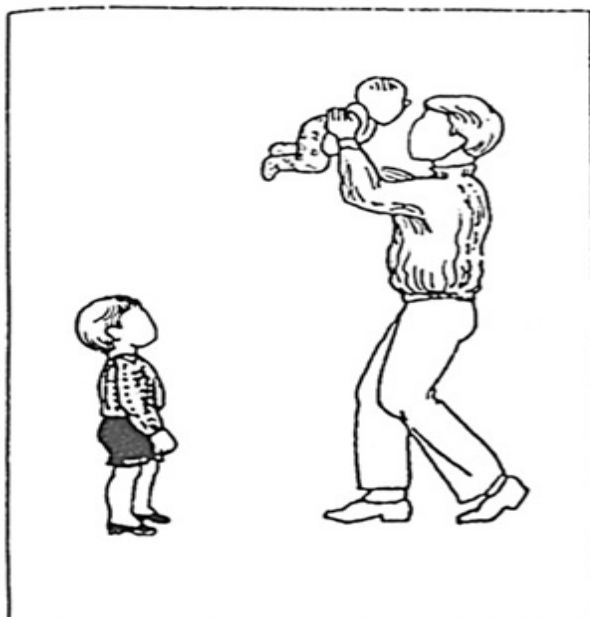
Мал. 8. Догана

8



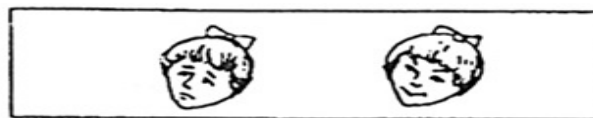
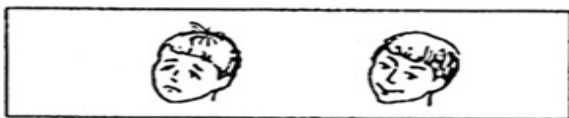
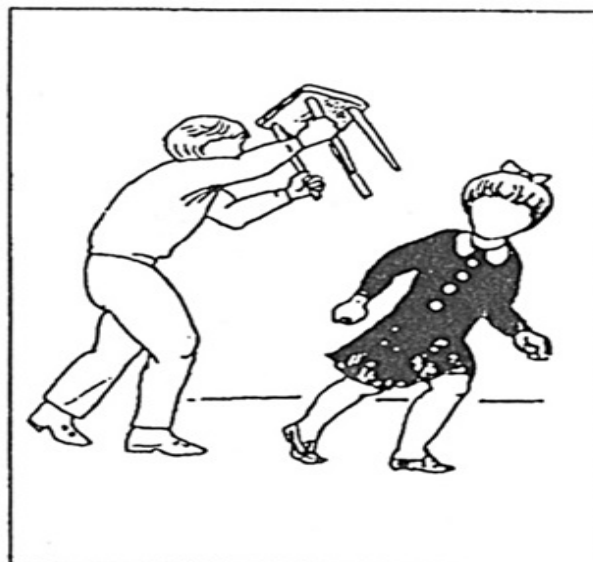
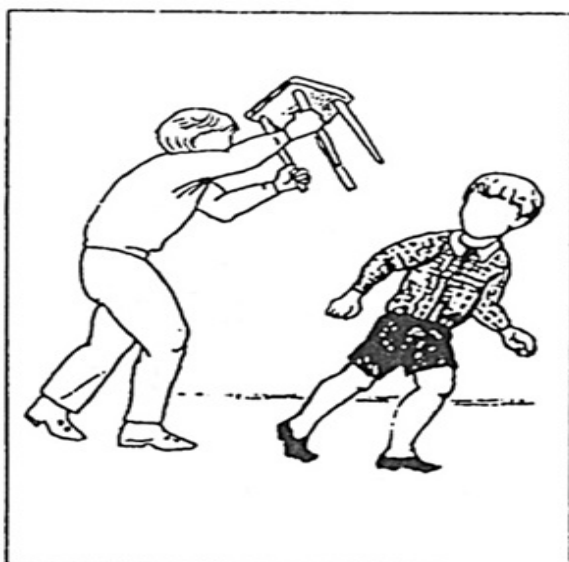
Мал. 9. Ігнорування

9

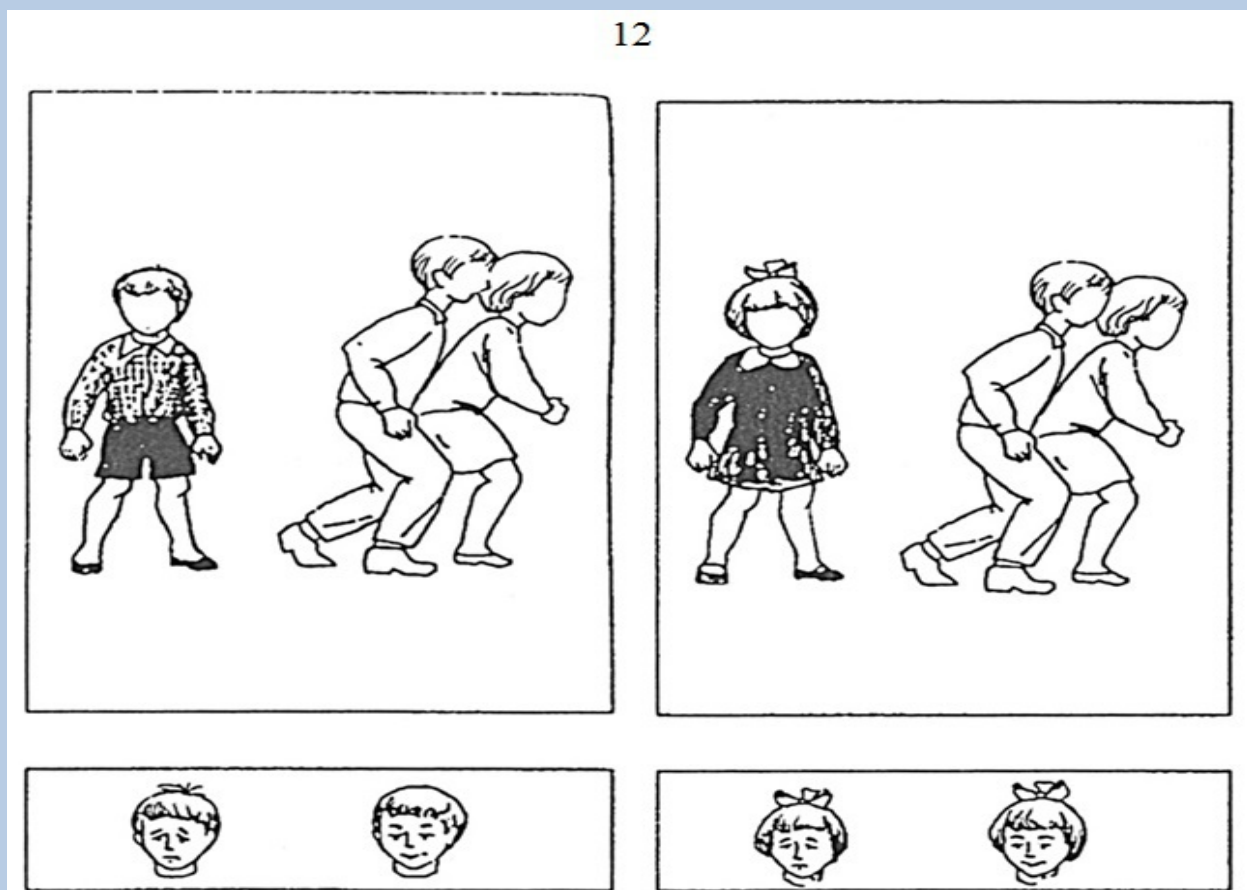


Мал. 10. Агресивний напад

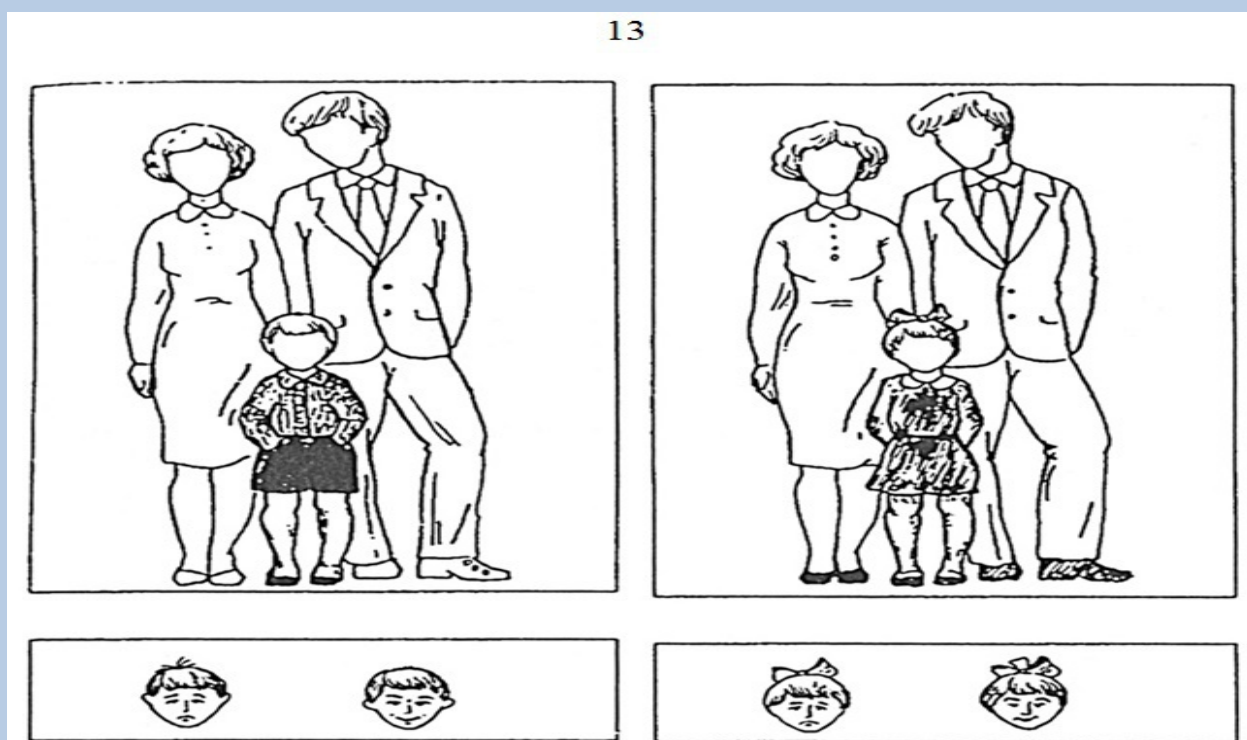
10



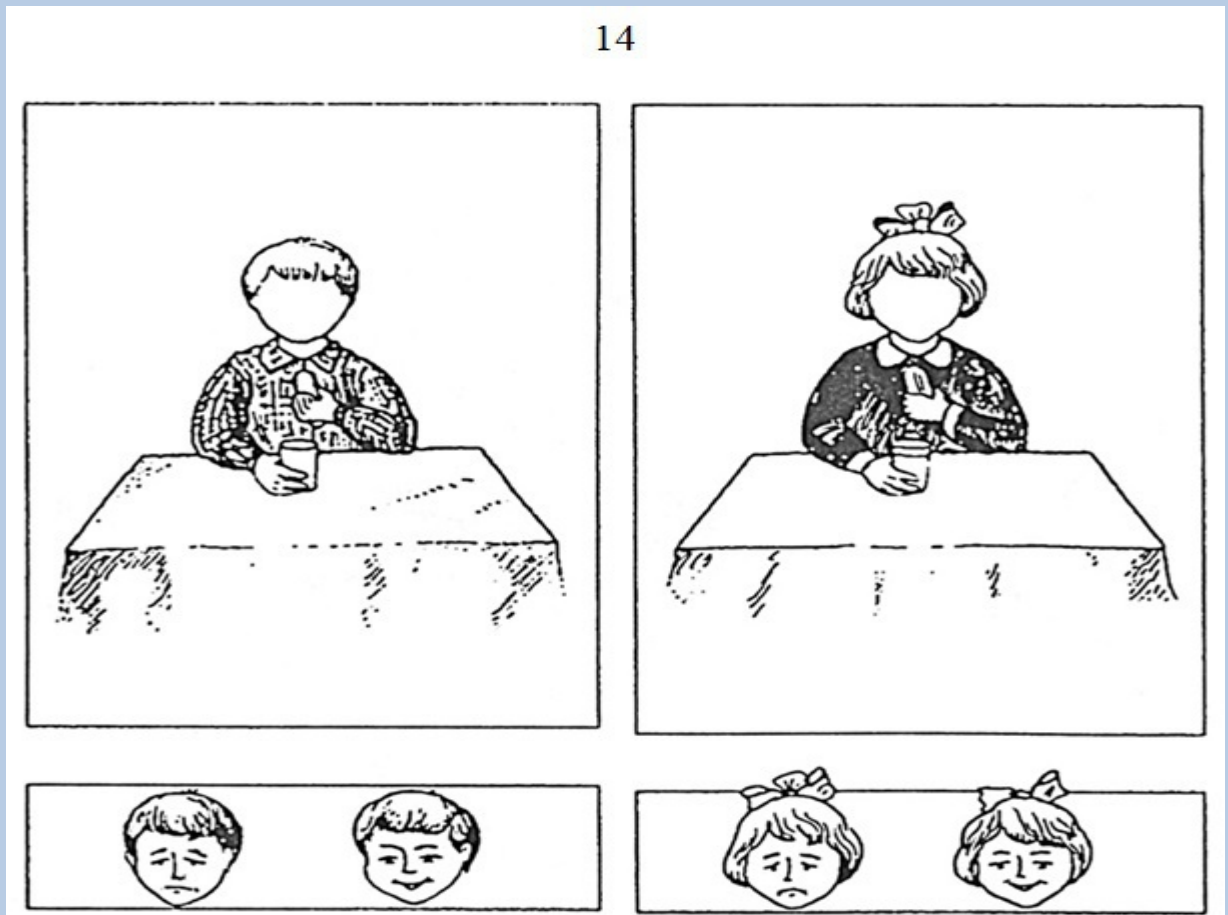
Мал. 12. Ізоляція



Мал. 13. Дитина з батьками



Мал. 14. Їжа на самоті



Пропоновані малюнки зображують типові життєві ситуації, з якими стикаються діти-дошкільнята і які можуть викликати у них підвищену тривожність.

Так, наприклад, мал. 1 (гра з молодшими дітьми), мал. 5 (гра зі старшими дітьми) і мал. 13 (дитина з батьками) мають позитивне емоційне забарвлення. Мал. 3 (об'єкт агресії), мал. 8 (догана), мал. 10 (агресивний напад) і мал. 12 (ізоляція) мають негативне емоційне забарвлення. Мал. 6 (укладається в ліжко на самоті), мал. 7 (умивання), мал. 9 (ігнорування), мал. 11 (збирання іграшок) і мал. 14 (їжа на самоті) мають подвійний емоційний сенс, який може бути як позитивним, так і негативним.

Передбачується, що вибір дитиною тієї чи іншої особи буде залежати від його власного психологічного стану в момент проведення тестування. Двозначні малюнки в методиці мають основну «проективне»

навантаження. Те, який сенс надає дитина саме цим малюнкам, вказує на типове для нього емоційний стан в подібних життєвих ситуаціях.

У процесі психодіагностики малюнки пред'являються дитині в тій послідовності, в якій вони тут представлені, один за іншим. Показавши дитині малюнок, експериментатор до кожного з них дає інструкцію - роз'яснення такого змісту:

До мал. 1. Гра з молодшими дітьми: «Як ти думаєш, яке у дитини буде обличчя, веселе чи сумне? Він (вона) грає з малюками».

До мал. 2. Дитина і мати з немовлям: «Як ти думаєш, яке обличчя буде в цієї дитини: сумне чи веселе? Він (вона) гуляє зі своєю мамою і малюком».

До мал. 3. Об'єкт агресії: «Як ти думаєш, яке обличчя буде у цієї дитини: веселе або сумне?»

До мал. 4. Одягання: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне? Він (вона) одягається».

До мал. 5. Гра зі старшими дітьми: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне? Він (вона) грає зі старшими дітьми».

До мал. 6. Укладання спати на самоті: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне? Він (вона) йде спати».

До мал. 7. Умивання: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне? Він (вона) у ванній».

До мал. 8. Догана: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне?»

До мал. 9. Ігнорування: «Як ти думаєш, яке обличчя буде у цієї дитини: веселе або сумне?»

До мал. 10. Агресивний напад: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне?»

До мал. 11. Збирання іграшок: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне? Він (вона) прибирає іграшки».

До мал. 12. Ізоляція: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне?»

До мал. 13. Дитина з батьками: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне? Він (вона) зі своїми мамою і татом».

До мал. 14. Їжа на самоті: «Як ти думаєш, яке обличчя у цієї дитини: веселе або сумне? Він (вона) їсть».

Вибір дитиною відповідної особи і його словесні вискази фіксуються в спеціальному протоколі. Протоколи, отримані від кожної дитини, піддаються далі аналізу, який має дві форми: кількісну і якісну.

Кількісний аналіз полягає в наступному. На підставі даних протоколу обчислюється індекс тривожності дитини (ІТ), який дорівнює вираженому в процентах відношенню числа емоційно негативних виборів до загального числа малюнків.

За індексом тривожності (ІТ) діти віком від 3,5 років до 7 років умовно можуть бути розділені на три групи:

1. Високий рівень тривожності. ІТ за величиною більше 50%.
2. Середній рівень тривожності. ІТ знаходиться в межах від 20% до 50%.
3. Низький рівень тривожності. ІТ розташовується в інтервалі від 0% до 20%.

У ході якісного аналізу кожну відповідь дитини (другий стовпець протоколу) аналізується окремо. На основі такого аналізу робляться

висновки щодо емоційного досвіду спілкування дитини з оточуючими людьми і того сліду, який цей досвід залишив у душі дитини. Особливо високим проєктивним значенням у цьому зв'язку мають мал. 4 (одягання), 6 (укладання в ліжко на самоті), 14 (їжа на самоті). Діти, в цих ситуаціях роблять негативні емоціональні вибори, з високим ступенем ймовірності будуть мати високий ІТ.

Діти, що роблять негативні емоційні вибори в ситуаціях, зображених на мал. 1 (дитина і мати з немовлям), мал. 7 (умивання), мал. 9 (ігнорування) і мал. 11 (збирання іграшок), з великою ймовірністю отримують високий або середній індекс ІТ.

Проективна методика малюнок сім'ї.



Сімейну ситуацію, яку батьки оцінюють з усіх боків позитивно, дитина може сприймати зовсім інакше. Дізнавшись, яким вона бачить навколишній світ, сім'ю, батьків, себе, можна зрозуміти причини виникнення багатьох проблем і ефективно допомогти їй при їх вирішенні.

Призначення тесту

Тест призначений для виявлення особливостей внутрішньосімейних відносин. Методику можна використовувати з 3 - 5 років.

Інструкція: "Намалюй, будь ласка, свою сім'ю". Не слід давати які-небудь вказівки чи уточнення. На запитання, я ні може поставити дитина, типу "Кого треба малювати, а кого не треба?", "Треба намалювати всіх?", "А дідуся малювати треба?" і т. д., відповідати слід ухильно, наприклад: "Малюй так, як тобі хочеться".

Процедура: дитині дають простий олівець середньої м'якості, набір кольорових олівців, гумку і стандартний чистий аркуш паперу формату А4. Використання будь-яких додаткових інструментів виключається.

Поки дитина малює, психолог повинен ненав'язливо проводити спостереження, відзначаючи такі моменти, як:

- порядок заповнення вільного простору.
- порядок появи персонажів малюнка.
- час початку і закінчення роботи.
- виникнення труднощів при зображенні того чи іншого персонажа або елементів малюнка (надмірна зосередженість, паузи, помітна повільність, користування гумкою і т. д.).
- час, витрачений на виконання окремих персонажів.
- емоційний настрій дитини під час зображення того чи іншого персонажа.
- спонтанні коментарі дитини.

Після виконання завдання слід отримати максимум додаткової інформації, організувавши коротку бесіду за допомогою запитань.

1. Скажи, хто тут намальований?
2. Де вони знаходяться?
3. Що вони роблять?
4. Хто в сім'ї найбільш хороший і чому?
5. Їм весело чи нудно? Чому?
6. Хто з намальованих людей найщасливіший? Чому?
7. Хто з них найбільш нещасний? Чому?
8. Як у цій сім'ї карають дітей за погану поведінку?

9. Кого одного залишать вдома, коли поїдуть на прогулянку?

10. Чому дитина не намалював кого-небудь з членів сім'ї (якщо так сталося)?

При опитуванні психолог повинен з'ясувати сенс намальованого дитиною почуття - почуття до окремих членів родини.

Якщо інформації недостатньо можна розширити бесіду і задати дитині вирішити 6 ситуацій: 3 з них мають виявити негативні почуття до членів сім'ї, 3 - позитивні.

1. Уяви собі, що ти маєш два квитки в цирк. Кого б ти покликав з собою?
2. Уяви, що вся твоя родина йде в гості, але один з вас захворів і повинен залишитися вдома. Хто він?
3. Ти будуєш з конструктора будинок (вирізаєш паперову сукню для ляльки), і в тебе не виходить. Кого ти покличеш на допомогу?
4. Ти маєш квитків (на один менше, ніж членів сім'ї) на цікаву кінокартину. Хто залишиться вдома?
5. Уяви собі, що ти потрапив на безлюдний острів. З ким би ти хотів там жити?
6. Ти отримав у подарунок цікаве лото. Вся сім'я сіла грати, але вас однією людиною більше, ніж треба. Хто не буде грати

Методика “неіснуюча тварина”

“Неіснуюча тварина” належить до проєктивних тестів. Виконуючи малюнок, людина через рухи руки, що малює малюнок, виявляє певний зміст своєї психіки. Звичайно, це відображення не відображує всю складність психічного світу особи, але деякі прояви її виявляє. Цей тест рекомендується використовувати в поєднанні з іншими тестами та методиками.

Інструкція: Розслабтесь, прислухайтеся до своєї інтуїції, дайте волю своїй фантазії та вигадайте і намалюйте неіснуючу тварину і назвіть її неіснуючим ім'ям.

“Відпустіть” свою руку, дозвольте їй малювати ніби самій по собі. Малюнок виконується на окремому аркуші матового паперу, бажано олівцем середньої м'якості.



Тип тварини

Реально існуюча – інтелектуальне або емоційне порушення; гостра тривога; іноді психічне захворювання (з семирічного віку). Це говорить про

відсутність фантазії, творчого початку або повного небажання малювати, брати участь у тестуванні.

Людиноподібна – незадоволеність потреби в спілкуванні; типово для підліткового віку.

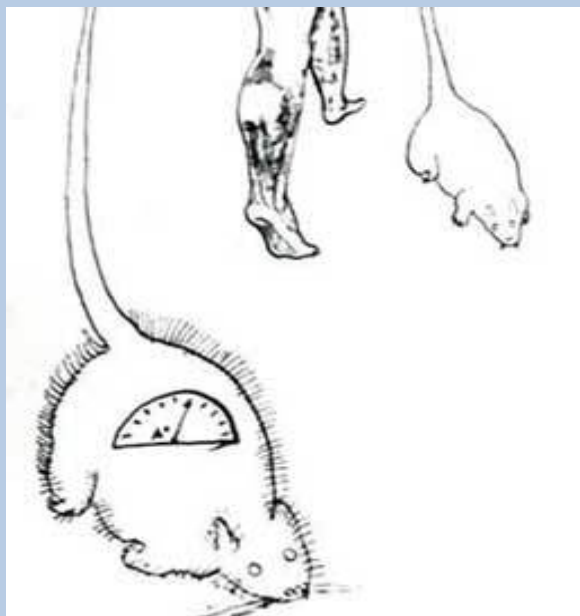
Існуюча раніше (наприклад, динозавр) або існуюча в культурі (наприклад, дракон) – бідність уяви; низький загальнокультурний рівень; іноді педагогічна занедбаність (з семирічного віку).

Сконструйована з частин різних тварин, яка відповідає стандартній схемі тварини – раціоналістичний, нетворчий підхід до задачі.

Цілісна, побудована за стандартною схемою з головою, тулубом, кінцівками – художній, але в цілому стандартний підхід до задачі.

Побудована за оригінальною схемою, що не нагадує звичайних тварин – творчий підхід до задачі; низька конформність.

Надоригінальна, вигадлива – демонстративність; шизоїдність.



Наявність механічних деталей, вмонтованих в тварину найчастіше скаже про проблеми з психікою. Психологу реба звернути увагу на випадки вмонтування механічних частин в тіло “тварини” – постановка тварини на

постамент, тракторні або танкові гусениці, триніжок; прикріплення до голови пропелера, гвинта; вмонтування в око електролампи, в тіло і кінцівки тварини – рукоятки, клавіші і антени. Це зазвичай відзначається у людей, схильних до оригінальних суджень, інакомислення, що мають шизоїдні тенденції.

З кінцівками, спрямованими назовні – екстравертність.

Замкнутий, без кінцівок або з кінцівками, спрямованими до тіла – інтровертованість.

Фігура кола (особливо – нічим не заповненого) символізує і виражає тенденцію до скритності, замкнутість, закритість свого внутрішнього світу, небажання давати відомості про себе оточуючим, нарешті, небажання піддаватися тестуванню. Такі малюнки зазвичай дають дуже обмежену кількість даних для аналізу.

Можна умовно розділити тварин на: загрозливих (вовк, лев...), уникаючих(заєць...) і нейтральних (мураха, равлик...). Вибір типу тварини говорить про ставлення до власної особистості, до свого «Я». Людина вибирає той тип тварини, з якою себе ідентифікує. З іншого боку, так як тварина – це символ самого себе, то і розподіл тварин на хижаків і нешкідливих, дає уявлення про ставлення людини до світу – завойовник і сильний звір або слабка боязка жертва.

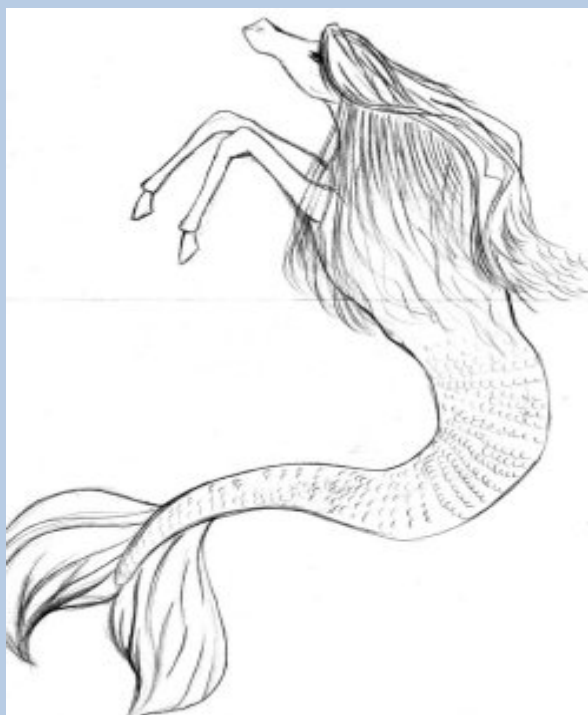
Положення малюнка

У нормі малюнок має бути розташований по середній лінії вертикально поставленого аркуша.

Розташування малюнка ближче до верхнього краю аркуша (чим ближче, тим більш виражено) трактується як завищена самооцінка, як невдоволення своїм становищем в соціумі, почуття недостатності визнання з боку оточуючих, тенденція до самоствердження.

Якщо малюнок розташований в нижній частині, то зворотна тенденція: невпевненість у собі, низька самооцінка, пригніченість, нерішучість, незацікавленість у своєму положенні в соціумі, у визнанні, відсутність тенденції до самоствердження.

Центр фігури (зазвичай голова)



Якщо голова дивиться вправо – людина орієнтується більше на практичну діяльність, реалізацію планів. Їй не властиві голослівні заяви.

Голова дивиться вліво – досліджуваний більше міркує, обмірковує, ніж робить. Лише невелика частина планів реалізовується. Мають місце часті нерішучість, страх діяльності, багатогодинні переживання з приводу правильності рішення.

Голова дивиться прямо – властивий егоцентризм.

Більш ніж 1 голова – наявність внутрішніх суперечностей, протилежно спрямованих тенденцій, іноді внутрішній конфлікт.



Рис. 118. Выполнен Павлом П., 16 л. 0 мес.
Злое животное

Голова відсутня – імпульсивність, іноді психічне захворювання.

Форма голови грубо спотворена – органічне ураження мозку, іноді психічне захворювання.

Більш велика голова, ніж треба – людиною більше цінується раціональне, корисне, на перше місце ставиться розум, широка ерудиція.

Очі символізують страхи людини. Вони особливо виражені, якщо видно промальовування райдужки. Вії вказують на демонстративність в характері, бажання загальної уваги і захоплення. Закриті очі – труднощі в спілкуванні, безпорадність.

Відсутні очі – аутизація, астенія.



При промальовуванні органів слуху – зацікавленість в інформації, значимість думки оточуючих про себе.

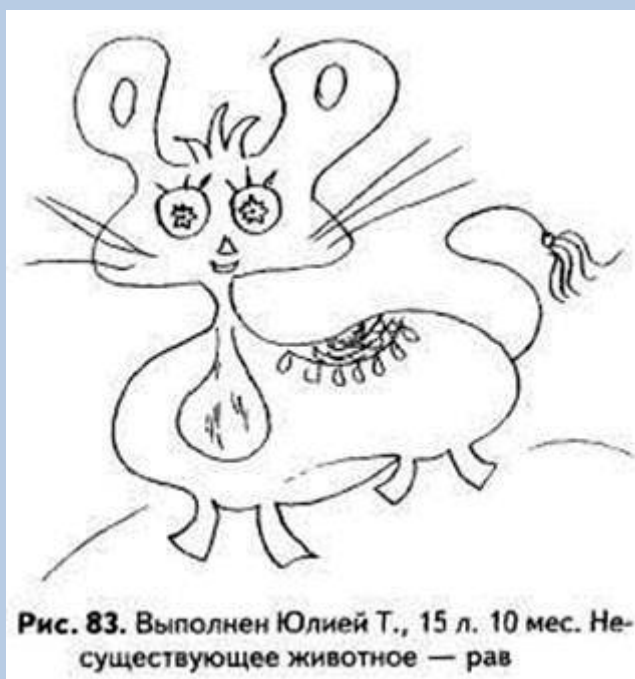
Рот, як орган поглинання вказує на «апетит» Неіснуючої тварини, на вираженість тенденції «присвоєння» їжі, а в символічному плані – речей, предметів. Великий, часто відкритий рот вказує на балакучість суб'єкта. Вискалені зуби, відкритий, затушований рот, висунутий, роздвоєний язик / жало / – ознака вербальної агресивності, уїдливісті висловлювань. Наявність зубів на малюнку – показник вербальної агресії, людина захищається від нападок, критики часто грубістю. Рот щілеподібний, у вигляді літери «О», відкритий як для крику – ознака утрудненого спілкування, тривожності, потреби в допомозі, схильність до висловлення скарг.

Якщо сильно промальовані губи – чуттєвість.

Округлий рот символізує тривожність.

Довгий ніс – прагнення розширювати свої можливості.

Обмеженість кількості і розмірів органів чуття (їх повна відсутність) – інтровертованість, зосередженість на собі. Шизоїдні тенденції.



З'єднання тулуба і голови – показник надійності, захищеності або незахищеності /при тонкій шії/. Довга шия може трактуватися і як прагнення до розширення своїх можливостей – так само як і ніс.

Наявність на малюнку рогів говорить про агресію, захист. Особливо, якщо вони присутні разом з іншими агресивними елементами (нігті, голки, щетина). Пір'я свідчить про деяку демонстративність. Шерсть, грива, зачіска вказують на чуттєвість.

Різноманітність кінцівок – прояв творчої активності, їх химерне поєднання – оригінальність мислення, вільнодумство. Ретельне з'єднання з тулубом – ґрунтовність і продуманість поведінки.



Крила: мрійливість, прагнення піти від повсякденної рутини, пошук себе.

Ноги (або елементи, які їх замінюють). Якщо основа міцна, стійка, вона скаже психологу про ґрунтовність, раціональність, виваженість її власника. Якщо жніжки маленькі або тонкі – можлива поверховість суджень, часто імпульсивність, легковажність.

Відсутність ніг, їх недостатня кількість або явна слабкість на малюнку – низька побутова орієнтація, пасивність або невмілість у соціальних відносинах.

Особливо великі (товсті) ноги або їх надмірна кількість – потреба в опорі, відчуття своєї недостатньої вмілості в соціальних відносинах.

Варто звернути увагу на кріплення ніг до корпусу, якщо промальовування недбале, слабке – малий контроль за своїми рішеннями і зробленими висновками. Якщо кінцівки основи однотипні і односпрямовані – для людини характерні конформізм, банальність.

Якщо в малюнку неіснуючої тварини присутні багато різноманітних несучих деталей, то такій людині властиві творче начало, самостійність у судженнях і установах.



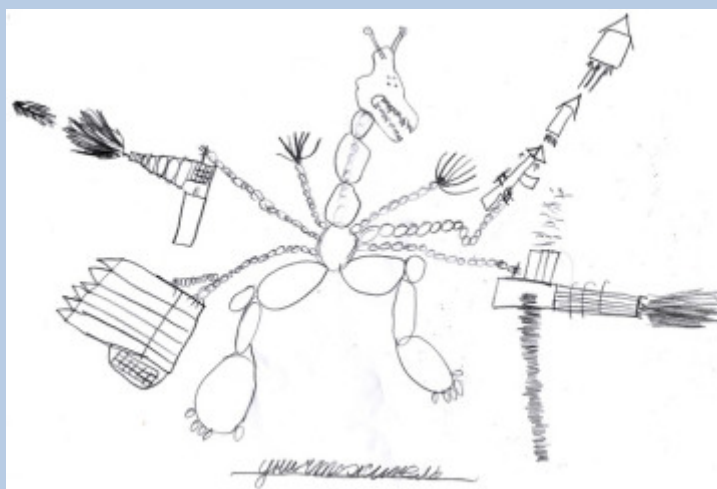
Хвіст: висловлює ставлення до себе, своїх дій /направлений вправо/ або думок /вліво/. Піднятий вгору пишний хвіст – бадьорість, впевненість; опущений вниз «падаючий» – невпевненість, виснаженість. Довгий, звивистий, роздвоєний хвіст – амбівалентність самооцінки, внутрішній конфлікт.

Товстий хвіст – висока значимість сексуальної сфери.

Контур тварини

Гострі кути, штрихування – агресивний захист, досить великий страх і тривога, якщо є обведення ліній по контуру (подвійна лінія) – підозрілість і острах.

Грає роль і «напрямок» захисту. Вгору – значить, людина захищається від вищестоящих людей (вчителів, начальників, строгих батьків). Вниз – від невизнання однолітків, насмішок, страх осуду.



Напрямок захисних елементів в різні боки скаже про готовність до захисту в будь-якій ситуації, хронічну настороженість.

Загальні доповнення

Енергія досліджуваного залежить від кількості зображених деталей, якщо тільки необхідні деталі – економія витрат енергії, схильність до астенії, хронічні захворювання. Якщо промальовано багато різних деталей (крила, пір'я, бантики, ще одні ноги або лапи, кучері, квіти і різні інші прикрашаючі деталі) це говорить про впевненість в собі, про високий рівень енергії, яку людина вміє розподіляти в різні сфери діяльності. Натиск на олівець теж важливий, якщо людина сильно продавлює папір – велика тривожність. Якщо тільки один елемент малюнка різко продавлений – це скаже, на що саме більше всього спрямована тривога, негативні емоції.

Сексуальна атрибутика на малюнку неіснуючої тварини говорить про проблему в сексуальній сфері, неможливості налагодити контакт з протилежною статтю. Слід звернути увагу також на акцентування сексуальних ознак – вимені, сосків, грудей у людиноподібної фігури та ін. Це може означати фіксацію на проблемі сексу.



Прикраси: візерунок на шкірі, хвіст павича, вії – демонстративність.

Рани, шрами – невротичний стан, іноді психічне захворювання.

Внутрішні органи, анатомічні деталі, кровоносні судини – іпохондрія, невротичний стан, іноді психічне захворювання.

Ступінь агресивності виражена кількістю, розташуванням і характером кутів у малюнку, незалежно від їх зв'язку з тією чи іншою деталлю зображення. Особливо вагомі в цьому відношенні прямі символи агресії – пазурі, зуби, дзьоби.

Луска, панцир – потреба в захисті, боязнь агресії.



Рис. 124. Выполнен Ульяной В., 20 лет. Злое животное — ежико-лев

Голки, шипи і т.п. – захисна агресія.

Гострі роги, кігті, ікла (вилазять з рота), гострі нарости – агресивність.

Зброя, ріжуче, колюче або рубаюче знаряддя – агресивність.

Акцентування органів виділення (задній прохід, дефекація) вказує на нехтування нормами поведінки, схильність до хуліганських дій.

Назва – просто звуки, без осмислення повідають про деяку поверховність, легковажність; слова з латинськими закінченнями, наукові вказують на пріоритетність розуму, широкої ерудиції для людини і про демонстрацію переваги розуму; повторювані звукові елементи – про інфантильність; надзвичайно довга назва означає схильність до фантазування; раціональне з'єднання частин слова за змістом – практичність людини.

Аналіз оповідання: Оповідання відповідає малюнку – показник логічності мислення. Невідповідність малюнку – іноді порушення логічного мислення. Особливо докладний, з ідеалізацією, вказівкою на красу чи винятковість тварини малюнок – ознака демонстративності; схильність до компенсаторного фантазування.

Місце життя

- Ізольоване (печера, скелі, інша планета, космос) – брак спілкування, почуття самотності;
- Згадка про важкість досяжності (непрохідна гущавина, гори, в яких немає дороги) – боязнь агресії, потреба в захисті;
- Екзотичне (острів Мадагаскар, зачарований ліс) – демонстративність;
- Емоційно неприємне (болото, бруд) – невротичний стан; низька соціалізованість; іноді психічне захворювання.

Харчування

- Явно неїстівні речі (каміння, скло, метал) – низька соціалізованість, порушення спілкування;

- Особливо великі об'єкти (гори, дерева, будинки) або твердження про те, щотварина їсть все – імпульсивність; низька соціалізованість;
- Люди – негативізм; асоціальність або антисоціальність; агресивність;
- Докладний опис поїдання жертв – агресивність;
- Емоційно неприємна їжа (черв'яки, бруд, слиз) – невротичний стан; іноді психічне захворювання;
- Кров, окремі частини та органи живих істот (серце, мозок) – невротична агресія;
- Не харчується нічим або харчується повітрям, енергією – інтровертованість; іноді шизоїдність.
- Улюблене заняття або тим чим зазвичай займається тварина
- Грає, гуляє, розважається – пряма проекція своїх бажань;
- Постійно зайнята пошуками їжі – відчуття труднощів і одноманітності життя;
- Ламає дерева, топче будинки – негативізм; асоціальність або антисоціальність; агресивність; іноді психічне захворювання;
- Багато спить – втома; астеничний стан.
- Друзі
- Відсутні – почуття самотності;
- Всі оточуючі, без конкретизації – висока незадоволена потреба в спілкуванні;
- Злі, агресивні персонажі (акули, крокодили, дракони) – негативізм; асоціальність або антисоціальність; агресивність.

Вороги

Дуже багато або повна відсутність – боязнь агресії.

Всі оточуючі – негативізм; асоціальність або антисоціальність.

Опис способів захисту від небезпеки, вказівка на гігантський її розмір – тривожність, боязнь агресії.

Особливо довгий перелік страхів; страхи, нетипові для тварин (темрява, смерть, комахи) – страхи, невротичний стан.

Тема розмноження – значимість сексуальної сфери.

Безстатеві форми розмноження – напружене, внутрішньо конфліктне ставлення до сексуальної сфери.

Бажання тварини

Мати друзів – брак спілкування.

Не мати ворогів – боязнь агресії; іноді настороженість, підозрілість.

Щоб його не боялися – боязнь агресії.

Стати звичайною твариною, стати людиною – емоційний дискомфорт, пов'язаний з відчуттям своєї відмінності від оточуючих;

Стати більшим за розміром – відчуття своєї малої значимості; боязнь агресії, потреба в захисті.

Інтерпретація додаткових завдань

Найбільш зла і найстрашніша тварина порівняно зі звичайною Неіснуючою твариною Позбавлене ознак агресивності – прагнення приховати свої агресивні тенденції, іноді повна відсутність агресивності.

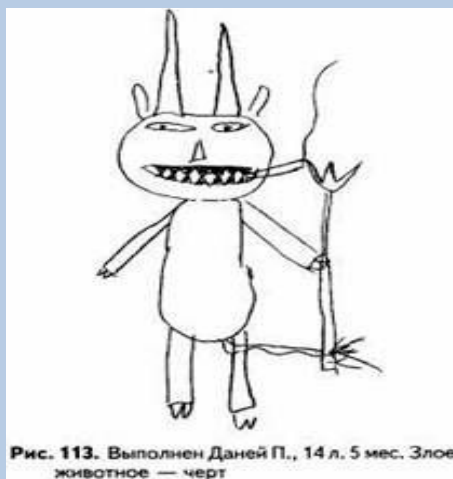
З ознак агресивності присутні тільки зуби – схильність до вербальної агресії: грубості, крику, погроз. Особливо виражена агресивна символіка: гострі роги, зброя – висока агресивність.

Те ж, в поєднанні з ознаками високої тривожності: штрихуванням малюнка, численними виправленнями – невротична агресія як реакція на відчуття емоційного дискомфорту.

Голки, шипи та інші оборонні засоби – боязнь нападу і схильність до захисної агресії. Великі очі з радужкою замальованою чорним – боязнь агресії.



Розпад форми, поява невротичних ознак: зображення внутрішніх органів, кровоносних судин – низька стійкість до стресу, невротична реакція на стрес; іноді психічне захворювання.



Асоціальна символіка: сигарета, чарка, тварина у вигляді чорта або баби-яги – негативістичні, іноді психопатичні або психопатоподібні реакції на конфліктну ситуацію, загрозу агресії, стресову ситуацію.

Чітка впевнена лінія – висока опірність стресу, здатність ефективно діяти в стресових ситуаціях.



Щаслива тварина в порівнянні зі звичайною. Завжди забезпечена їжею – висока значимість матеріальних цінностей; відчуття побутового неблагополуччя; уявлення про ненадійність свого матеріального становища.

Захищена від будь-яких ворогів або не має ворогів – боязнь агресії; іноді насторожене ставлення до оточуючих.

Якщо здатна жити усюди (на землі, у воді, в повітрі) – висока цінність свободи; прагнення до незалежності, самостійності. Живе вічно або дуже довго – іпохондричні тенденції; іноді страх хвороби, смерті. Має багато друзів – висока цінність спілкування; незадоволена потреба в спілкуванні. Її всі люблять – висока цінність емоційних зв'язків. Доставляє радість іншим – висока цінність спілкування; іноді гіперсоціальність; прагнення справити хороше враження на психолога.

Красива, розумна – висока цінність відповідних якостей; сумнів у наявності цих якостей у себе. Щаслива без певного приводу (просто так) – низький рівень розуміння себе, труднощі в усвідомленні своїх емоційних станів; іноді схильність до зниження настрою.

Нещасна тварина в порівнянні зі звичайною



Розмір сильно зменшений – приховані депресивні тенденції; схильність до депресивної реакції на несприятливу ситуацію.

Ознаки тривоги: штрихування, множинні лінії, розпад цілісної форми, поява ліній, що не відносяться до основного зображення – низька стійкість до стресу; схильність до сильного підвищення рівня тривоги в несприятливих ситуаціях.

Штриховка з сильним натиском, темна частин малюнка – низька стійкість до стресу; схильність до появи високої емоційної напруженості в несприятливих ситуаціях.

Підкреслений контур – тенденція до контролю за своїми емоційними станами. Живе одна, не має друзів – почуття самотності, незадоволена потреба в спілкуванні. Її ніхто не любить – незадоволена потреба в емоційному контакті. Хворіє, вмирає – іпохондричні тенденції; депресивні тенденції; іноді страх смерті.

Погано пристосована до життя: насилу пересувається, витрачає дуже багато часу на добування їжі – відчуття труднощів життя; низький рівень соціальної адаптації.

Нещасна тварина без причини – схильність до зниження настрою; іноді депресивний стан; низький рівень розуміння себе, труднощі в усвідомленні своїх емоційних станів.

Проективна методика “малюнок дерева”

Тест запропонований Ф.Гуденафдля дослідження пізнавальної здатності. К.Махове розробила систему критеріїв, що дають можливість оцінювати особистісні особливості.



Мета. Виявлення особистісних особливостей дитини. Малюнок дерева традиційно розглядається у проективній психодіагностиці як автопортрет, у якому цілісно відображається ставлення до себе, самооцінка, характер взаємовідносин дитини з оточенням, а також її особистісні якості.

Обладнання. Чистий аркуш паперу формату А-4. Аркуш кладуть перед дитиною вертикально. Щоб не вплинути на розміщення малюнку на аркуші, підписувати його слід після закінчення роботи. Вибір, чим малювати (ручкою, простим олівцем, кольоровими олівцями, фломастерами) , дитина має обирати сама.

Інструкція. Намалювати дерево, яке кому подобається.(ніяких додаткових пояснень або рекомендацій давати не можна).

Кольори

Забарвлення малюнка розкриває інтелектуальний та емоційний світ дитини. Якщо малюк обрав стандартні для даної теми кольори, то це говорить про нормальний рівень його інтелектуального та загального розвитку, адекватне та реалістичне сприйняття дійсності. Нестандартні кольори дерева свідчать про оригінальне мислення й бурхливу фантазію.

Якщо малюк зобразив дерево, використовуючи лише один простий олівець, це говорить про його низький інтелектуальний рівень. Хоча іноді це може означати і поганий настрій під час малювання. Дитина, яка використовує похмурі кольори, скоріш за все, емоційно пригнічена і, можливо, має проблеми з пам'яттю.

Загальний розмір дерева відображає емоційно забарвлене відчуття власної цінності та значущості.

Велике (більш як $2/3$ аркуша) – впевненість в собі, повнота життя, енергетичне багатство. Розмір дерева $1/2 - 2/3$ аркуша є найбільш типовим.

Зменшення розміру дерева (до $1/3$ аркуша і менше) свідчить про відсутність впевненості у собі, про відчуття дитиною власної незначущості, непотрібності, про знижену загальну енергетику.

Занадто дрібне зображення часто свідчить про перевтому людини, скутість, інертність.

Занадто великі розміри зображення – внутрішня розкутість, свобода.

Малюнок дерева займає весь аркуш, так, що стовбур та крона навіть не помістилися на аркуші повністю (вийшли за верхній край аркуша), свідчить про надмірну активність дитини.

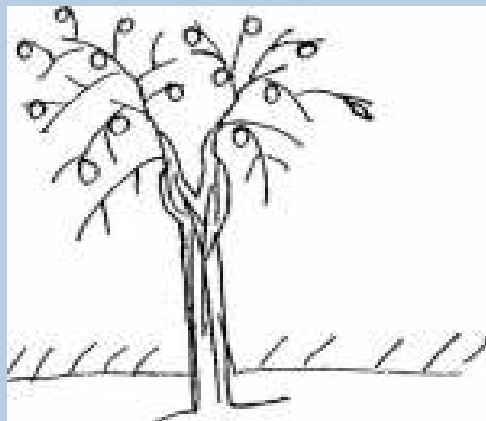
Розміщення дерева на аркуші



Розміщення малюнка у верхній частині аркуша свідчить про мрійливість дитини, відсутність схильності до активних дій, у нижній – свідчить про практичність, приземленість, про те, що дитина живе сьогоднішнім днем.

Якщо дерево зсунуте ліворуч, то дитина тяжіє до матері, перебуває під її впливом; зсунуте праворуч – тяжіє до батька, зазнає його впливу.

Стовбур



Символізує внутрішній стержень дитини, її особистісний потенціал. Прямий і рівний, правильної форми стовбур говорить про те, що малюк упевнений у собі, спокійний, розсудливий. Якщо ваш художник намалював основу стовбура, розширену вліво, то він мрійник, не дуже рішучий. Основа стовбура, розширена вправо, свідчить про надмірне благородум'я, цілеспрямованість і навіть упертість у здобутті бажаного. Округла і розширена в обидва боки – повільність дитини, відповідальність і надійність. Стовбур, закритий зверху, свідчить про імпульсивність, несформованість абстрактного мислення.

Стовбур відображає силу „Я”, віру дитини у власні можливості. Це найбільш важлива характеристика для прогнозу адаптації та потенціалу особистісного розвитку дитини. Якщо дерево дуже мале(буквально 2-4 см), але при цьому стовбур товстий(2см і більше), то такі діти добре адаптуються і у подальшому завойовують повагу у своєму оточенні.

Форма стовбура

Стовбур у вигляді „моркви” догори гострим кінцем інтерпретується як інфантильність, збереження установок та манери поведінки, властивих молодшим дітям.

Стовбур – „морква” гострим кінцем донизу означає певну зайву дорослість, яка буває властива самостійним, незалежним дітям. Більш раннє дорослішання відбувається тоді, коли дитині доводиться самостійно піклуватися про молодших родичів чи про хворих дітей у сім’ї , або коли мати виявляється легковажною. Такі діти керують батьками, ставляться до них поважливо, дають їм розумні поради, роблять зауваження. Так само вони поведуться й у школі з учителями, через що мають багато неприємностей.

Дерево, роздвоєне від стовбура, спостерігається в малюнках близнят, або осіб, у яких родинні зв’язки з членами сім’ї дуже значущі.

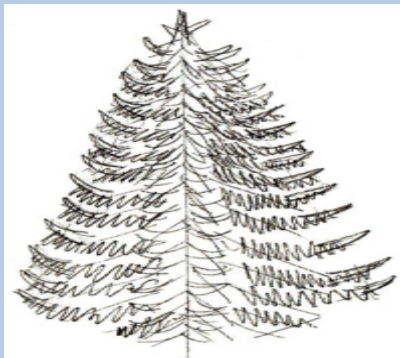


Стовбур, розчеплений у верхній частині(явно розходитьсЯ від середини)

Свідчить про наявність установок, що конфліктують; про інтереси, які важко узгоджуються ; про неможливість здійснити вибір; про прагнення зберегти й те й те. Така ситуація може провокувати істерики, поведінкові

зриви, довести до неврозу. Дерево, розщеплене донизу, або стовбури, що перехрещуються

Можливі психічні порушення, які пов'язані з подвійністю внутрішнього життя, що не є наслідком якоїсь інтриги, з розчепленням внутрішнього світу потрібна консультація психіатра).



Тип дерева

Листяне дерево – звичайні, нормальні стосунки з людьми;

Хвойне дерево – „колючі” взаємини з людьми (глузування і т.ін.);

Пальма – демонстративність у спілкуванні.

Крона

Ця деталь дерева розкаже про енергетичний потенціал дитини. Якщо крона схожа на хмару, то це свідчить про високий рівень самоконтролю у малюка, обережність у справах. Крона-круг – спокійність, самодостатність, можливо, егоцентризм. Крона із завитками говорить про життєрадісність, багатий енергетичний потенціал, почуття гумору. Крона з „каракулями” чи заштрихована – про тривожність, напруженість, невміння зосередитися, нерішучість. Крона ще характеризує комунікативну сферу.

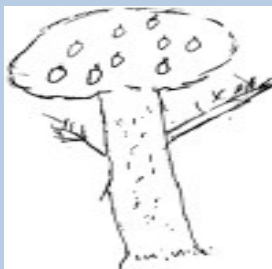
Наявність замкненого силуету крони свідчить про обмежене, чітко визначене коло спілкування.



Коли крона не замкнена, дитина відкрита, готова до встановлення нових контактів.

Якщо крона складає 1\2-2\3 величини дерева, то потреба у спілкуванні відповідає „нормі”.

Збільшення або зменшення крони відносно вказаних розмірів відображає підвищення або зниження потреби у спілкуванні щодо звичайного рівня її прояву.



Яблука на дереві (або будь-які фрукти, квіти, метелики).

Свідчить про симбіотичний зв'язок з матір'ю, залежність від матері, прихильність до неї й природне підпорядкування її впливові.

Крім того, листя, квіти і фрукти на деревах говорять про спостережливість, точність, пунктуальність, легкий характер, ентузіазм, розвинене естетичне почуття, марнославство і потребу бути визнаним оточуючими. Наявність на дереві плодів ще характерно для осіб, що прагнуть до результативності в діяльності.

Гілки

Товсті гілки(одна або кілька) явно нижчі за крону й окремо від неї. Свідчать про наявність “діяльності, яка заміщає” й спрямована на компенсацію неуспішності дитини у основній діяльності(наприклад, погано вчиться, але хороший спортсмен). Провідна діяльність стає незначущою, оскільки потреба у досягненнях задовольняється діяльністю, яка заміщає основну.

Гілки на всі боки – досліджуваний шукає впевненості в різноманітних контактах. Розпорошується. Збуджений. Крім того, гілки в різні сторони – пошук самоствердження.

Відсутність гілок – труднощі встановлення контактів.

Пониклі, тонкі гілки, тонкий стовбур, слабка натискання.

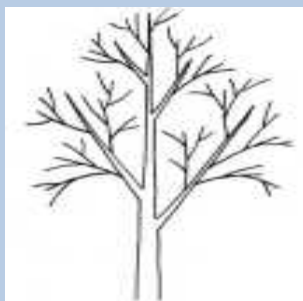
Характерні для малюнків чутливих, вразливих, тривожних дітей.



Гілки спрямовані вниз. Явно, що у людини маса невирішених проблем. Якщо малюють конкретно вербу, то це депресія і замкнутість на минулому.

Гілки спрямовані вгору. Дерево міцно стоїть на землі, гілки вгору, у людини вдалося життя, вона прагне до зростання і влади,

Якщо дитина малює стовбур і гілки однією лінією без переривання, це його бажання втекти від реальності, відмова реально дивитися на речі. Якщо всі гілки з'єднані в коло, то це бажання надавати допомогу іншим. Достаток гілок, зелені, бажання зайнятися собою, своїм зростом.



Листя

Наявність листя (або замкненого силуету крони) свідчить про те, що потреба у спілкуванні задовольняється;

Відсутність листя, кілька листочків на голих гілках, листя , що опало – потреба у спілкуванні не задовольняється.

Відсутність листя може також свідчити про невміння спілкуватися.

Промальовування листя свідчить про вибірковість спілкування, про те, що дитина враховує особливості людини, з якою вона спілкується.

Падаючі (або опале) листя – ознака відчуття себе покинутим, розчарованим.

Листя опадає – розпач, безсилля.

Листя спрямоване вгору (гілки спрямовані до верху сторінки) – порив, ентузіазм, прагнення до домінування.

Дупло

Людина малює дупла, сучки – це можуть бути перенесені операції, якісь неприємні моменти.

Надійно можна інтерпретувати у тих випадках, коли з дупла хтось висовується або ж хтось у ньому сидить. Це свідчить про наявність некерованих імпульсів, які періодично підштовхують дитину до здійснення вчинків („дрібних капостей”), ніяк не властивих її поведінці. Дорослі, як правило, не вірять, що така гарна дитина могла це зробити.

Зображення на дереві гнізда, птахів та інших тварин означає що дитина має особливе ставлення до природи, для неї зазвичай і дерево чийсь будинок. Для таких людей характерним є прагнення доглядати за тваринами, рослинами.

Сонце

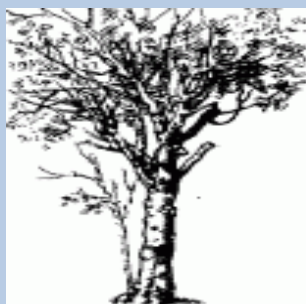
Сонце ліворуч свідчить про авторитет або тиск з боку матері (рідше бабусі); Сонце праворуч свідчить про авторитет, тиск з боку батька (рідше дідуся).

Хмаринки

Хмаринки ліворуч – втрата контакту з матір’ю, відсутність її виховного впливу; Хмаринки праворуч – втрата контакту з батьком.

Суцільні хмаринки по усій горі аркуша, хмари брудно-сіро-синього кольору – повне порушення емоційного контакту з батьками, дитина полишена на саму себе. Якихось виховних впливів, турбот з боку батьків не спостерігається.

Пеньок



Свідчить про те, що дитина, не бачить жодних перспектив у майбутньому, життя може здаватися для неї закінченим. Вона не бачить себе у тому майбутньому, яке на неї чекає. Аналогічно інтерпретується зламане дерево. Крім того, зламане дерево свідчить про сильне потрясіння, переживання.

Пеньок поруч із деревом (або відсунутий, через дорогу, через річку). Характеризує різкі зміни у житті (буквально:” закінчилося одне життя, почалося інше”). Важливі порівняльна товщина пенька і дерева. Якщо стовбур дерева не тонший за пеньок, то дитина не постраждала від змін, які відбулися у її житті. Якщо тонше – то ці зміни не травмували її , призвели до втрати впевненості у собі.

З крони дерева „виростають” самостійні дерева з кронами

Можливі шизофренічні порушення психіки, відхід у вигаданий світ, фантастичні страхи (необхідна консультація психіатра).

Стовбур замкнений, фактично являє собою дві паралельні палки, або схожий на дошку від паркана, яку рівно зрізали зверху; гілки грубі, товсті, схожі на колоди або дошки паркана, розходяться перпендикулярно від стовбура, листя немає Свідчить про наявність елементів аутизму у поведінці, порушенні спілкування, світосприйняття, емоційної депривації (необхідна консультація психіатра).

Коріння є елементом, частиною дерева, і пов’язане воно із землею, харчуванням, відновленням, природою. Це основа дерева, матеріальна опора.

Зазвичай діти малюють коріння частіше парними лініями, ніж однією. Коріння, намальовані поодинокими лініями вказує на більш “примітивну”

особистість, але, не в клінічному сенсі слова. Такі діти мають зазвичай схильність до виконання виконавчої, важкої роботи.

Як правило, до 12 років діти не малюють коріння дерев.

Неврівноважені досліджувані надають коріння гіпертрофоване значення, так що розміри коренів виявляються більшими, ніж саме дерево

Промальовані коріння дерева, це опора на інших, а також бажання зрозуміти себе, внутрішні зміни.

Проективна методика “кактус”



Автор методики – Панфілова М. А. Мета: дослідження емоційно-особистісної сфери дитини, виявлення наявності агресії, її направленості і інтенсивності. Методика призначена для роботи з дітьми старше 3 років.

Процедура. При проведенні діагностики видається аркуш паперу форматом А4, простий олівець, кольорові олівці. Після того, як дитина намалювала малюнок, їй задають питання, відповіді які допоможуть уточнити інтерпретацію.

Інструкція: «На аркуші паперу намалюй кактус – таким, яким ти його собі уявляєш».

Запитання:

1. Цей кактус домашній або дикий?
2. Цей кактус сильно колеться? Його можна помацати?
3. Кактусу подобатися, коли за ним доглядають, поливають, удобрюють?

4. Кактус росте один або з якою-небудь рослиною по сусідству? Якщо зростає з сусідом, то, яка це рослина?

5. Коли кактус підросте, то, як він зміниться (голки, обсяг, відростки)?

Агресивність – наявність голок, особливо їх велика кількість. Сильно стирчать, довгі, близько розташовані один до одного голки відображають високий ступінь агресивності.

Імпульсивність – уривчасті лінії, сильний натиск.

Егоцентризм, прагнення до лідерства – великий малюнок, розташований в центрі листа.

Невпевненість у собі, залежність – маленький малюнок, розташований внизу аркуша.

Демонстративність, відкритість – наявність виступаючих відростків в кактусі, химерність форм.



Скритність, обережність – розташування зигзагів по контуру або всередині кактуса. Наявність западин і вгинань свідчить про скритність, такий малюк говорить куди менше, ніж знає.

Оптимізм – зображення «радісних» кактусів, використання яскравих кольорів у варіанті з кольоровими олівцями.

Тривога – переважання внутрішнього штрихування, переривчасті лінії, використання темних кольорів у варіанті з кольоровими олівцями.

Жіночність – наявність м'яких ліній і форм, прикрас, квітів.

Якщо кактус має опуклості – значить, дитина відкрита і простодушна.

Екстравертірованність – наявність на малюнку інших кактусів або квітів.

Прагнення до домашньої захисту, почуття сімейної спільності – наявність квіткового горщика на малюнку, зображення домашнього кактуса.

Відсутність прагнення до домашньої захисту, почуття самотності – зображення дикоростучого, пустельного кактусу.

Чим яскравіший кактус – тим більш життєрадісним є досліджуваний. Якщо ж він похмурий і в малюнку переважають темні тони – значить, необхідно якщо не бити на сполох, то хоча б дізнатися причину.

Розміщення на аркуші. Малюнок у центрі означає нормальний рівень самооцінки, відсутність незадоволеності своїм становищем і якихось особливих домагань. Чим сильніше малюнок зрушується вгору, тим вища самооцінка, і відповідно, чим нижче малюнок – тим менше впевненості в собі. Зрушення вліво означає – присутність в характері рис інтроверта, вправо – схильність до екстраверсії. Розмір кактуса також має значення, чим крупніший малюнок, тим більш вираженим є прагнення до лідерства, наполягання на своїй думці як єдиній вірній.

Характеристика ліній і сили натиску на олівець. Тут слід зазначити, що чим сильніший натиск на олівець, уривчастість ліній, використання внутрішнього штрихування, тим більше автор малюнку схильний до імпульсивності, тривожності, пригніченості настрою. Більш тонкі лінії, певна «легкість» натиску, вільність ліній в малюнку, присутність елементів, що додають кактусу привабливість, позитив, що викликають симпатію говорять про більш поступливий, м'який характер особистості, почуття гумору, позитивний настрій, відкритість. Наявність зигзагів, різких виступів розглядається як замкнутість, обережність. Необхідно звернути увагу безпосередньо на форму кактуса. Хитромудра, химерна і вітіювата форма говорить про демонстративність.



Домашній або дикоростучий? Подивіться як росте кактус. Якщо він намальований у квітковому горщику, то це інтерпретується як бажання домашнього затишку, прагнення до створення сім'ї, орієнтування на будинок, сімейне вогнище. Відповідно дикий, некультурений, намальований в пустелі кактус уособлює собою самотність усвідомлено вибрану або вимушену. Якщо кактус «росте» на малюнку «з нізвідки», тобто відсутня навіть найменша основа – значить і в реальності немає опори у вигляді домашнього затишку, людина, можливо, не планує створення сім'ї або має будь-які труднощі, проблеми з близькими людьми і підсвідомо відчуває неприйняття, відторгнення, брак домашньої захищеності.

Наявність голок (один з найважливіших елементів). В реальності кактуси в залежності від видів можуть мати довгі, гострі і рідкісні голки; більш короткі і часті; дуже короткі, які практично не колються. На цьому і будується трактування малюнку. Чим довше, більше за кількістю і гостріші голки, тим вороже, агресивніше в спілкуванні характер автора «кактусу». Але в той же час голки можуть розглядатися як певного роду захист від навколишнього середовища, необхідний для збереження цілісності особистості. Все залежить від того наскільки голкам приділена увага, чи зроблений акцент на них за допомогою штрихування, сильного натиску або інших елементів.

Наявність «діток» на кактусі. Є думка, що «дітки» на кактусі позначають насправді дітей, або вже наявних, або планованих в майбутньому. Найчастіше «дітки» зустрічаються на «одомашнених» кактусах, що вже означає прагнення до створення сім'ї.



Присутність додаткових елементів. Це можуть бути написи, підписи під малюнками, пояснення, а також інші тварини, рослини і т.д. Ці додаткові елементи мають важливе значення для характеристики малюнка в цілому, вони дають можливість тлумачити його більш повно і точно.

Звичайно, дані ознаки не можна вважати єдино вірними: на уявлення дитини про кактус можуть вплинути побачені ним раніше малюнки в книжках і телевізійні передачі. У будь-якому випадку, не бійтеся задавати навідні запитання, чому кактус вийшов саме таким, а не яким-небудь іншим. Але, найважливіше – це пам'ятати: якщо з'явилися сумніви і тривоги з приводу психічного стану дитини і на це є якісь підстави, то саме час відвідати кабінет дитячого психолога.

ТЕСТ БУДИНОК, ДЕРЕВО, ЛЮДИНА



Тест запропонований Дж. Буком в 1948 р. Спочатку передбачалося малювати всі ці елементи окремо, проте пізніше тест був модифікований іншим дослідником – Р. Берні. Він-то і запропонував поєднати всі три об'єкти в одному малюнку, і саме в такому варіанті ми використовуємо в даний час цей тест.

Мета методики. Оцінка особистості досліджуваного, рівня його розвитку, працездатності та інтеграції; отримання даних, що стосуються сфери його взаємин з навколишнім світом в цілому і з конкретними людьми зокрема.

Матеріали: листок А4, олівці – простий і кольорові, гумка.

Інструкція. Намалюйте будинок, дерево і людину настільки добре, наскільки зможете. Обдумуйте малюнок стільки часу, скільки вам знадобиться. Тільки намагайтесь намалювати якомога краще” .

При цьому зауважують, що людина повинна бути намальована в повний зріст. Більше досліджуваного не обмежують у виборі розмірів, образів і типів малюнку.

Поки досліджуваний малює малюнок, дослідник повинен звернути увагу на:

- інтервал часу з моменту надання дослідником інструкції до моменту, коли досліджуваний приступив до малювання;
- тривалість пауз, які виникали в процесі малювання;
- загальний час, витрачений досліджуваним на малювання всього малюнку;
- послідовність зображення деталей кожного малюнка (будинку, дерева і людини).
- всі коментарі (по можливості дослівно), мимовільно зроблені досліджуваним в процесі малювання;
- будь-яку емоцію (саму незначну) досліджуваного в процесі виконання тесту. Потім потрібно пов'язати це емоційний вираз з зображуваною в цей момент деталлю.

Після малюнку проводиться опитування. Воно створює сприятливі умови для того, щоб досліджуваний, описуючи і коментуючи малюнок міг розказати про свої почуття, відносини, потреби і т.д., а також надає досліднику можливість прояснити будь-які незрозумілі аспекти малюнку.

Питання для малюнку ЛЮДИНИ:

- o Це чоловік або жінка (хлопчик чи дівчинка)?
- o Скільки йому (їй) років?
- o Хто він?
- o Це ваш родич, друг чи хто-небудь інший?
- o Про кого ви думали, коли малювали?
- o Що він робить? (І де він у цей час знаходиться?)
- o Про що він думає?
- o Що він відчуває?

- o Про що вас змушує думати намальована людина?
- o Кого вам нагадує ця людина?
- o Ця людина здорова? Що саме на малюнку справляє на вас таке враження?
- o Ця людина щаслива? Що саме на малюнку справляє на вас таке враження?
- o Що ви відчуваєте по відношенню до цієї людини?
- o Чи вважаєте ви, що це характерно для більшості людей? Чому?
- o Яка, на ваш погляд, погода на малюнку?
- o Кого нагадує вам ця людина? Чому?
- o Чого найбільше хоче ця людина? Чому?
- o Як одягнена ця людина?

Питання для малюнку ДЕРЕВА:

- o Що це за дерево?
- o Де насправді знаходиться це дерево?
- o Який приблизний вік цього дерева?
- o Це дерево живе?
- (Якщо досліджуваний вважає, що дерево живе):
- o Що саме на малюнку підтверджує, що дерево живе?
- o Чи немає у дерева якоїсь мертвої частини? Якщо є, то яка саме?
- o Чим, на вашу думку, викликана загибель частини дерева?
- o Як ви думаєте, коли це сталося?
- (Якщо досліджуваний вважає, що дерево мертво):
- o Чим, на вашу думку, викликана загибель дерева?
- o Як ви думаєте, коли це сталося?
- o Як ви думаєте, на кого це дерево більше схоже – на чоловіка або на жінку? Що саме в малюнку підтверджує вашу точку зору?
- o Якщо б тут замість дерева була людина, в який бік вона б дивилась?
- o Це дерево стоїть окремо або в групі дерев?

о Коли ви дивитеся на малюнок дерева, як вам здається: воно розташовано вище вас, нижче або знаходиться на одному рівні з вами?

о Як ви думаєте, яка погода на цьому малюнку?

о Чи є на малюнку вітер?

о Покажіть мені, в якому напрямку дме вітер.

о Розкажіть докладніше, що це за вітер.

о Якби на цьому малюнку ви зобразили сонце, де б воно розташовувалося?

о Як ви вважаєте: сонце знаходиться на півночі, сході, півдні або заході?

о Про що змушує вас думати це дерево?

о Про що воно вам нагадує?

о Це дерево здорове?

о Що саме на малюнку справляє на вас таке враження?

о Це дерево сильне?

о Що саме на малюнку справляє на вас таке враження?

о Кого вам нагадує це дерево? Чому?

о Що найбільше потребує це дерево? Чому?

о Якби замість птаха (іншого дерева або іншого об'єкта на малюнку, що не має відношення до основного дерева) була людина, то хто б це міг бути?

Питання для малюнку БУДИНОК:

• Скільки поверхів у цьому будинку?

• Цей будинок цегляний, дерев'яний або ще який-небудь інший?

• Це ваш будинок? (Якщо ні, то чий?)

• Коли ви малювали цей будинок, кого ви уявляли собі в якості його господаря?

• Вам би хотілося, щоб цей дім був вашим? Чому?

Якщо б цей будинок був вашим і ви могли розпоряджатися ним так, як вам хочеться:

- Яку кімнату ви б обрали для себе? Чому?
- З ким би ви хотіли жити в цьому будинку? Чому?
- Коли ви дивитеся на малюнок будинку, він вам здається розташованим близько чи далеко?
- Коли ви дивитеся на малюнок будинку, вам здається, що він розташований вище вас, нижче або приблизно на одному рівні з вами?
- Про що вас змушує думати цей будинок?
- Про що він вам нагадує?
- Цей будинок привітний, доброзичливий?
- Що саме на малюнку справляє на вас таке враження?
- Чи вважаєте ви, що ці якості властиві більшості будинків? Чому?
- Яка, на вашу думку, погода на цьому малюнку?
- Про кого вас змушує думати цей будинок? Чому?
- Що найбільше потребує цей будинок? Чому?
- Для чого потрібна труба на даху?
- Куди веде ця доріжка?
- Якби замість дерева (куща, вітряка або будь-якого іншого об'єкту на малюнку, що не має відношення до самого будинку) була людина, то хто б це міг бути?

Інтерпретувати методику можна двома шляхами: загальний аналіз та детальна розшифровка кожного елемента малюнку.

I Загальний аналіз

БУДИНОК

Добре, якщо малюк намалював будинок симпатичним і затишним. А ось якщо будинок некрасивий, розвалений – цілком можливо, дитина таким чином сприймає свій власний будинок в широкому сенсі, тобто свою сім'ю.

Якщо будинок найбільший з усіх інших елементів малюнку (дерева і людини) – значення сім'ї в світі дитини надмірно велике. А у випадку, коли будинок дуже маленький – родинні зв'язки в розумінні дитини, навпаки,

слабкі і неміцні. Якщо ж будиночок ще й намальований подалі, на задньому плані – можна говорити про почуття знедоленості.

Також не дуже здорово, коли замість будинку намальований його план (проекція зверху) або ж будинок малюється з численними виправленнями, стираннями, непевненими контурами – можливо, має місце серйозний сімейний конфлікт.

Зверніть увагу на сходинок. Зазвичай дітки малюють їх перед дверима, але якщо раптом вони ведуть у глуху стіну без дверей – це може бути свідченням конфліктної ситуації, внаслідок якої дитина «закривається» від спілкування.

У нормі в будиночку повинні бути і вікна, і двері. Якщо їх немає – дитина замкнута, уникає контактів, боїться розкритися. Величезний замок на дверях також говорить про скритність, помисливість і недовіру до світу.

Грати на вікнах символізують страх агресії, наявність відчуття небезпеки і несвободи. Надто товсті стіни в поєднанні з могутнім дахом також говорять про потребу в захисті.

Дах – проекція сфери фантазії. Розглянувши її уважно, можна зрозуміти, наскільки ваша дитина фантазер.



Ще пару десятків років тому на всіх малюнках неодмінно була і труба з димком. Її відсутність оцінювалося психологами як нестача тепла в родині. Однак сучасні міські діти все частіше малюють те, що бачать – будинки без труб. Звичайно, цілком можна припустити, що емоційний клімат в сучасних урбанізованих сім'ях попрохолодніше, ніж в колись великих патріархальних.

Але може, все пояснюється простіше: діти просто ніколи не бачили будиночка з трубою, тим більше – з піччю, яку топлять.

Ще нюанс: якщо при обговоренні малюнку дитина говорить, що в будиночку живе він один без дорослих – можливо, ним занадто опікуються і він вже втомився від цього.

ДЕРЕВО

Якщо дерево сухе, зламане, без листя і коріння – дитина явно відчуває сильний психологічний дискомфорт або навіть депресію.



Відсутність коренів взагалі не дуже добрий знак – це може говорити про слабку прихильності до сім'ї, малу значимість сімейних зв'язків. Якщо коріння висять у повітрі, без землі – дитина, можливо, не відчуває стійкості, «землі під ногами» – або просто погано орієнтується в реальному житті.

Якщо дуже ретельно промальована кора – сильна боязнь агресії і потреба в захисті.

Дупло, особливо сильно наведене – знак перенесеної в минулому травматичної, складної ситуації. Якщо в дуплі сидить білка або птах – це свідчення потреби в захисті і спокої.

Гілки – символи товариськості дитини. Якщо вони розходяться в сторони, утворюючи розкидисту крону – дитина контактна, відкрита. А от якщо, навпаки, притиснуті і намальовані однією-двома лініями – з

спілкуванням можуть бути проблеми. Якщо гілки приховані листям – автор малюнку також потайливий.

Проблемно, коли відсутня крона (листя) – дитина не бачить майбутнього, не уявляє собі перспектив свого життя. Якщо гілки обрубані і обламані – це свідчення психотравми або депресії, а якщо гілки закінчуються вістрями – це прояв агресивності.

Гостра вершина (наприклад, у ялинки) говорить про те, що така агресивність – захисна, це оборона від небезпеки – справжньої чи уявної.

Якщо куці тісно оточують будинок, може мати місце сильне бажання захистити себе захисними бар'єрами.



Ще нюанси розшифровки зображення дерева можете знайти тут

Опис малюнку ЛЮДИНИ вже було докладно розглянуто тут

Загальний вигляд малюнку

Подивимося, яка зображена погода – вона відображає переживання дитини в цілому. Швидше за все, чим гірша погода намальована, тим більш імовірно, що вона сприймає оточення як вороже, давляче, і навпаки, чим краще погода – тим спокійніше у дитини на душі.

Якщо малюнок знаходиться на краю аркуша – швидше за все, дитина відчуває себе невпевнено.

Вважається, що права сторона картинки символізує майбутнє, а ліва – минуле. Тобто розміщення малюнка переважно у лівій половині аркуша – це акцентування на подіях минулого, а в лівому верхньому куті аркуша –

схильність уникати нових переживань і бажання піти в минуле або заглибитися у фантазії, або страх перед майбутнім.

Ну а сильний зсув до правого краю аркуша – навпаки, бажання «втекти» в майбутнє і позбутися від минулого.

Крім того, варто також уважно поспостерігати, в якій послідовності дитина малює запропоновані елементи. Вважається, що якщо першим намальована людина, то основне для дитини зараз – усвідомлення себе і свого місця в світі. Якщо спочатку зображується дерево, то на першому місці – життєва енергія. Ну а якщо малюк насамперед намалював будинок, головне для нього в даний час – безпека.

І, звичайно, важливо не тільки те, що малює дитина, але і як вона це робить і що при цьому каже.

Якщо вона весь час турбується, що малює погано, «неправильно» – мабуть, вона недостатньо впевнена у собі.

Якщо по ходу малювання зменшуються темп і продуктивність – нервова система дитини схильна до швидкого виснаження.

Ну а якщо тестування викликає явний опір і відмову – вона не бажає розкрити себе або намагається приховати проблеми.

Детальна розшифровка кожного елемента

"Будинок"

Будинок старий, розвалений - іноді суб'єкт таким чином може висловити ставлення до самого себе.

Дім вдалині - відчуття отвергнутості (відторгнутості).

Будинок поблизу - відкритість, доступність та (або) відчуття теплоти і гостинності.

План будинку (проекція зверху) замість самого будинку - серйозний конфлікт.

Різні споруди - агресія направлена проти фактичного господаря будинку або бунт проти того, що суб'єкт вважає штучними і культурними стандартами.

Віконниці зачинені - суб'єкт в змозі пристосуватися в інтерперсональних відносинах.

Сходи, що ведуть у глуху стіну (без дверей) - відбиття конфліктної ситуації, що завдає шкоди правильній оцінці реальності. Неприступність суб'єкта (хоча він сам може бажати вільного серцевого спілкування).

Стіни

Задня стіна, розташована незвично - свідомі спроби самоконтролю, пристосування до конвенцій, але, разом з тим, є сильні ворожі тенденції.

Контур задньої стіни значно яскравіше (товщі) в порівнянні з іншими деталями - суб'єкт прагне зберегти (не втратити) контакту з реальністю.

Стіна, відсутність її основи - слабкий контакт з реальністю (якщо малюнок поміщений внизу).

Стіна з акцентованим контуром основи - суб'єкт намагається витіснити конфліктні тенденції, відчуває труднощі, тривогу.

Стіна з акцентованим горизонтальним виміром - погана орієнтування в часі (домінування минулого чи майбутнього). Можливо, суб'єкт чуттєвий до тиску середовища.

Стіна: бічний контур дуже тонкий і неадекватний - передчуття (загроза) катастрофи.

Стіна: контури лінії занадто акцентовані - свідоме прагнення зберегти контроль.

Стіна: од номерная'перспектива - зображена лише одна сторона. Якщо це бічна стіна, є серйозні тенденції до відчуження і опозиції.

Прозорі стіни - неусвідомлюване потяг, потреба впливати (володіти, організувати) на ситуацію, наскільки це можливо.

Стіна з акцентованим вертикальним виміром - суб'єкт шукає насолоди насамперед у фантазіях і володіє меншою кількістю контактів з реальністю, ніж бажано.

Двері

Їх відсутність - суб'єкт відчуває труднощі при прагненні розкритися перед іншими (особливо у домашньому колі).

Двері (одна або декілька), задні або бічні - відступ, відчуженість, уникнення.

Двері відкриті - перша ознака відвертості, досяжності.

Двері відкриті. Якщо будинок жилою - це сильна потреба до тепла ззовні або прагнення демонструвати доступність (відвертість).

Двері бічні (одна або декілька) - відчуження, усамітнення, неприйняття реальності. Значна неприступність.

Двері дуже великі - надмірна залежність від інших або прагнення здивувати своєю соціальною комунікабельністю.

Двері дуже маленькі - небажання впускати в своє "Я". Відчуття невідповідності, неадекватності і нерішучості в соціальних ситуаціях.

Двері з величезним замком - ворожість, підозрілість, скритність, захисні тенденції.

Дим

Дим дуже густий - значне внутрішнє напруження (інтенсивність по густоті диму).

Дим тоненькою цівкою - відчуття нестачі емоційної теплоти вдома.

Вікна

Перший поверх намальований в кінці - відразу до межперсонального відносинам. Тенденція до ізоляції від дійсності.

Вікна сильно відкриті - суб'єкт поводить трохи розв'язно й прямолінійно. Безліч вікон показує готовність до контактів, а відсутність фіранок-відсутність прагнення приховувати свої почуття.

Вікна закриті (завішені). Заклопотаність взаємодією із середовищем (якщо це значимо для суб'єкта).

Вікна без скла - ворожість, відчуженість. Відсутність вікон на першому поверсі - ворожість, відчуженість.

Вікна відсутні на нижньому, але маються на верхньому поверсі - прірва між реальним життям і життям у фантазіях.

Дах

Дах - сфера фантазії. Дах і труба, зірвані вітром, символічно виражають почуття суб'єкта, що їм велять, незалежно від власної сили волі.

Дах, жирний контур, невластивий малюнку, - фіксація на фантазіях як джерелі задоволень, звичайно супроводжувана тривогою.

Дах, тонкий контур краю - переживання ослаблення контролю фантазії.

Дах, товстий контур краю - надмірна заклопотаність контролем над фантазією (її приборканням).

Дах, погано поєднується з нижнім поверхом - погана особистісна організація.

Карниз даху, його акцентування яскравим контуром або продлеваним за стіни - посилено захисна (зазвичай з недовірливістю) установка.

Кімната

Асоціації можуть виникнути у зв'язку з:

- 1) людиною, що проживають в кімнаті,
- 2) інтерперсональні відносинами в кімнаті,
- 3) призначенням цієї кімнати (реальним або приписуваним їй).

Асоціації можуть мати позитивну чи негативну емоційне забарвлення.

Кімната, не помістилися на аркуші-небажання суб'єкта зображувати певні кімнати через неприємних асоціацій з ними або з їх мешканцем.

Суб'єкт вибирає найближчу кімнату - помисливість.

Ванна - виконує санітарну функцію. Якщо манера зображення ванни значима, можливе порушення цих функцій.

Труба

Відсутність труби - суб'єкт відчуває брак психологічної теплоти вдома.

Труба майже невидима (захована) - небажання мати справу з емоційними впливами.

Труба намальована косо по відношенню до даху - норма для дитини; значна регресія, якщо виявляється у дорослих.

Водостічні труби - посилений захист і зазвичай помисливість.

Водопровідні труби (або водостічні з даху) - посилені захисні установки (і зазвичай підвищена помисливість).

Доповнення

Прозорий, "скляний" ящик символізує переживання виставлення себе всім на огляд. Його супроводжує бажання демонструвати себе, але обмежуючись лише візуальним контактом.

Дерева часто символізують різні особи. Якщо вони неначе "ховають" будинок, може мати місце сильна потреба залежності при домінуванні батьків.

Кущі іноді символізують людей. Якщо вони тісно оточують будинок, може мати місце сильне бажання захистити себе захисними бар'єрами.

Кущі хаотично розкидані по простору або по обидві сторони доріжки - незначна тривога в рамках реальності і свідоме прагнення контролювати її.

Доріжка, гарні пропорції, легко намальована - показує, що індивід в контактах з іншими виявляє такт і самоконтроль.

Доріжка дуже довга - зменшена доступність, часто супроводжувана потребою більш адекватної соціалізації.

Доріжка дуже широка на початку і сильно звужується біля будинку - спроба замаскувати бажання бути самотнім, поєднується з поверхневим дружелюбністю.

Сонце - символ авторитетної фігури. Часто сприймається як джерело тепла і сили.

Погода (яка погода зображена) - відображає пов'язані з середовищем переживання суб'єкта в цілому. Швидше за все, чим гірше, неприємніше погода зображена, тим імовірніше, що суб'єкт сприймає середовище як ворожу, сковує.

Колір Колір;

- звичайне його використання: зелений - для даху; коричневий - для стін;
- жовтий, якщо вживається тільки для зображення світла всередині будинку, тим самим відображаючи ніч або її наближення, висловлює почуття суб'єкта, а саме:

1) Середина до нього ворожа,

2) його дії повинні бути приховані від сторонніх очей.

Кількість використовуваних квітів: добре адаптований, сором'язливий і емоційно необделений суб'єкт звичайно використовує не менше двох і не більше п'яти кольорів. Суб'єкт, розфарбовувати будинок сімома-вісьмома квітами, в кращому випадку є дуже лабільним. Використовує всього один колір боїться емоційного збудження.

Вибір кольору

Чим довше, невпевненіше і важче суб'єкт підбирає кольори, тим більше вірогідність наявності особистісних порушень.

Колір чорний - сором'язливість, лякливість.

Колір зелений - потреба мати почуття безпеки, захистити себе від небезпеки. Це положення є не настільки важливим при використанні зеленого кольору для гілок дерева або даху будинку.

Колір оранжевий - комбінація чутливості та ворожості.

Колір пурпурний - сильна потреба влади. Колір червоний - найбільша чутливість. Потреба теплоти з оточення.

Колір, штриховка 3/4 аркуша - брак контролю над вираженням емоцій.

Штрихування, що виходить за межі малюнка, - тенденція до імпульсивної відповіді на додаткову стимуляцію. Колір жовтий - сильні ознаки ворожості.

Загальний вигляд

Приміщення малюнка на краю листа - генералізоване відчуття невпевненості, небезпеки. Часто зв'язана з певним тимчасовим значенням:

а) права сторона - майбутнє, ліва - минуле,

б) пов'язана з призначенням кімнати або з постійним її мешканцем,
в) вказує на специфіку переживань: ліва сторона - емоційні, права - інтелектуальні.

Перспектива

Перспектива "над суб'єктом" (погляд знизу вгору) - почуття, що суб'єкт знехтуваний, відсторонений, не визнаний вдома. Або суб'єкт відчуває потребу в домашньому вогнищі, який вважає недоступним, недосяжним.

Перспектива, малюнок зображений вдалині - бажання відійти від конвенційного суспільства. Почуття ізоляції, знехтуванням. Явна тенденція відмежуватися від оточення. Бажання відкинути, не визнати цей малюнок або те, що він символізує. Перспектива, ознаки "втрати перспективи" (індивід правильно малює один кінець будинку, але в іншому малює вертикальну лінію даху і стіни - не уміє зображувати глибину) - сигналізує про починаються складнощі інтегрування, страх перед майбутнім (якщо вертикальна бічна лінія знаходиться праворуч) або бажання забути минуле (лінія зліва).

Перспектива потрійна (тривимірна, суб'єкт малює щонайменше чотири окремі стіни, на яких навіть двох немає в тому ж плані) - надмірна заклопотаність думкою оточуючих про себе. Прагнення мати на увазі (взнати) всі зв'язки, навіть незначні, всі риси.

Розміщення малюнка

Розміщення малюнка над центром листа - чим більше малюнок над центром, тим більша ймовірність, що:

- 1) суб'єкт відчуває тягар боротьби і відносну недосяжність мети;
- 2) суб'єкт воліє шукати задоволення у фантазіях (внутрішня напруженість);
- 3) суб'єкт схильний триматися осторонь.

Розміщення малюнка точно в центрі листа - незахищеність і ригідність (прямолінійність). Потреба дбайливого контролю ради збереження психічної рівноваги.

Розміщення малюнка нижче центру листа - чим нижче малюнок по відношенню до центру аркуша, тим більше схоже на те, що:

1) суб'єкт відчуває себе небезпечно і незручно, і це створює у нього депресивний настрій;

2) суб'єкт відчуває себе обмеженим, скутим реальністю.

Розміщення малюнка в лівій стороні аркуша - акцентування минулого. Імпульсивність.

Розміщення малюнка в лівому верхньому куті аркуша - схильність уникати нових переживань. Бажання піти в минуле або заглибитися в фантазії.

Розміщення малюнка на правій половині аркуша - суб'єкт схильний шукати насолоди в інтелектуальних сферах. Контрольоване поведінка. Акцентування майбутнього.

Малюнок виходить за лівий край листа - фіксація на минулому і страх перед майбутнім. Надмірна заклопотаність вільними відвертими емоційними переживаннями.

Вихід за правий край листа - бажання "втекти" в майбутнє, щоб позбутися від минулого. Страх перед відкритими вільними переживаннями. Прагнення зберегти жорсткий контроль над ситуацією.

Вихід за верхній край аркуша - фіксування на мисленні і фантазії як джерелах насолод, яких суб'єкт не відчуває в реальному житті.

Контури дуже прямі - ригідність.

Контур ескізний, застосований постійно - в кращому випадку дріб'язковість, прагнення до точності, в гіршому - вказівка на нездатність до чіткої позиції.

Схема ОБРОБКИ МАЛЮНКА В ТЕСТІ "ДІМ"

№ Виділяється ознака

1. Схематичне зображення
2. Деталізоване зображення

3. Метафоричне зображення
4. Міський будинок
5. Сільський будинок
6. Запозичення з літературного або казкового сюжету
7. Наявність вікон і їх кількість
8. Наявність дверей
9. Труба з димом
10. Ставні на вікнах
11. Розмір вікон
12. Загальний розмір будинку
13. Наявність палісадника
14. Наявність людей поруч з будинком і в будинку
15. Наявність ганку
16. Наявність штор на вікнах
17. Наявність рослин (кількість)
18. Кількість тварин
19. Наявність пейзажного зображення (хмари, сонце, гори і т.д.)
20. Наявність штрихування за шкалою інтенсивності 1,2,3
21. Товщина ліній за шкалою інтенсивності 1, 2, 3
22. Двері відкрита
23. Двері закрита

"Людина"

Голова

Сфера інтелекту (контролю). Сфера уяви. Голова велика - неусвідомлене підкреслення переконання про значення мислення в діяльності людини.

Голова маленька - переживання інтелектуальної неадекватності.

Нечітка голова - сором'язливість, боязкість. Голова зображується в самому кінці - межперсонального конфлікт.

Велика голова у фігури протилежної статі - уявне перевагу протилежної статі і більш високий його соціальний авторитет.

Шия

Орган, який символізує зв'язок між сферою контролю (головою) і сферою потягів (тілом). Таким чином, це їх координаційний ознака.

Підкреслена шия - потреба в захисному інтелектуальному контролі.

Надмірно велика шия - усвідомлення тілесних імпульсів, старання їх контролювати.

Довга тонка шия - гальмування, регресія.

Товста коротка шия-поступки своїм слабкостям і бажанням, вираз неподавленної імпульсу.

Плечі, їх розміри

Ознака фізичної сили або потреби у владі. Плечі надмірно великі-відчуття великої сили або надмірної стурбованості силою і владою.

Плечі дрібні - відчуття малоцінності, нікчемності. Плечі дуже незграбні - ознака надмірної обережності, захисту.

Плечі похилі - зневіру, відчай, відчуття провини, недолік життєвості.

Плечі широкі - сильні тілесні імпульси.

Тулуб

Символізує мужність.

Тулуб вугласте або квадратне - мужність.

Тулуб занадто велике - наявність незадоволених, остроосознаваних суб'єктом потреб.

Тулуб ненормально маленьке - почуття приниження, малоцінності.

Особа

Риси обличчя включають очі, вуха, рот, ніс. Це сенсорний контакт з дійсністю.

Особа підкреслено - сильна заклопотаність відносинами з іншими, своїм зовнішнім виглядом.

Підборіддя занадто підкреслять-потреба домінувати.

Підборіддя занадто великий - компенсація відчувається слабкості і нерішучості.

Вуха занадто підкреслені - можливі слухові галюцинації. Зустрічаються у особливо чутливих до критики.

Вуха маленькі - прагнення не приймати ніякої критики, заглушити її.

Очі закриті або захищені під полями капелюха - сильне прагнення уникати неприємних візуальних впливів.

Очі зображені як порожні очниці - значиме прагнення уникати візуальних стимулів. Ворожість. Очі виражені - грубість, черствість. Очі маленькі-заглибленість у себе. Підведені очі - грубість, черствість. Довгі вії - кокетливість, схильність зваблювати, спокушати, демонструвати себе.

Повні губи на обличчі чоловіка - жіночність. Рот клоуна - вимушена привітність, неадекватні почуття.

Рот запалий - пасивна значимість. Ніс широкий, видатний, з горбинкою - зневажливі установки, тенденція мислити іронічними соціальними стереотипами.

Ніздрі - примітивна агресія. Зуби чітко намальовані - агресивність. Особа неясне, тьмяне - боязливість, сором'язливість. Вираз обличчя подобострастне - незахищеність. Обличчя, схоже на маску - обережність, скритність, можливі почуття деперсоналізації і відчуженості.

Брови рідкісні, короткі ~ - презирство, витонченість.

Волосся

Ознака мужності (хоробрості, сили, зрілості і прагнення до неї).

Волосся сильно заштриховані - тривога, пов'язана з мисленням або уявою.

Волосся не заштриховані, не зафарбовані, обрамляють голову - суб'єктом управляють ворожі почуття.

Кінцівки

Руки - знаряддя більш досконалого і чуйного пристосування до оточення, головним чином в межперсональних відносинах.

Широкі руки (розмах рук) - інтенсивне прагнення до дії.

Руки ширше у долоні або у плеча - недостатній контроль дій та імпульсивність.

Руки, зображення не злито з тулубом, а окремо, витягнуті в сторони - суб'єкт іноді ловить себе на діях або вчинках, які вийшли у нього з-під контролю.

Руки схрещені на грудях - ворожо-недовірлива установка.

Руки за спиною - небажання поступатися, йти на компроміси (навіть з друзями). Схильність контролювати прояв агресивних, ворожих потягів.

Руки довгі і м'язисті - суб'єкт потребує фізичній силі, спритності, хоробрості як в компенсації.

Руки занадто довгі - надмірно амбітні прагнення.

Руки розслаблені і гнучкі - хороша пристосовність в межперсональних відносинах.

Руки напружені і притиснуті до тіла - неповороткість, ригідність.

Руки дуже короткі - відсутність прагнень разом з почуттям неадекватності.

Руки занадто великі - сильна потреба в кращій пристосовності в соціальних стосунках з почуттям неадекватності й схильністю до імпульсивної поведінки.

Відсутність рук - почуття неадекватності при високому інтелекті.

Деформація або акцентування руки або ноги на лівій стороні - соціально-рольовий конфлікт.

Руки зображені близько до тіла - напруга. Великі руки і ноги у чоловіка - грубість, черствість. Сужаючися руки і ноги - жіночність. Руки довгі - бажання чогось досягти, заволодіти чим-небудь.

Руки довгі і слабкі - залежність, нерішучість, потребу в опіці.

Руки, повернені в сторони, дістають щось - залежність, бажання любові, прихильності.

Руки витягнуті з боків - труднощі в соціальних контактах, страх перед агресивними імпульсами.

Руки сильні - агресивність, енергійність. Руки тонкі, слабкі - відчуття недостатності досягнутого.

Рука як боксерська рукавичка - витіснена агресія. Руки за спиною або в кишенях - почуття провини, невпевненість в собі.

Руки неясно окреслені - брак самовпевненості в діяльності і соціальних відносинах.

Руки великі-компенсація відчувається слабкості і провини. Руки відсутні в жіночій фігурі. - Материнська фігура сприймається як нелюбляча, що відкидає, невідтримуваний.

Пальці відокремлені (обрубані) - витіснена агресія, замкнутість.

Великі пальці - грубість, черствість, агресія. Пальців більше п'яти - агресивність, амбіції.

Пальці без долонь - грубість, черствість, агресія.

Пальців менше п'яти - залежність, безсилля. Пальці довгі - прихована агресія. Пальці стиснуті в кулаки - бунтарство, протест. Кулаки притиснуті до тіла - витіснений протест. Кулаки далеко від тіла - відкритий протест. Пальці крупні, як цвяхи (шипи) - ворожість.

Пальці одновимірні, обведені петлею - свідомі зусилля проти агресивного почуття.

Ноги непропорційно довгі-сильна потреба незалежності і прагнення до неї.

Ноги дуже короткі - відчуття фізичної або психологічної незручності.

Малюнок початий із ступень і ніг - боязливість. Ступні не зображені - замкнутість, боязкість. Ноги широко розставлені - відверта зневага (непокора, ігнорування або незахищеність).

Ноги неоднакових розмірів - амбівалентність в прагненні до незалежності.

Ноги відсутні - боязкість, замкненість. Ноги акцентовані - грубість, черствість. Ступні - ознака рухливості (фізіологічній або психологічній) в межперсональних відносинах.

Ступні непропорційно довгі - потреба безпеки. Потреба демонструвати мужність.

Ступні непропорційно дрібні - скутість, залежність.

Поза

Обличчя зображено так, що видно потилицю - тенденція до замкнутості.

Голова в профіль, тіло анфас - тривога, викликана соціальним оточенням і потребою в спілкуванні.

Людина, що сидить на краєчку стільця - сильне бажання знайти вихід із ситуації, страх, самотність, підозра.

Людина, зображений біжучим - бажання втекти, сховатися від когось.

Людина з видимими порушеннями пропорцій по відношенню до правій і лівій стороні - відсутність особистого рівноваги.

Людина без певних частин тіла вказує на від-докинути, невизнання людини в цілому або його відсутніх частин (актуально або символічно зображених).

Людина в сліпому втечу - можливі панічні страхи.

Людина в плавному легкому кроці - хороша пристосовність.

Людина - абсолютний профіль - серйозна відчуженість, замкнутість і опозиційні тенденції.

Профіль амбівалентний - певні частини тіла зображені з іншого боку по відношенню до решти, дивляться в різні боки - особливо сильна фрустрація з прагненням позбутися неприємної ситуації.

Неврівноважена стояча фігура - напруга.

Ляльки - поступливість, переживання домінування оточення.

Робот замість чоловічої фігури - деперсоналізація, відчуття зовнішніх контролюючих сил.

Фігура з паличок - може означати ухилення і негативізм.

Фігура Баби-Яги - відкрита ворожість до жінок.

Клоун, карикатура - властиве підліткам відчуття неповноцінності.
Ворожість, самопрезирство.

Фон. Оточення

Хмари - боязлива тривога, побоювання, депресія. Паркан для опори, контур землі - незахищеність. Фігура людини на вітрі - потреба в любові, прихильності, турботливою теплоті.

Лінія основи (землі) - незахищеність. Являє собою необхідну точку відліку (опори) для конструювання цілісності малюнка, додає стабільність. Значення цієї лінії іноді залежить від надаваного їй суб'єктом якості, наприклад, "хлопчик катається на тонкому льоду". Основу частіше малюють під будинком або деревом, рідше - під людиною.

Зброя - агресивність.

Багатопланові критерії

Розриви ліній, стерті деталі, пропуски, акцентування, штрихування - сфера конфлікту.

Гудзики, бляшка ременя, підкреслена вертикальна вісь фігури, кишені - залежність.

Контур. Натиск. Штрихування. Розташування Мало гнутих ліній, багато гострих кутів - агресивність, погана адаптація.

Закруглені (округлені) лінії - жіночність. Комбінація упевнених, яскравих і легких контурів - грубість, черствість.

Контур неяскравий, неясний - боязливість, боязкість. Енергійні, упевнені штрихи - наполегливість, безпека.

Лінії неоднаковою яскравості - напруга. Тонкі продовжені лінії - напруга. Необриваючий, підкреслений контур, що обрамляє фігуру, - ізоляція.

Ескізний контур - тривога, боязкість. Розрив контура - сфера конфліктів. Підкреслена лінія - тривога, незахищеність. Сфера конфліктів. Регресія (особливо по відношенню до підкресленою деталі).

Зубчасті, нерівні лінії - зухвалість, ворожість. Упевнені тверді лінії - амбіції, завзяття.

Яскрава лінія - грубість. Сильний натиск - енергійність, наполегливість. Велика напруженість.

Легкі лінії - нестача енергії. Легкий натиск - низькі енергетичні ресурси, скутість.

Лінії з натиском - агресивність, наполегливість.

Нерівний, неоднаковий натиск - імпульсивність, нестабільність, тривога, незахищеність.

Мінливий натиск-емоційна нестабільність, лабільні настрої.

Довжина штрихів

Якщо пацієнт збудливий, штрихи коротшають, якщо ні-подовжуються.

Прямі штрихи - впертість, наполегливість, завзятість. Короткі штрихи - імпульсивна поведінка. Ритмічна штриховка - чутливість, співчуття, розкутість.

Короткі, ескізні штрихи - тривога, невпевненість. Штрихи незграбні, скуті - напруженість, замкнутість.

Горизонтальні штрихи - підкреслення уяви, жіночність, слабкість.

Неясні, різноманітні, мінливі штрихи - незахищеність, недолік завзятості, наполегливості.

Вертикальні штрихи - впертість, наполегливість, рішучість, гіперактивність.

Штрихування справа наліво - інтраверсія, ізоляція. Штрихування зліва направо - наявність мотивації. Штрихування від себе - агресія, екстраверсія. Стирання - тривожність, боязко. Часті стирання - нерішучість, незадоволеність собою. Стирання при перемальовуванні (якщо перемальовування більш досконала) - це хороший знак.

Стирання з подальшою псуванням (погіршенням) малюнка - наявність сильної емоційної реакції на мальованої об'єкт або на те, що він символізує для суб'єкта.

Стирання без спроби перемалювати (тобто поправити) - внутрішній конфлікт або конфлікт власне цією деталлю (або з тим, що вона символізує).

Великий малюнок - експансивність, схильність до марнославства, зарозумілості.

Маленькі фігури - тривога, емоційна залежність, почуття дискомфорту і скутості.

Дуже маленька фігура з тонким контуром - скутість, відчуття власної малоцінності і незначності.

Недолік симетрії - незахищеність.

Малюнок біля самого краю аркуша - залежність, невпевненість в собі.

Малюнок на весь лист - компенсаторне звеличення себе в уяві.

Деталі

Тут важливо їх знання, здатність оперувати ними і пристосуватися до конкретних практичних умов життя. Дослідник повинен помітити ступінь зацікавленості суб'єкта такими речами, ступінь реалізму, з яким він їх сприймає; відносну значимість, яку він їм надає; спосіб з'єднання цих деталей в сукупність.

Деталі істотні - відсутність суттєвих деталей в малюнку суб'єкта, який, як відомо, зараз або в недалекому минулому характеризувався середнім або більш високим інтелектом, частіше показує інтелектуальну деградацію або серйозне емоційне порушення.

Надлишок деталей - "неминучість тілесності" (невміння обмежити себе) вказує на вимушену потребу налагодити всю ситуацію, на надмірну турботу про оточення. Характер деталей (істотні, неістотні або дивні) може послужити для більш точного визначення специфічності чутливості.

Зайве дублювання деталей - суб'єкт, швидше за все, не вміє входити в тактовні і пластичні контакти з людьми.

Недостатня деталізація - тенденції до замкнутості. Особливо педантична деталізація - скутість, педантичність.

Орієнтація в завданні

Здатність до критичної оцінки малюнка при проханні розкритикувати його - критерії неутерянного контакту з реальністю.

Прийняття завдання з мінімальним протестом - гарний початок, за яким слідує втому і переривання малювання.

Вибачення через малюнка - недостатня впевненість.

По ходу малювання зменшуються темп і продуктивність - швидке виснаження.

Назва рисунка - екстраверсія, потреба і підтримка. Дріб'язковість.

Підкреслена ліва половина малюнка - ідентифікація з жіночою статтю.

Завзято малює, незважаючи на труднощі - хороший прогноз, енергійність. Опір, відмова від малювання - переховування проблем, небажання розкрити себе.

"Дерево"

Інтерпретація по К. Коху виходить з положень К. Юнга (дерево - символ стоїть людини). Коріння - колектив, несвідоме. Стовбур - імпульси, інстинкти, примітивні стадії. Гілки - пасивність або протистояння життя.

Інтерпретація малюнка дерева завжди містить постійне ядро (коріння, стовбур, гілки) і елементи прикрас (листя, плоди, пейзаж). Як уже зазначалося, інтерпретація К. Коха була спрямована в основному на виявлення патологічних ознак і особливостей психічного розвитку. На наш погляд, в інтерпретації є ряд суперечностей, а також спостерігається використання понять, які важко конкретизувати. Наприклад, в інтерпретації ознаки "округлена крона", "недолік енергії", "дрімота", "Клеваний носом" і тут же "дар спостережливості", "сильна уява", "частий вигадник" або: "недостатня концентрація" - чого? Яка реальність стоїть за цим поняттям? Залишається невідомим. До того ж тлумачення ознак містить надмірне

вживання буденних визначень. Наприклад: "порожнеча", "пихатість", "пишномовність", "плоский", "вульгарний", "дрібний", "недалекий", "манірність", "удавання", "манірність", "химерність", "фальшивість" і тут же - "дар конструктивності", "здібності до систематики", "технічна обдарованість"; або поєднання "самодисципліна", "самовладання", "вихованість" - "пихатість", "чванство", "байдужість", "байдужість".

Ми хотіли б звернути увагу на те, що при спілкуванні з нормальними людьми в процесі психологічного консультування навряд чи допустимо вимовляти подібні епітети на їхню адресу.

Земля підводиться до правого краю малюнка - завзяття, ентузіазм.

Земля опускається до правого краю аркуша - занепад сил, недостатність прагнень.

Коріння

Коріння менше стовбура - тяга до захованих, закритому. Коріння рівні стовбуру - більш сильне цікавість, вже представляє проблему.

Коріння більше стовбура - інтенсивне цікавість, може викликати тривогу.

Коріння позначені рисою - дитячу поведінку у відношенні того, що тримається в секреті.

Коріння у вигляді двох ліній - здатність до розрізнення і розсудливість в оцінці реального; різна форма цих коренів може бути пов'язана з бажанням жити, пригнічувати або виражати деякі тенденції в незнайомому колі або близькому оточенні.

Симетрія - прагнення здаватися у згоді із зовнішнім світом. Виражена тенденція стримати агресивність. Коливання у виборі позиції по відношенню до почуттів, амбівалентність, моральні проблеми.

Розташування на аркуші двоїсте - ставлення до минулого, до того, що зображує малюнок, тобто до свого вчинку. Подвійне бажання: незалежності і захисту в рамках оточення. Центральна позиція - бажання знайти

порозуміння, рівновагу з оточуючими. Свідчить про потребу в жорсткій і неухильній систематизації з опорою на звички.

Розташування зліва направо - збільшується спрямованість на зовнішній світ, на майбутнє. Потреба в опорі на авторитет; пошуки згоди із зовнішнім світом; честолюбство, прагнення нав'язувати себе іншим, відчуття покинутості; можливі коливання в поведінці.

Форма листя

Кругла крона - екзальтованість, емоційність. Кола в листі - пошук заспокійливих і винагороджує відчуттів, почуття покинутості й розчарування.

Гілки опущені - втрата мужності, відмова від зусиль. Гілки вгору - ентузіазм, порив, прагнення до влади. Гілки в різні боки - пошук самоствердження, контактів, самораспилення. Метушливість, чутливість до навколишнього, відсутність протистояння йому.

Листя-сітка, більш-менш густа - більша або менша спритність в уникненні проблемних ситуацій.

Листя з кривих ліній - сприйнятливість, відкрите прийняття оточуючого.

Відкрита і закрита листя на одному малюнку - пошуки об'єктивності.

Закрита листя - охорона свого внутрішнього світу дитячим способом.

Закрита густа листя - прихована агресивність. Деталі листя, не пов'язані з цілим - малозначні деталі приймаються за характеристику явища в цілому.

Гілки виходять з однієї ділянки на стовбурі - дитячі пошуки захисту, норма для дитини семи років.

Гілки намальовані однією лінією - втеча від неприємностей реальності, її трансформація і прикрашання.

Товсті гілки - гарне розрізнення дійсності. Листя-петельки - воліє використовувати чарівність. Пальма - прагнення до зміни місць. Листя-сітка - відхід від неприємних відчуттів. Листя як візерунок - жіночність, привітність, чарівність. Плакуча верба - нестача енергії, прагнення до твердої опори і

пошук позитивних контактів; повернення до минулого і досвіду дитинства; труднощі в ухваленні рішень.

Зачорненими, штриховка - напруга, тривожність.

Стовбур

Заштрихований стовбур - внутрішня тривога, підозрілість, страх бути покинутим; прихована агресивність.

Стовбур у формі розламаного купола - бажання бути схожим на матір, робити все, як вона, або бажання бути схожим на батька, помірятися з ним силою, рефлексія невдач.

Стовбур з однієї лінії - відмова реально дивитися на речі.

Стовбур намальований тонкими лініями, крона товстими - може самостверджуватися і діяти вільно.

Листя тонкими лініями-тонка чутливість, сугестивність.

Стовбур лініями з натиском - рішучість, активність, продуктивність.

Лінії стовбура прямі - спритність, винахідливість, не затримується на тривожать факти.

Лінії стовбура криві - активність загальмована тривогою і думками про нездоланність перешкод.

"Вермішель" - тенденція до скритності заради зловживань, непередбачені атаки, прихована лють.

Гілки не пов'язані зі стовбуром - відхід від реальності, невідповідної бажанням, спроба "втекти" в мрії та ігри.

Стовбур відкритий і пов'язаний з листям - високий інтелект, нормальний розвиток, прагнення зберегти внутрішній світ.

Стовбур відірваний від землі - брак контакту із зовнішнім світом; життя повсякденна і духовна мало пов'язані.

Стовбур обмежений знизу - відчуття нещастя, пошук підтримки.

Стовбур розширюється донизу - пошук надійного положення у своєму колі.

Стовбур звужується донизу - відчуття безпеки в колі, який не дає бажаної опори; ізоляція і прагнення зміцнити своє "Я" проти неспокійного світу.

Загальна висота - нижня чверть аркуша - залежність, брак віри в себе, компенсаторні мрії про владу.

Нижня половина аркуша - менш виражена залежність і боязкість.

Три чверті аркуша - хороше пристосування до середовища. Лист використаний цілком - хоче бути поміченим, розраховувати на інших, самостверджуватися.

Висота листа (сторінка ділиться на вісім частин):

1/8 - недолік рефлексії і контролю. Норма для дитини чотирьох років,

1/4- здатність осмислювати свій досвід і гальмувати свої дії,

3/8 - хороші контроль і рефлексія,

1/2 - інтеріоризація, надії, компенсаторні мрії,

5/8 - інтенсивна духовне життя,

6/8 - висота листа знаходиться в прямій залежності від інтелектуального розвитку і духовних інтересів,

7/8 - листа майже на всю сторінку - втеча в мрії.

Манера зображення

Гостра вершина - захищається від небезпеки, справжньої чи уявної, сприйманої як особистий випад; бажання діяти на інших, атакує або захищається, труднощі в контактах; хоче компенсувати почуття неповноцінності, прагнення до влади; пошук безпечного притулку через почуття покинутості для твердого положення, потреба в ніжності.

Множинність дерев (кілька дерев на одному аркуші) - дитячу поведінку, випробуваний не слід даної інструкції.

Два дерева - можуть символізувати себе і іншої близької людини (див. положення на аркуші та інші моменти інтерпретації).

Додавання до дерева різних об'єктів - трактується в залежності від конкретних об'єктів.

Пейзаж - означає сентиментальність.

Перевертання листа - незалежність, ознака інтелекту, розсудливість.

Земля

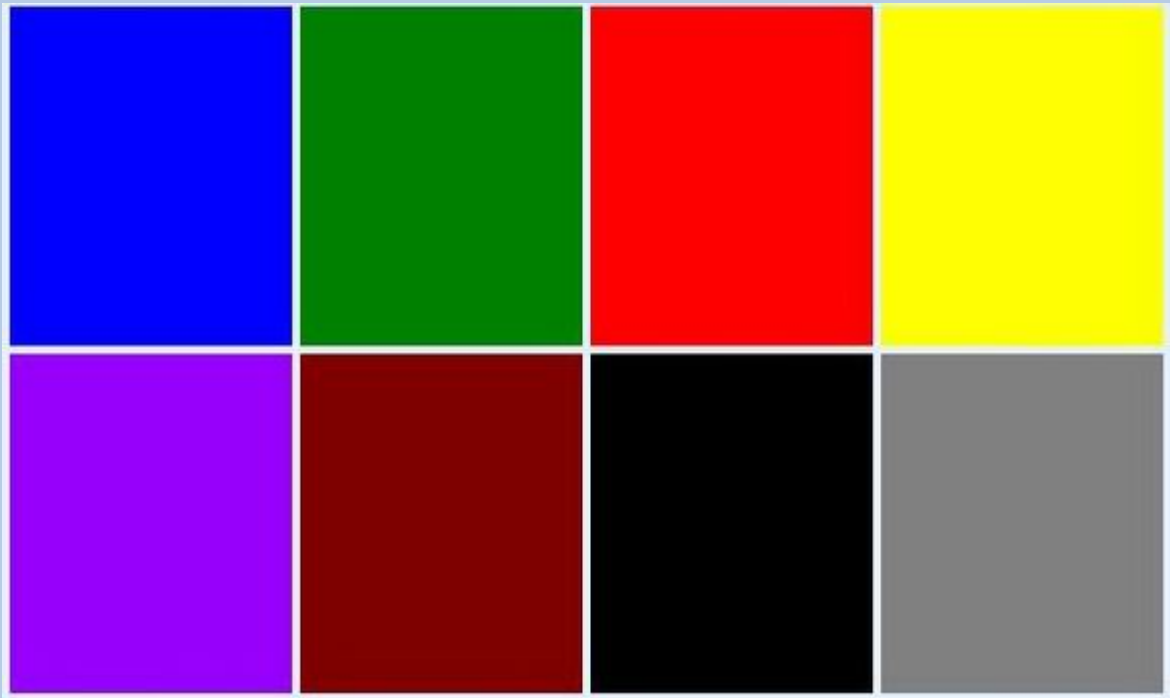
Земля зображена однією рисою - зосередженість на меті, прийняття деякого порядку.

Земля зображена кількома різними рисами - дії у відповідності зі своїми власними правилами, потреба в ідеалі. Кілька спільних ліній, що зображають землю і стосуються краю аркуша-спонтанний контакт, раптове видалення, імпульсивність, примхливість.

На завершення хотілося б ще раз підкреслити, що по парі тривожних ознак не можна судити про загальну картину .

*Діагностика мовленнєвого розвитку дитини,
міжособистісних відносин дитини в групі. (4-5 років).*

Кольоровий тест ставлень



Методичною основою цього тесту є колірно-асоціативний експеримент. Він базується на припущенні про те, що характеристики невербальних компонентів ставлення до значимих інших і до самого себе віддзеркалюється в колірних асоціаціях щодо них.

Автор: А. Еткінд

КТВ як метод вивчення відносин, застосовується у роботі з дітьми, починаючи з 4,5-5 років.

Мета тесту: вивчення емоційних компонентів ставлення дитини до значимих їй людей і відображає як свідомий, так і частково неусвідомлюваний рівні.

Процедура. У попередній бесіді з дитиною психолог складає приблизний список осіб, що складають безпосереднє оточення дитини, а також значущих для неї людей. Конкретний зміст списку залежить від завдань дослідження, від особистості дитини і т. д. Наприклад, для дітей старшого дошкільного віку цей список може становити наступний набір:

дідусь, бабуся, тітка, сусідка, брат, сестра, вихователька, нянечка, друг і т. п. Нерідко має сенс отримати додаткові відомості від самої дитини. Можна додати значимі події.

Потім психолог проводить бесіду з досліджуваним про його ставлення до визначених людей чи подій.

Інструкція. “Подивися, тут розташовані кольорові карточки. Зараз ти будеш підбирати карточку відповідно до тієї чи іншої людини, до її характеру”. Далі має сенс з’ясувати, чи знає дитина, що таке характер і дати зрозуміти, що вона буде підбирати: “... колір, що підходить саме до людини, а не до її одягу і не той колір, який людина любить одягати. Давай спробуємо. Підбери колір до характеру твого друга ... “(психолог називає ім’я дитини). Після вибору дитини, яким би він не був, психолог дає схвальну оцінку, зауважуючи при цьому, що кожен колір може бути обраний стільки разів, скільки потрібно.

Після цього обрана дитиною колірною картка кладеться на своє місце. Далі доцільно називати дитині значущі особи для колірною вибору в порядку зворотному значущості осіб для дитини, тобто найбільш значущі особи називаються останніми. В останню чергу дитину просять вибрати колір, що підходить до її власного характеру. Всі вибори, а також реакції дитини на процедуру вибору фіксуються.

Після завершення асоціативної процедури кольорові картки накриваються білим аркушем паперу і бажано на деякий час зайняти дитину яким-небудь стороннім цікавим заняттям. Тривалість подібного заняття не повинна перевищувати 5-7 хвилин.

Далі колірні картки відкриваються (вони повинні знаходитися в полі зору без відблисків від освітлювальних приладів і, бажано, при тому ж рівні освітлення) і кольори ранжуються дитиною в порядку переваги, починаючи від найбільш приємного.

Існує два варіанти проведення ранжування кольорових карток.

Варіант 1. “Подивися ще раз на ці кольорові картки, яка з них здається тобі найприємнішою? Вибери тільки одну”. Після вибору дитини дана картка прибирається з поля зору дитини, а решту зсувають так, щоб знову утворити півколо. Вибір дитини фіксується. Інструкція триває: “А тепер вибери найприємнішу з решти“. Вибір дитини фіксуються. Процедура вибору повторюється до тих пір, поки дитина не зробить таким чином шість виборів і перед нею залишаться тільки дві картки. Тоді дитину просять вибрати “більш приємну з двох решти карток”. Таким чином психолог отримує цифровий ряд, що характеризує кольороасоціативні переваги дитини від найбільш приємного до найменш приємного. Даний варіант вибору кольорів може бути використаний для дітей з підвищеною інертністю, труднощами перемикання на інший тип діяльності.

Варіант 2. “Подивися ще раз на ці кольорові картки, яка з них здається тобі найприємнішою? Вибери тільки одну”. Після вибору дитини дана картка прибирається з поля зору дитини, а решту зсувають так, щоб знову утворити півколо. Процедура вибору повторюється до тих пір, поки дитина не зробить таким чином чотири вибори. “А тепер вибери з решти найбільш неприємний колір”. Після вибору дитини дана картка прибирається з поля зору дитини, а решту зсуваються так, щоб знову утворити півколо. “А тепер знову вибери найбільш неприємний з решти”. І так з усіма картками. Даний варіант вибору кольорів може використовуватися для дітей, яким з самого початку важко зробити той чи інший вибір. Такі діти часто кажуть: “Всі неприємні, немає приємних (хороших)” і протягом усього обстеження виявляють негативізм до процедури вибору.

Інтерпретація методики “колірний тест відносин (ставлень)”

Методика Колірного тесту відносин (КТВ) вимагає присутності досліджуваного, так як важлива реакція дитини на гіпотези.

Характеристика кожного кольору, його емоційно-психологічне значення:

Синій: сумлінний, спокійний, дещо холодний.

Зелений: самостійний, наполегливий, іноді впертий, напружений.

Червоний: доброзичливий, товариський, енергійний, впевнений, дратівливий.

Жовтий: дуже активний, відкритий, товариський, веселий.

Фіолетовий: неспокійний, емоційно напружений, має потребу в душевному контакті.

Коричневий: залежний, чутливий, розслаблений.

Чорний: мовчазний, егоїстичний, ворожий.

Сірий: млявий, пасивний, невпевнений, байдужий.

Особистісні якості дітей, особливо дітей дошкільного віку, ще не сформовані в тій мірі, яку передбачають стійкі емоційно-особистісні значення для кваліфікації того чи іншого кольору. Тому повністю переносити ці характеристики (вони більше підходять для дорослих, ніж для дітей) на інтерпретацію дитячих виборів не є коректним.

Таке значення кольорів слід мати на увазі, але пріоритетним все ж таки має бути власне ранжування кольорів. Якщо з особою чи ситуацією асоціюються кольори, що займають перші місця, значить до даної особи, ситуації досліджуваний ставиться позитивно. І, навпаки, якщо з ними асоціюються кольори, що займають останні місця, досліджуваний ставиться до них негативно, відсторонено.

Крім того слід звертати увагу на скільки співпадає значення обраного кольору з вербальними характеристиками, які досліджуваний вказав на початку тесту. Виявляються дисонансні, суперечливі відносини: наприклад: «Мама – добра, лагідна, дбає», а колір асоціація – фіолетовий колір.

Важливим є показник сірого кольору. Цей колір традиційно розглядається як слабкий, пасивний, ізолюючий. Таким чином, він є як би межею, що відокремлює емоційно значуще, емоційно привабливе, активне від емоційно пасивного, неприємного. Отже, кольори і відповідно люди (поняття), що поміщаються перед сірим в індивідуальній розкладці можуть

бути визначені, як такі, що входять до групи найбільш значущих (понять, людей), ніж особи (поняття), які дитина поміщає за сірим кольором.

Істотне діагностичне значення мають варіанти, при яких різні стимули співвідносяться з одним і тим же кольором. Це дозволяє зробити припущення про їх ідентифікацію (наприклад, аутоідентифікація дитини з одним із батьків).

Цікаві результати дає аналіз того кольору, з яким дитина асоціює сама себе. Чим менший ранг цього кольору в розкладці, тим вищою є впевненість дитини в собі, самоповага. Збіг кольорів, з якими дитина асоціює себе і одного з батьків (вихователем дитячого садка, педагогом класу), свідчить про наявність сильного зв'язку з ним.

Також слід звернути увагу на загальну насиченість міжособистісних відносин. Якщо дитина використовує 7-8 кольорів для асоціацій – її світ різноманітний і насичений. Якщо 5-6 – її картина світу спрощена. Якщо всього 4 і менше – дитина може мати ще більш спрощений світогляд або просто може виражати протест виконанню завдання.

Методика "Вибір в дії"

Мета методики - вивчення та оцінка міжособистісних відношень в групі дітей дошкільного віку. Дана методика є одним з дитячих варіантів соціометричної методики.

Завдання методики полягає в наступному: кожній дитині у досліджуваній групі дається по три привабливих, бажаних предметів. Це можуть бути іграшки, картинки, цукерки і т.п. Дитина отримує інструкцію наступного змісту:

«Оцінити три предмети за ступенем їх привабливості, по тому, наскільки інші діти хотіли б їх мати у себе. На перше місце постав найбільш бажаний для дітей предмет, на друге - трохи менш бажаний, а на третє - що залишився. Тепер вибери зі своєї групи трьох дітей, яким ти хотів би подарувати ці предмети, назви їх і віддай їм ці предмети. Самий привабливий предмет ти повинен віддати тому, кого любиш більше всіх, трохи менш привабливий - тому, хто в тебе стоїть на другому місці, а останній - тому, кого по симпатіям до нього ти поставив би на третє місце».

Після того, як всі діти роздадуть наявні у них предмети товаришам по групі, експериментатор визначає хто, скільки і які предмети отримав.

Відповідно до кількості отриманих предметів визначається соціометричний статус дитини в групі при допомозі наступної формули:

де S - статус дитини в групі, в системі взаємин з однолітками; K - кількість привабливих предметів, отриманих дитиною від товаришів по групі; n - кількість дітей в тестованій групі.

Додаткові дані про кількість найбільш, середньо і найменш привабливих предметів, отриманих дитиною, дозволяють судити про те, який ступінь близькості тих відносин, у котрих дана дитина перебуває з однолітками. Чим більше найбільш привабливих предметів отримав він у процесі експерименту, тим ближче його взаємини з однолітками.

Підставою для висновків про статус дитини служать кількісні дані, тобто показник С.

Замітка: Дана методика може дати достовірні результати, що відображають реальне положення дитини в групі однолітків, тільки в тому випадку, якщо в складі цієї групи не менше п'яти дітей.

Оцінка результатів

10 балів - показник С дитини дорівнює 100%.

8-9 балів - показник С знаходиться в межах від 80% до 99%.

6-7 балів - показник С розташовується в інтервалі від 60% до 79%.

4-5 балів - показник С знаходиться в межах від 40% до 59%.

2-3 бали - показник С розташовується в межах від 20% до 39%.

0-1 бал - показник С знаходиться в інтервалі від 0% до 19%.

Висновки про рівень розвитку

10 балів - дуже високий.

8-9 балів - високий.

4-7 балів - середній.

2-3 бала - низький.

0-1 бал - дуже низький.

Діагностика пам'яті та мислення уваги дітей 4-5 років.

Піктограми лурії



Сутність методики полягає в передачі якого-небудь вербально поняття через його образ, що згодом піддається оцінці через ряд критеріїв: адекватності, відтворення, конкретності-абстрактності, стандартності-оригінальності.

Інструкція: «Зараз ми перевіримо твою пам'ять. Я назву тобі слова, ти прослухаєш їх, а потім повториш скільки зможеш, в будь-якому порядку».

Слова зачитуються дитині чітко, не поспішаючи.

«Зараз я знову назву ті ж самі слова, ти їх прослухаєш і повториш – і ті, які вже називав, і ті які запам'ятаєш зараз. Називати слова можеш в будь-якому порядку».

Процедура. Для проведення піктограми дитині пропонується аркуш білого паперу (стандартний аркуш формату А4), простий олівець або ручка і набір слів для запам'ятовування (пред'являються експериментатором на слух).

Дітям повільно читаються слова і словосполучення (які йдуть як одне слово) з інтервалом 30 секунд (5-6 повторів). При цьому дорослий уважно

дивиться затим, щоб дитина малювала не букви, а тільки певні зображення. Якщо дитина починає малювати більші фігурки, що займають основну частину аркуша, то їй можна нагадати про те, що аркуш один і на ньому треба буде вмістити всі картинки. Час, що відпускається на кожен малюнок до слова, обмежений і не перевищує 1—2 хвилини. Якщо діти починають захоплюватися, вимальовувати деталі і додавати щось до первісного малюнку, то дорослий повинен нагадати, що його не цікавить якість картинки, важливий тільки її зв'язок з вимовленим словом.

Після закінчення роботи дорослий повинен пронумерувати малюнки, щоб було видно, який малюнок до якого слова відноситься. (Утому випадку, якщо діти вміють лічити, це можна попросити зробити саму дитину.) Через деякий час після виконання завдання (не раніше ніж через 40—60 хв.) експерт перевіряє здатність досліджуваного відновити список вихідних понять за його власними піктограмами. Звичайно для цього закривається список понять, і досліджуваному у випадковому порядку пропонується відновити їх.

Фіксується кількість правильно відтворених слів, а також кількість помилок, які були допущені дитиною.

Потрібно заздалегідь підготувати будь-які 10 слів для запам'ятовування, які не пов'язані між собою.

Наприклад: рік, слон, м'яч, мило, сіль, шум, річка, підлога, весна, син або гора, пилка, роза, мило, нога, перо, окуляри, річка, диван, хліб

Обробка та оцінка результатів:

Насамперед фіксується кількість правильно відтворених слів, що говорить нам про обсяг опосередкованої пам'яті, який повинен бути більшим, ніж обсяг безпосередньої пам'яті, і в нормі становить 8-10 слів (тобто практично стовідсоткове відтворення).

При обробці експериментальних даних ураховуються якісні показники. Для цього вводиться ряд критеріїв:

1. Критерій адекватності;
2. Критерій відтворення через відстрочений період;
3. Критерій конкретності-абстрактності образу в балах;
4. Критерій стандартності-оригінальності образу в балах.

Крім запропонованих критеріїв аналізу також додаються процедурні моменти: легкість виконання завдання, емоційне відношення до нього, потреба в більш широкому просторі тощо.

1. Найважливіший критерій — «адекватність». Варто звернути увагу на характер малюнків до слів різної складності. У випадку обґрунтованості зв'язку між запропонованим поняттям і його піктограмою експерт ставить знак «+», при відсутності зв'язку — знак «—». Норма характеризується високими показниками за критерієм адекватності — від 70 % і вище.

2. «Критерій відтворення». Якщо досліджуваний використав для передачі різних понять ті самі піктограми, то вважається, що він припускається помилок і всіляких неточностей типу синонімії, скорочення складного поняття, переплутування («—»). Норма для критерію відтворення понять — від 80 % і вище.

3. «Конкретність-абстрактність» — також оцінюється експертом за ступенем відповідності піктограми реальному об'єкту. Якщо ця відповідність максимально конкретна, то експерт оцінює піктограму в 1 бал. Якщо ж образ має досить абстрактний характер, то піктограма оцінюється в 3 бали. Можуть бути й змішані образи, які важко віднести до крайніх типів. У такому випадку вони одержують оцінку в 2 бали. Експертні оцінки далі підсумовуються і підраховуються середні дані (середнє арифметичне, яке в нормі відповідає величині в 2 бали).

4. «Стандартність-оригінальність» піктограм також оцінюється експертом, по-перше, за своїм суб'єктивним уявленням, і, по-друге, за ступенем збігу образів у різних досліджуваних. Збіги вже говорять про стандартність виконання завдання, і такі піктограми одержують нижчий бал, що дорівнює 1. Унікальні, неповторювані піктограми одержують оцінку в 3

бали, проміжні варіанти одержують оцінку 2 бали. Результати підсумовуються й підраховуються середні дані, які в нормі відповідають величині в 2 бали (теж переводимо у %).

Аналіз та інтерпретація результатів

А — абстрактні зображення у вигляді ліній, не оформлених у пізнаваний візерунок.

З — знаково-символічне зображення (геометричні фігури, стрілки і т. д.).

К — конкретні предмети.

С — сюжетні картинки.

М — метафоричні (художній вимисел).

А і З — розумовий тип.

С і М — творче мислення, усвідомлює в собі наявність художніх здібностей або захоплюється художньою творчістю.

К — перевага конкретно-дійового мислення, тобто оперування об'єктами та зв'язками, що безпосередньо сприймаються. Або практичне мислення, направлене на вирішення окремих конкретних задач у практичній діяльності.

При порушенні опосередкованої пам'яті досліджуваний постійно задає додаткові питання, що стосуються дрібниць, часто стирає та перемальовує, не може пов'язати поняття з будь-яким більш конкретним.

Рівень розвитку образного мислення досліджується за допомогою аналізу малюнків. При цьому в дітей з низьким рівнем мислення малюнки мало пов'язані з темою або їхній зв'язок поверхневий, в той час як у дітей з високим рівнем образного мислення малюнки відбивають сутність даного предмета.

Необхідно відзначити ті випадки, коли дитина малює практично однотипні, мало пов'язані зі змістом слова малюнки, але в той же час правильно відтворює слова. Це говорить про те, що низький рівень мислення компенсується в цьому випадку гарною механічною пам'яттю.

Великий інтерес полягає у порівнянні даних про відтворений матеріал при безпосередньому і опосередкованому запам'ятовуванні, тому що у випадку гарного розвитку образного мислення воно може компенсувати недолік пам'яті. При цьому дитина відтворює нормальну кількість слів у піктограмі, однак при безпосередньому запам'ятовуванні може запам'ятати їх менше норми, наприклад всього 3—5 слів.

Аналіз розташування малюнків на аркуші паперу показує здатність дитини правильно організувати свою діяльність, що особливо важливо враховувати при діагностиці шестирічних дітлахів, тому що це є одним із параметрів, пов'язаних з готовністю до шкільного навчання. Найбільш адекватним вважається розташування малюнків у тій послідовності, у якій даються слова, так що дорослому навіть не потрібно їх спеціально нумерувати наприкінці піктограми. При цьому зображення відділені одна від одної і вільно вміщаються на одному боці аркуша. Найбільш низьким рівнем організації є варіант, при якому малюнки хаотично розкидані по аркушу і настільки великі, що налазять один на оден, не вміщаються, і доводиться перегортати аркуш.

Якщо в якості опосередкованих стимулів часто зображуються людські фігури і відтворення успішне, це вказує на комунікативність, якщо відтворення ускладнене — інфантильність.

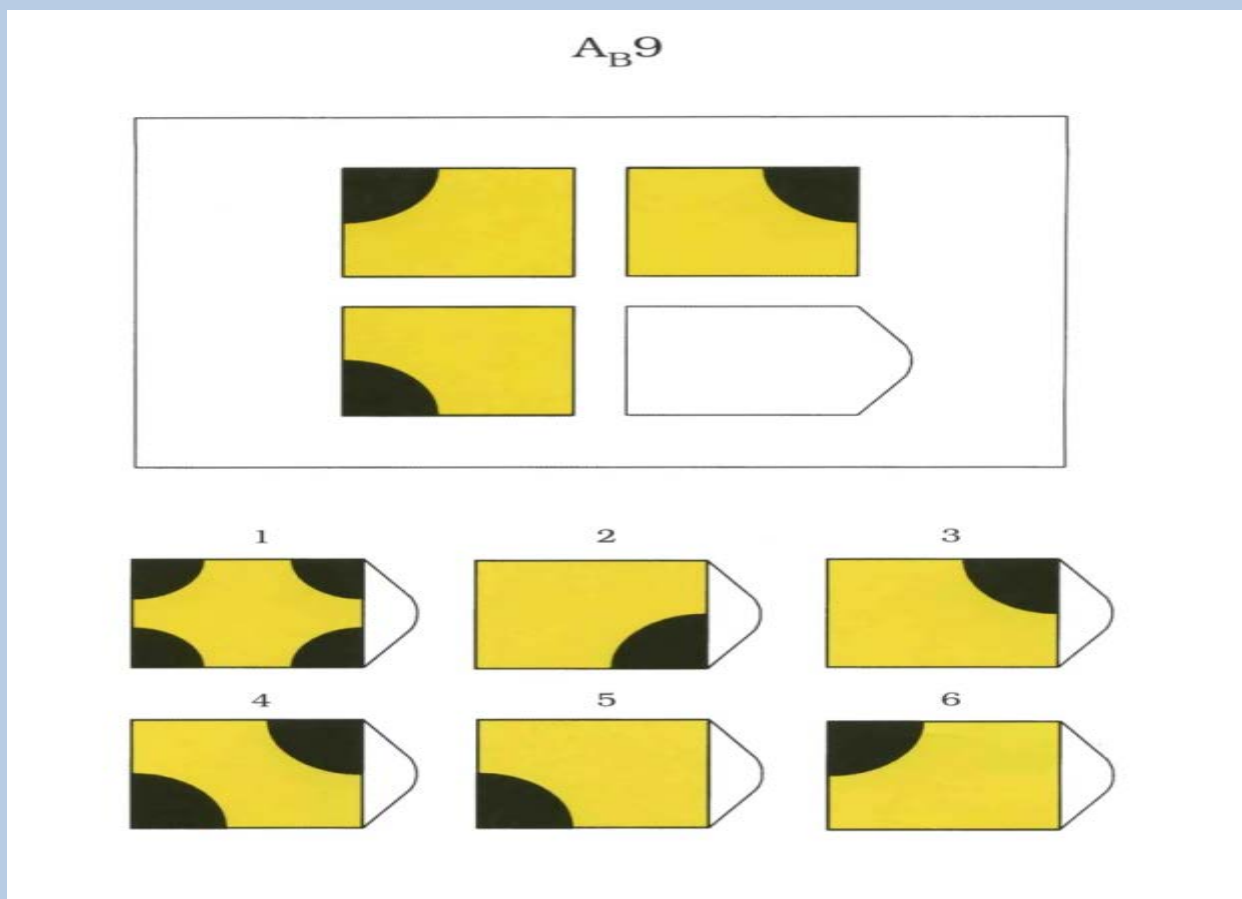
За якістю малювання можна прослідкувати наявність виснаженості — зростання неохайності, послаблення натиску на олівець.

Тест прогресивних матриць Равена

Призначений для обстеження рівня інтелектуального розвитку. Даним кольоровим варіантом можна продіагностувати дітей від 5 до 9 років. Процедура індивідуального тестування надзвичайно проста. На відміну від багатьох інших тестів, тут немає необхідності жорстко дотримуватися якої-небудь спеціальної словесної інструкції.

Основні вимоги полягають у тому, щоб, по-перше, упевнитися, що досліджувані розуміють, що і як вони повинні зробити. По-друге, слід забезпечити відповідність прийнятої в даному обстеженні процедури загальноприйнятим стандартам, щоб була можливість порівнювати отримані дані з нормативними.

Матеріали: екземпляр тестового буклету, бланк відповідей. Не допускається робити ніяких позначок у тестовому буклеті. У процесі попередньої бесіди занесіть дані про досліджуваного в бланк відповідей, упевнившись, що вказаний вік відповідає даті народження.



Інструкція. Відкрийте буклет на першому завданні А1.

– Подивися сюди.

Вкажіть на верхню фігуру

– Ти бачиш, що з цієї картинки вирізаний шматочок. Кожен з цих шматочків внизу ...

Вкажіть на кожен з фрагментів по черзі

– ... Має відповідну форму, щоб заповнити виріз, але тільки один з них підходить по малюнку. Номер 1 має правильну форму, але неправильний малюнок. Номер 2 взагалі не має малюнка. Номер 3 зовсім неправильний. Номер 6 майже правильний, але ось тут не підходить.

Вкажіть на білу пляму на фрагменті номер 6.

– Тільки один зі шматочків правильний. Покажи, який з них підходить, щоб доповнити малюнок.

Якщо досліджуваний не показує на правильний фрагмент, продовжуйте пояснення, поки суть завдань не буде ним повністю вяснена.

Переходьте до завдання А2.

– А тепер покажи шматочок, який підійде сюди.

Якщо досліджуваний не справляється, продемонструйте йому знову завдання А1, а потім знову попросіть вирішити завдання А2. Якщо завдання виконано правильно, переходьте до наступних завдань, працюючи за тією ж схемою.

Якщо досліджуваний задоволений своїм рішенням, прийміть його вибір незалежно від правильності. Відзначте номер остаточного вибору у відповідній частині бланка.

У міру пред'явлення наступних завдань продовжуйте використовувати ті ж інструкції до тих пір, поки в них є потреба.

Якщо дитина проявляє занепокоєння з приводу невеликих дефектів на малюнках, переконайте її, що про це не варто турбуватися.

Якщо дитина «застрягла» на конкретному завданні, запропонуйте їй рушити далі і подивитися, чи не впорається вона з наступними завданнями, а потім поверніться до завдання, яке викликало труднощі.

Якщо була зроблена помилка або досліджуваний хоче змінити свою відповідь, закресліть раніше записаний номер, а потім запишіть номер остаточного вибору.

Оцінка та інтерпретація

Підрахунок балів.

За кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Якщо досліджуваний робить помилки в перших п'яти завданнях Серії А, то можна вважати, що він не зрозумів ідею завдання. Отримані при цих умовах бали, як правило, потрібно визнати недостовірними, незважаючи на те, що загальний бал при цьому може виявитися і більше десяти за рахунок вирішення завдань шляхом випадкового вгадування правильної відповіді серед шести альтернативних варіантів.

Коли тест проводиться індивідуально по книжковій формі, зараховується як «вірний» або «помилковий» той фрагмент, на який досліджуваний вказує як на свій остаточний вибір.

При груповому тестуванні з використанням відкритих бланків реєстрації відповідей, всякому, хто записує більше, ніж одну цифру проти номера будь-якого завдання, необхідно сказати, щоб він викреслив всі, крім однієї. Якщо це виявлено після завершення процедури тестування, розглядається тільки останній номер праворуч незалежно від того, вірні або помилкові інші відповіді.

Представлення результатів

Найбільш адекватним способом інтерпретації значущості отриманої індивідом загальної оцінки є її співвіднесення з вираженою у відсотках відносною частотою, з якою цю оцінку отримують досліджувані тієї ж вікової групи.

РІВЕНЬ I. «Супер-інтелектуал», якщо оцінка дорівнює або більше 95% для даної вікової групи.

РІВЕНЬ II. «Інтелектуальні можливості явно вище середнього», якщо оцінка дорівнює або більше 75%; II +, якщо оцінка дорівнює або більше 90%.

РІВЕНЬ III. «Середній інтелект», якщо оцінка лежить між 25% і 75%; III +, якщо оцінка вище, ніж медіана або 50%; III-, якщо оцінка нижча, ніж медіана.

РІВЕНЬ IV. «Інтелектуальні можливості явно нижче середнього», якщо оцінка дорівнює або менше 25%; IV-, якщо оцінка дорівнює або менше 10%.

РІВЕНЬ V. «Істотне зниження інтелекту», якщо оцінка дорівнює або менше 5% для відповідної вікової групи.

Загальний бал, узгодженість оцінки та досягнутий рівень розвитку зручно представляти в наступному вигляді:

- Загальний бал 24
- Неузгодженості -1,0, + 1
- Рівень II +
- Кількість помилок: Нормальна.

Вік дитини(бали)	Середнє значення	Розкид у балах
4,5 – 5,5 років.	14	8-22
5,5 – 6 років	17	14-24
6 – 6,5 років	18	13-27
6,5 – 7 років.	20	14-29

Коректурна проба

Діапазон застосування коректурної проби дуже широкий – з дошкільного віку і до пенсійного. Тобто для використання даного тесту практично не існує вікових обмежень – важливо правильно підібрати стимульний матеріал. Для проведення дослідження необхідний секундомір, ручка або олівець і бланк. Існує цілий ряд варіантів коректурної проби: буквений, цифровий, з кільцями, малюнки і піктограми для дітей. Різні бланки можете скачати тут (6 видів).

Процедура. В експерименті досліджуваному пред'являється сторінка, заповнена знаками, розташованими випадково. Це можуть бути цифри, букви, геометричні фігури, малюнки-мініатюри.

Завдання досліджуваному: знайти певний знак і виділити його певним чином (в залежності від бланку) – підкреслити, викреслити, відзначити. Який саме знак і що необхідно зробити задається психологом.

Приклад інструкції до дитячого бланку (там де листочки і будиночки) коректурної проби – “Намалюй віконце у кожному будиночку і гілочку у кожному листочку”. Мал 1.

Обробка результатів тесту

При обробці й оцінці результатів визначається кількість предметів на малюнку, переглянутих дитиною протягом 2,5 хв, тобто за весь час виконання завдання, а також окремо за кожен 30-секундний інтервал. Отримані дані вносяться в формулу, за якою визначається загальний показник рівня розвиненості у дитини одночасно двох властивостей уваги: продуктивності і стійкості:

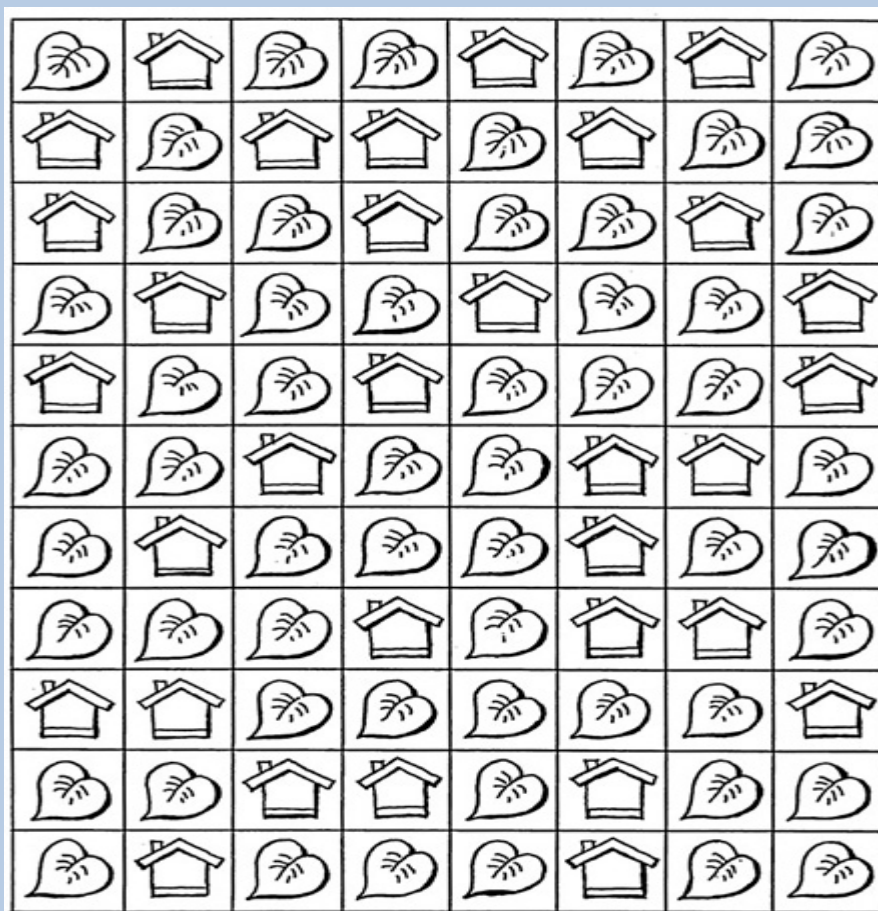
$$S = (0.5 * N - 2.8 * n) / t$$

де S – показник продуктивності і стійкості уваги;

N – кількість зображень предметів, переглянутих дитиною за час роботи;

t – час роботи;

n – кількість помилок, допущених за час роботи. Помилками вважаються пропущені потрібні або закреслені непотрібні зображення.



Мал 1

У підсумку кількісної обробки психодіагностичних даних визначаються за наведеною вище формулою шість показників, один – для всього часу роботи над методикою (2,5 хв), а решта – для кожного 30-секундного інтервалу. Відповідно, змінна t в методиці буде приймати значення 150 і 30.

Висновки про рівень розвитку:

10 балів – продуктивність уваги дуже висока, стійкість уваги дуже висока.

8-9 балів – продуктивність уваги висока, стійкість уваги висока.

4-7 балів – продуктивність уваги середня, стійкість уваги середня.

2-3 бали – продуктивність уваги низька, стійкість уваги низька.

0-1 бал – продуктивність уваги дуже низька, стійкість уваги дуже низька.

*Простав позначки – методика для вивчення
концентрації та стійкості уваги. Модифікація
методу П'єрона-Рузера.*

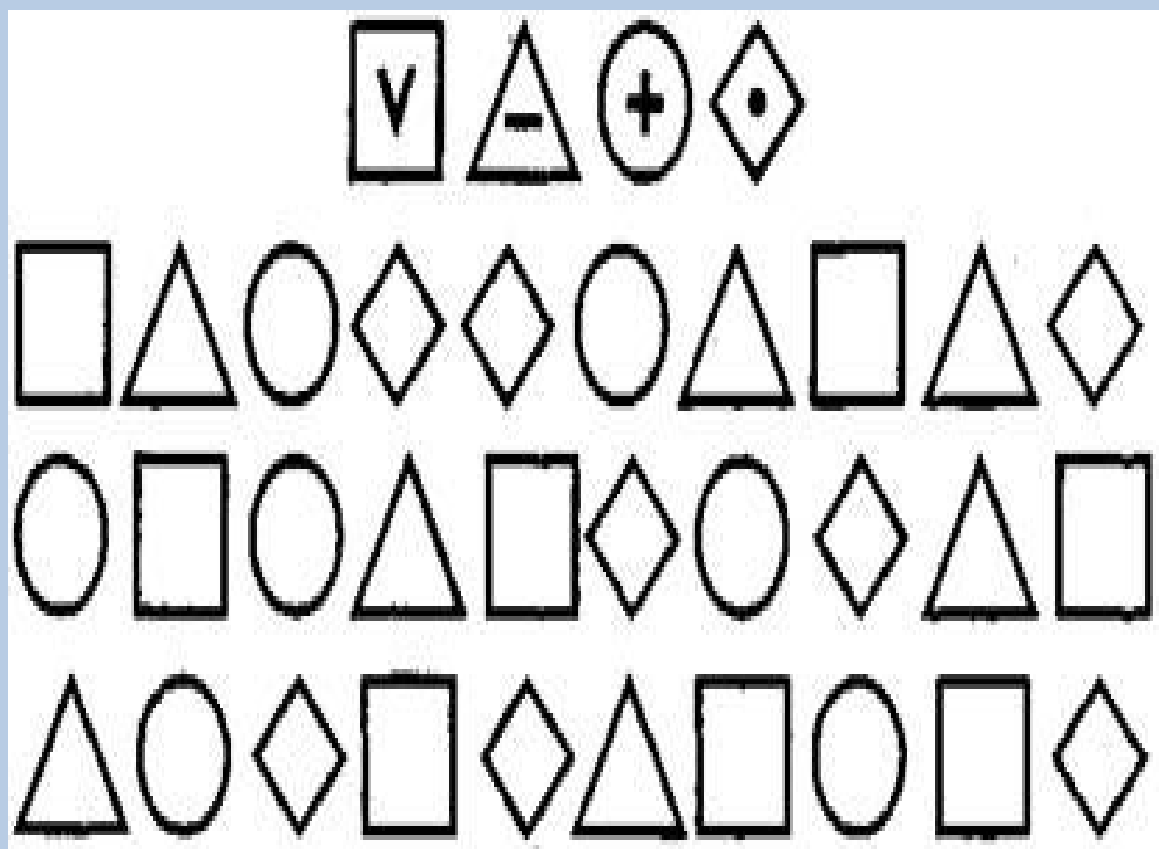
Методика для вивчення концентрації та стійкості уваги (модифікація методу П'єрона-Рузера).

Ціль: діагностика концентрації та стійкості уваги

Вік досліджуваних: від 4-5 років

Інструкція: “Вам запропоновано тест із зображеними на ньому квадратом, трикутником, колом і ромбом. За сигналом” Почали “розставте якнайшвидше і без помилок наступні знаки в ці геометричні фігури. Знаки розставляйте підряд по рядках. Час на роботу 1 хв. За моїм сигналом “Стоп!” розставляти знаки припиніть”.

Зразок 1 (для дітей 4-6 років):



Бланки для дослідження:

образец 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
÷)	+	┌	└	∨	∩	÷	└

таблица 2

2	1	4	6	3	5	2	1	3	4	2	1	3	1	2	3	1	4	2	6	3	1	2	5	1	6	

3	1	5	4	2	7	4	6	9	2	5	8	4	7	6	1	8	7	5	4	8	6	9	4	1	3	

1	8	2	9	7	6	2	5	4	7	3	6	8	5	9	4	1	6	8	9	3	7	5	1	4	2	

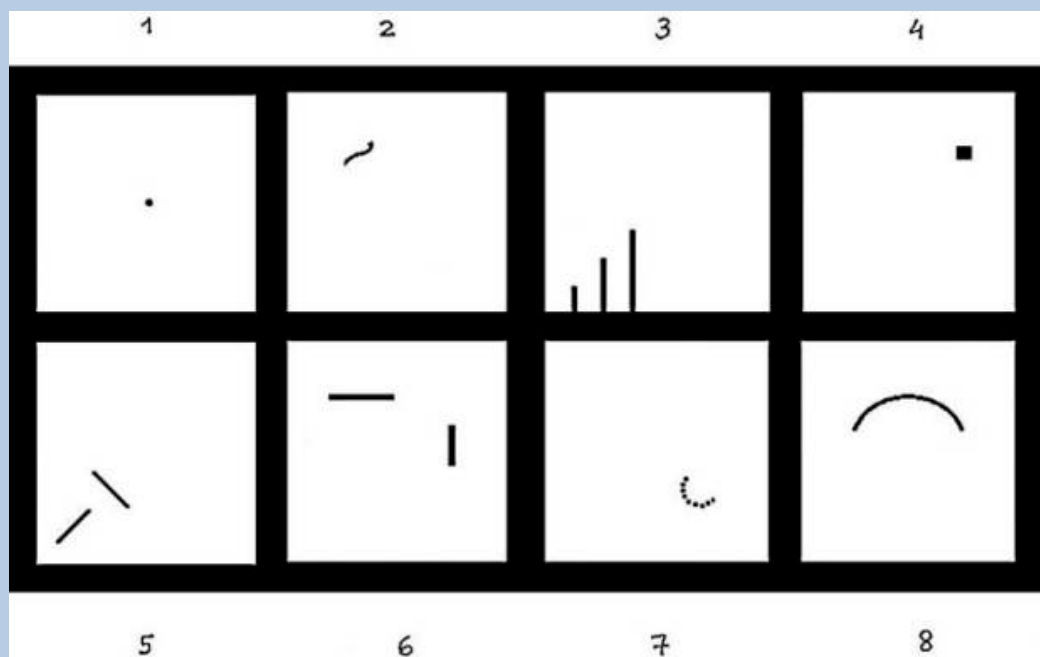
9	1	5	8	7	6	9	7	8	2	4	8	3	5	6	7	1	9	4	3	6	2	7	9	3	5	

Аналіз результатів: Фіксується кількість помилок і час, витрачений на виконання завдання.

- Високий рівень стійкості уваги – 100% за 1 хв 15 сек без помилок.
- Середній рівень стійкості уваги – 60% за 1 хв 45 сек з 2 помилками.
- Низький рівень стійкості уваги – 50% за 1 хв 50 сек з 5 помилками.
- Дуже низький рівень концентрації і стійкості уваги – 20% за 2 хв 10 сек з 6 помилками (за М.П.Коновою)

Тест Вартегга

Даний тест спрямований на дослідження багатьох факторів: самооцінки, соціальних навичок; амбіцій, активності і способів досягнення мети; внутрішньої стійкості; особливостей особистісних взаємин; ставлення до страхів.



Автор тесту – німецький психолог Ерік Вартегг. Тест був опублікований в 1963р, в Росії з'явився в 2004р завдяки В.К. Каліненко в його книзі “Рисунковий тест Вартегга”.

Сам тест являє собою лист А4, поділений товстими чорними лініями на 8 рівних квадратів. У кожному квадраті міститься строго певний малюнок, який потрібно продовжити. Ви можете самостійно зробити бланк для тесту, роздрукувавши таблицю у форматі А4.

Завдання: продовжте малюнок у кожному квадраті так, щоб у ньому вийшов закінчений малюнок. Ви можете заповнювати квадрати в будь-якій послідовності і використовувати різні кольори. Потім підпишіть малюнки.

Інтерпретація тесту Вартегга

При інтерпретації тесту Вартегга враховуються такі показники:

- смисловий зміст малюнку,
- особливості графіки (натиск, штрихування, розташування),

- порядок заповнення квадратів.

Стимульний малюнок у кожному квадраті активізує певний аспект особистості, тобто є несвідомим символом для певної частини психіки. Всі ці “рисочки і крапочки” не випадкові, а є результатом роботи багатьох великих психологів: К. Юнга і його послідовників, які вивчали колективне несвідоме.

Квадрати № 1, 2, 7 і 8 – це емоційні реакції, світ почуттів. Зазвичай тут розташовується живе: природа, люди, тварини.

Квадрати № 3, 4, 5 і 6 – це раціональні реакції, світ логіки. Зазвичай тут розташовуються неживі предмети, створені людиною.

Якщо ви помітили відхилення від цього правила – шукайте в цьому квадраті (темі) проблему.

Квадрат №1: символічно крапка означає початок, а в даному випадку – самого себе, тобто уявлення про себе і своє місце у світі.

Квадрат №2: хвиляста лінія – це зародок, а простір навколо – світ людей. Таким чином, цей квадрат показує характер взаємин з оточуючими.

Квадрат №3: три висхідні лінії символізують ріст і розвиток. В даному випадку вони відображають мотивацію, плани на майбутнє, амбітність.

Квадрат №4: чорний квадрат – це символ небезпеки, страху, провини. Цей квадрат покаже ставлення до життєвих перешкод, небезпек, труднощів, психологічного вантажу, який несе людина.

Квадрат №5: дві перпендикулярні лінії означають опір, перешкоду на шляху. За цим малюнком можна побачити, як людина справляється з труднощами, чи переважає стратегія досягнення успіху або уникнення невдач. Передбачається, що малюнок буде направлений вправо вгору.

Квадрат №6: дві лінії означають протилежні начала, що йдуть у різних напрямках, але вимагають перетину. В даному випадку це відносини з близькими людьми: зближення чи віддалення від них. Передбачається, що лінії будуть з'єднані в рамку або іншу цілісність.

Квадрат №7: крапки символізують чутливість, інтуїцію, сприйнятливості до зовнішніх і внутрішніх подразників. Цей малюнок

відображає чутливість, тактовність, вразливість або, навпаки, “товстошкірість”.

Квадрат №8: дуга – символ гармонії і захисту. У малюнку означає почуття задоволеності, захищеності, джерело сил. Закриті предмети – відхід у себе в якості захисту.

Особливості графіки:

Щоб оцінити натиск, потрібно перевернути малюнок. Тоді зі зворотного боку будуть добре видні області сильного і зовсім слабкого натиску: саме ці питання (квадрати) викликають найбільшу напругу у того, хто малює, тобто є проблемними, важкими, проте вказують на його рішучість і бойовий настрій! Занадто слабкий натиск може вказувати на невпевненість, слабкість, пригніченість в цьому аспекті (квадраті).

Розташування малюнка у верхній частині квадрата вказує на зайву самовпевненість, перебільшення своїх можливостей, в нижній частині – на невпевненість і применшення здібностей, збоку – залежність і пошук підтримки, в центрі – адекватну самооцінку та впевненість у собі.

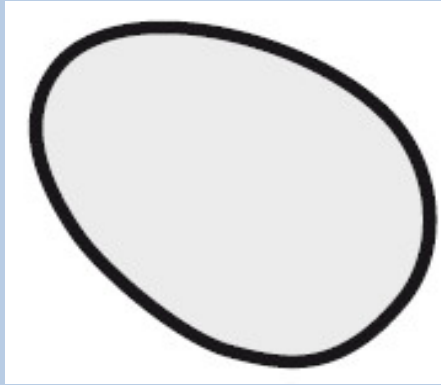
Переважаючі лінії: горизонтальні – слабкість, вертикальні – рішучість, штрихування – тривожність.

Розмір малюнку: надвеликі – демонстративність, бурхлива емоційність, зовсім маленькі – пригніченість, скромність.

Ставлення до вихідних даних: “ліній і крапочок”: Дитина ігнорує їх, тобто малюнок досліджуваного не пов’язаний з ними – зосереджений на собі, своєму “Я”, заглибленість в “свій світ”; Дитина враховує їх у своєму малюнку, але не повністю – винахідливість; Враховує всі – концентрація на конкретному, важливому, суттєвому; Створює цілісні цікаві образи – творчі здібності. Порядок заповнення квадратів: дитина зазвичай починає з тих квадратів, які їй “подобаються”, “легкі”, “зрозумілі”, тобто з тих тем, які для неї найбільш актуальні, важливі. А квадрати, які “не подобаються”, “якісь незрозумілі”, “складні” залишає на потім, тобто ті теми, в яких вона відчуває труднощі.

Образотворче творче мислення

Побудова образу на основі графічного стимулу.



Субтест 1. Намалюй картинку.

Тестовий матеріал:

а) фігура овальної форми з кольорового паперу. Колір фігури може бути будь-який, але такий, щоб можна було малювати деталі не тільки зовні, але і всередині контуру;

б) чистий аркуш паперу;

в) клей;

г) кольорові олівці.

Інструкція. Ви отримали фігуру з кольорового паперу і клей. Придумайте будь-яку картину, частиною якої була б ця фігура. Це може бути будь-який предмет, явище або розповідь. За допомогою клею помістіть цю фігуру на чистому аркуші в будь-якому місці. А потім домалюйте її олівцями, щоб вийшла задумана вами картина.

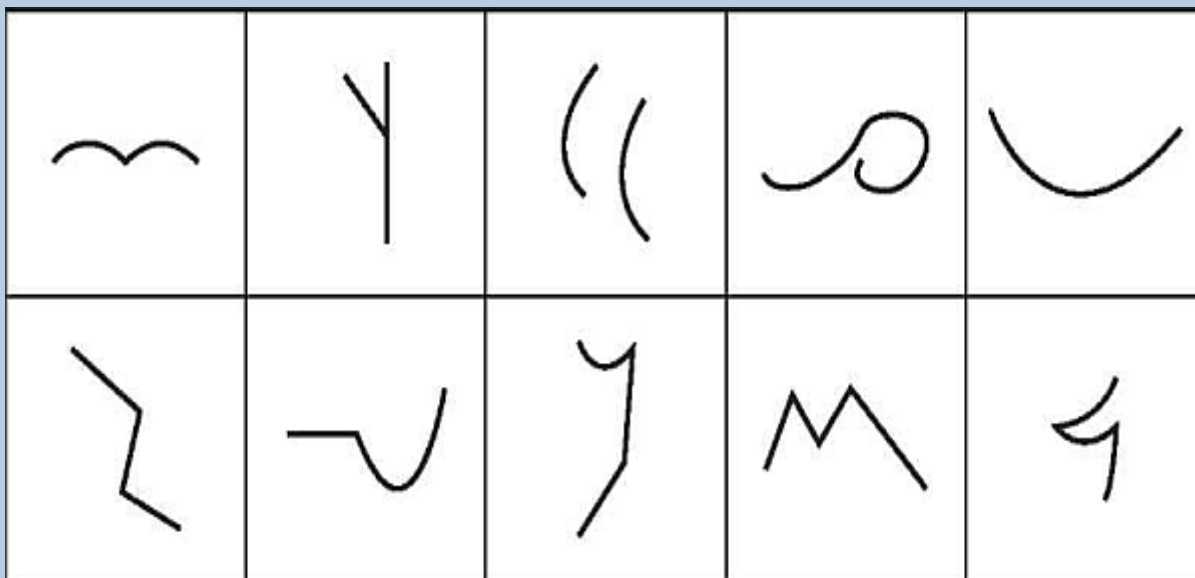
Спробуйте придумати таку картину, яку ніхто б не зміг придумати. Доповнюйте свій малюнок новими деталями та ідеями, щоб зробити з нього якомога більш цікаву і захоплюючу історію.

Коли ви закінчите малюнок, придумайте до нього назву і напишіть внизу аркуша. Зробіть цю назву якомога більш незвичайною.

Коментар. На дев'ятій хвилині нагадайте дітям, що потрібно закінчити і підписати назву малюнку, а також своє прізвище і клас. Після закінчення десяти хвилин вимкніть секундомір і зупиніть роботу.

Субтест 2. Закінчи малюнок.

Тестовий матеріал:

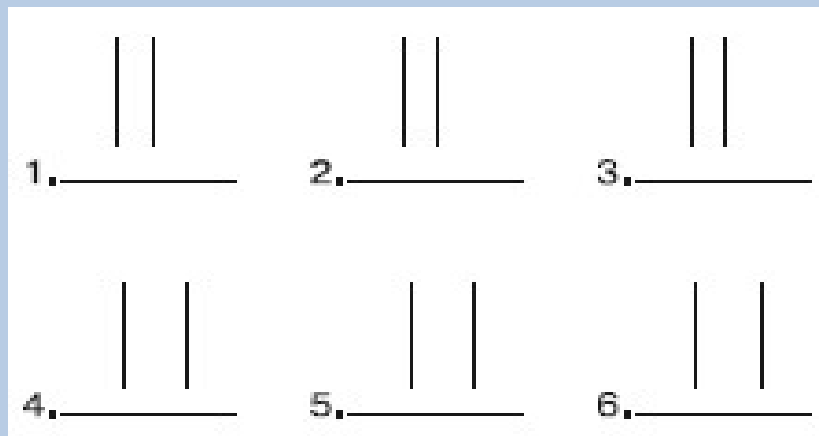


а) простий олівець;

б) тестовий бланк, що складається з десяти квадратів, в яких зображені графічні контури різної форми.

Інструкція. На цих аркушах намальовані незакінчені фігурки. Якщо додати до них лінії, вийдуть цікаві предмети або сюжетні картинки. Спробуйте придумати такі картинки або історію, які ніхто більше придумати не зможе. Зробіть її повною та цікавою, додавайте до неї нові ідеї. Придумайте цікаву назву для кожної картинки і напишіть її внизу цієї картинки. (Якщо діти засмучені тим, що не встигають закінчити завдання вчасно, скажіть наступне: «Ви всі працюєте по-різному. Деякі встигають намалювати всі малюнки дуже швидко, а потім повертаються до них і додають деталі. Інші встигають намалювати лише кілька, але з кожного малюнку створюють дуже складні розповіді. Продовжуйте працювати так, як вам більше подобається, як вам зручніше.») Після закінчення десяти хвилин вимкніть секундомір і зупиніть роботу.

Субтест 3. Лінії



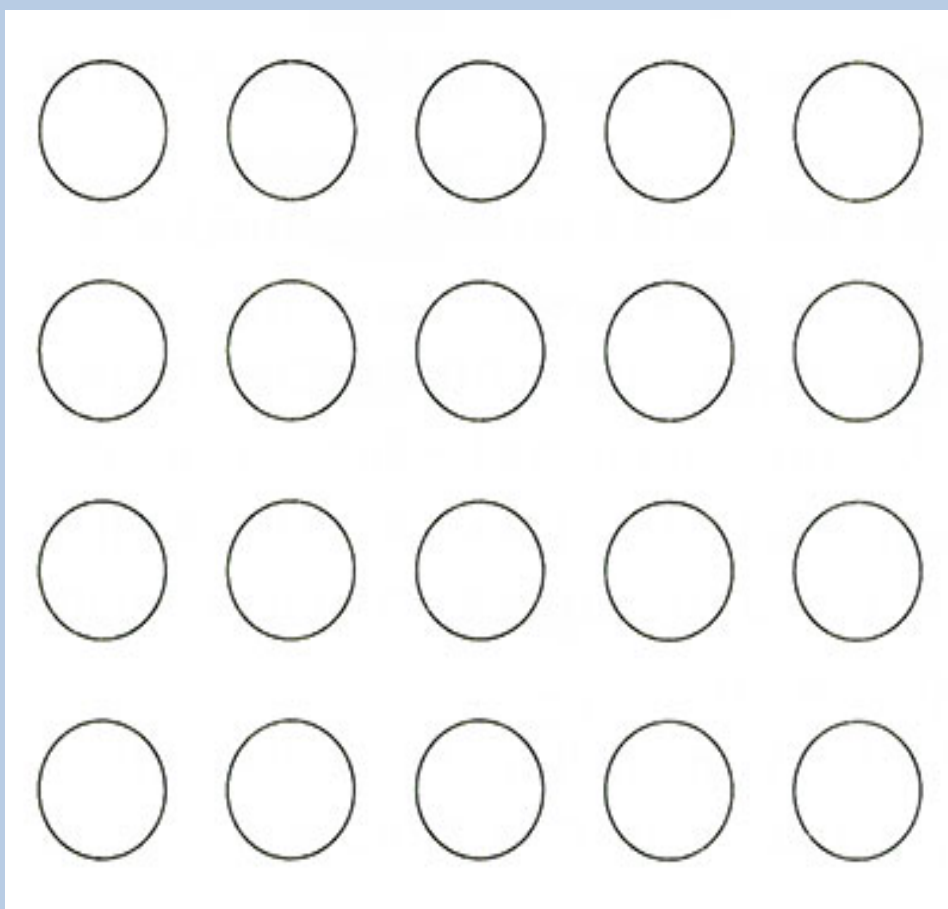
Інструкція. Побудуйте якомога більше предметів або сюжетних картинок з кожної пари ліній. Ці лінії повинні становити основну частину вашої картини. Олівцем додайте лінії до кожної пари, щоб картина була закінчена. Можна малювати між лініями, над лініями, навколо ліній – де завгодно. Складіть якомога більше предметів або картинок. Спробуйте зробити їх якомога більш цікавими. Підпишіть кожну картинку, придумавши назву.

Після закінчення десяти хвилин виконання завдання припиняється. Якщо діти не змогли написати назви до своїх малюнків, з'ясуйте у них назви відразу після тестування.

Тест «кола» для діагностики творчих здібностей

Тест призначений для діагностики творчих здібностей. А саме, оригінальності, гнучкості і швидкості.

Дитині пропонується аркуш з 20 намальованими кружечками діаметром не менше 2 см і дається завдання: «Перетвори кола в які-небудь незвичайні предмети (намалюй їх, використовуючи ці кола)». На виконання завдання дається 5 хвилин.



Обробка результатів

Творчі здібності проявляються в оригінальності, гнучкості, швидкості.

ОРИГІНАЛЬНІСТЬ зображення виявляється в тому, що у дитини виникають нові, нестандартні ідеї малюнків предметів, що мають форму кола.

Звичайними, тобто стандартними, будуть зображення, які часто зустрічаються в дитячих малюнках (яблуко, м'ячик, сонечко, обличчя

людини, мордочка зайчика, тарілка, колесо, повітряна кулька, квітка і т. д.). За такі малюнки присвоюється 0 балів.

Оригінальними можна вважати зображення предметів, які не так часто малюють діти (кнопка дзвінка, торт, гудзик, їжачок, що згорнувся в клубочок, Колобок, смайлик, планета Марс, дзеркальце, хокейна шайба, вишенька і т. д.). Кожен оригінальний малюнок оцінюється в 1 бал. Якщо дитина об'єднує в одну композицію 2 кола і більше, то можна додати за оригінальність по 1 балу за кожне об'єднання.

ГНУЧКІСТЬ – це здатність дитини висувати різноманітні ідеї малюнків, звертаючись до різних областей знань, використовуючи широке коло предметів і явищ. Для оцінки гнучкості підраховується кількість узагальнюючих слів-понять, які можуть включати в себе відразу кілька намальованих предметів і явищ.

Наприклад, малюнки людини або тільки голови (лиця) можна об'єднати загальним поняттям «людина». Інші слова-поняття об'єднують інші предмети, наприклад: «небесні тіла» (Місяць, Сонце, планета), «фрукти та овочі» (яблуко, вишня, помідор, кавун). Так, ви можете включити намальовані дитиною предмети в групи «тварини», «рослини», «посуд», «аксесуари» та ін.

Кількість груп, які можуть включати кілька предметів або навіть один, підраховується і оцінюється – по 1 балу за кожен групу. Звертаємо вашу увагу, що при аналізі та підрахунку груп враховуються всі зображення, а не тільки оригінальні.

ШВИДКІСТЬ – це швидкість, продуктивність образотворчої діяльності дитини, тобто це здатність за обмежену кількість часу (5 хвилин) виконати великий обсяг роботи, намалювати багато круглих предметів. У тесті підраховується кількість кіл, які використала дитина для зображення предметів. За кожне коло-малюнок дається 1 бал.

Інтерпретація результатів

Низький рівень:

- Оригінальність 0-2 бали
- Гнучкість 1-2 бали
- Швидкість 0-9 балів

Середній рівень:

- Оригінальність 2-6 балів
- Гнучкість 3-4 бали
- Швидкість 10-13 балів

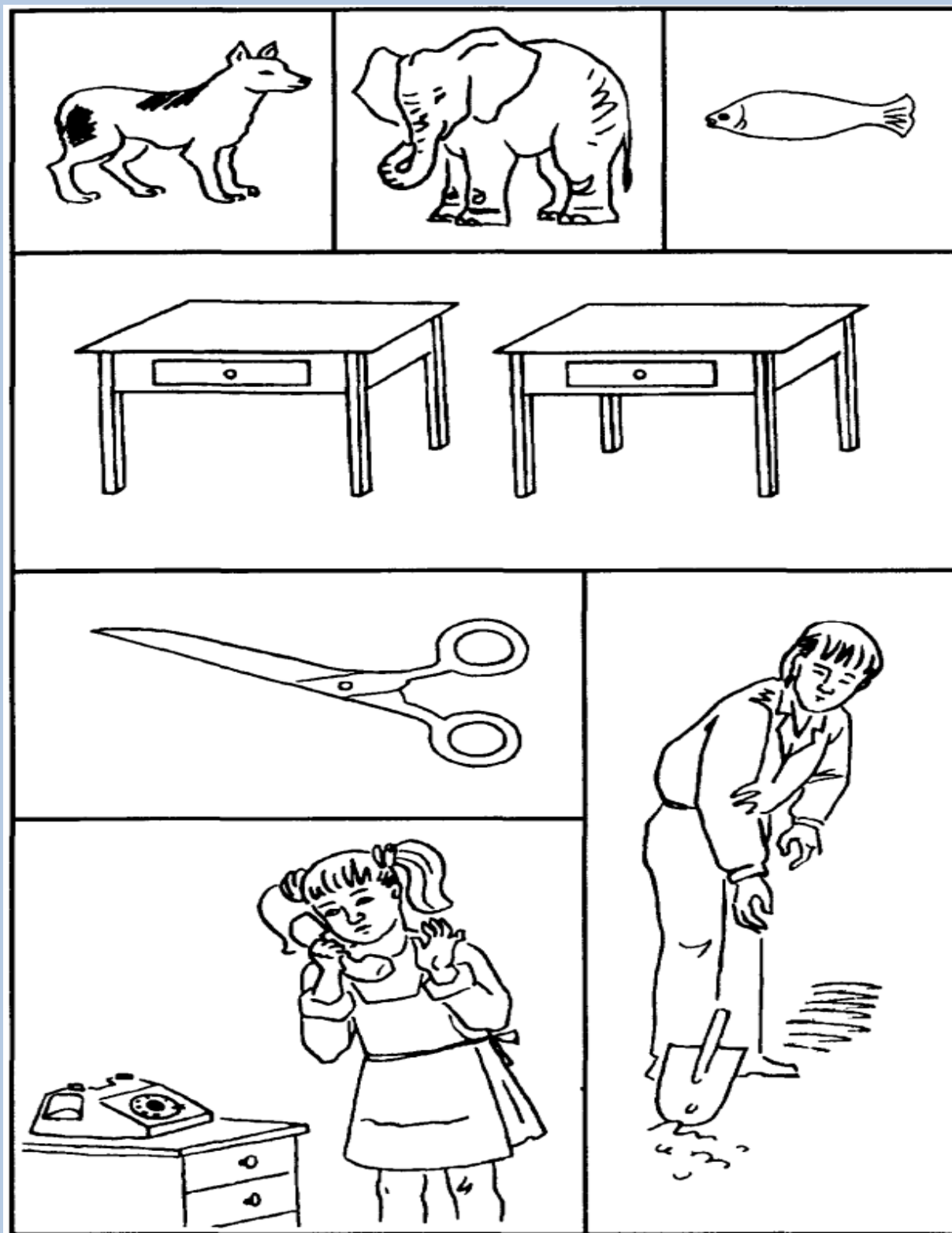
Високий рівень:

- Оригінальність понад 7 балів
- Гнучкість понад 5 балів
- Швидкість понад 14 балів

Результати тесту не відображають повноту творчого потенціалу дитини. Спостерігайте за дитиною: якщо вона увесь час щось вигадує, фантазує – то її творчий потенціал очевидний, якщо вважає за краще діяти за зразком, інструкцією, шаблоном, боїться проявляти ініціативу, допоможіть відчутти дитині радість творчості.

Діагностичні методики сприйняття дошкільника

ДІАГНОСТИКИ СПРИЙМАННЯ. ЧОГО НЕ ВИСТАЧАЄ НА ЦИХ
МАЛЮНКАХ? (ЗА НЄМОВИМ Р.)



Методика спрямована на визначення рівня розвитку сприймання.

Обладнання: серія картинок представлених на малюнку.

Інструкція та процедура проведення: сутність цієї методики полягає в тому, що дитині пропонується серія картинок представлених на малюнку. На кожній з картинок цієї серії не вистачає певної істотної деталі. Дитина отримує завдання: якомога швидше визначити і назвати відсутню деталь.

Дослідник за допомогою секундоміру фіксує час, витрачений дитиною на виконання всього завдання. Час роботи оцінюється в балах, які потім є основою для висновку про рівень розвитку сприймання дитини.

Оцінка результатів:

10 балів — дитина справилася із завданням за час менше, ніж 25 сек., назвавши при цьому всі 7 предметів, яких бракує на картинках.

8-9 балів — час пошуку дитиною всіх предметів – від 26 до 30 сек.

6-7 балів — час пошуку всіх предметів зайняв від 31 до 35 сек.

4-5 балів — час пошуку склав від 36 до 40 сек.

2-3 бали — час пошуку опинився в межах від 41 до 45 сек.

0-1 бал — час пошуку всіх деталей склав в цілому більш ніж 45 сек.

Висновки про рівень розвитку.

10 балів — дуже високий.

8-9 балів — високий.

4-7 балів — середній.

2-3 бали — низький.

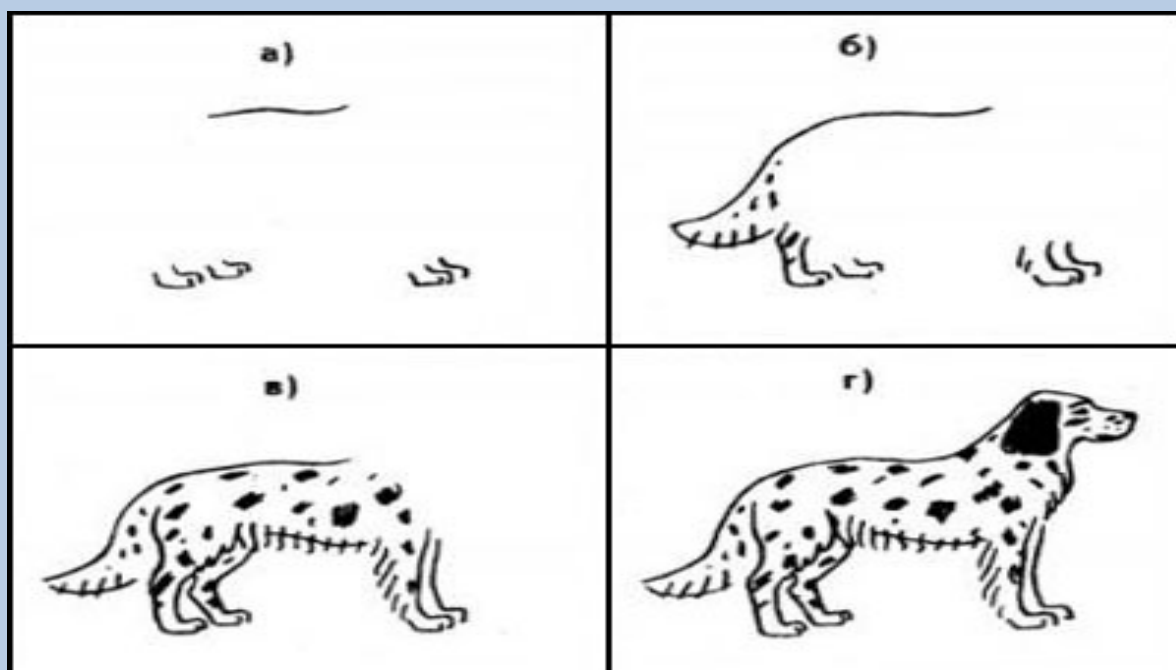
0-1 бал — дуже низький.

Методика "Упізнай, хто це?" (дослідження сприйняття)

Матеріали та обладнання: серія картинок, на кожній з яких подані фрагменти деякого малюнка і секундомір.

Процедура дослідження: досліджуваному подають по чергові всі фрагменти, починаючи з фрагменту "а". За фрагментом дитині пропонують сказати, що зображено на малюнку. На виконання цього завдання дається 10 сек. Якщо за цей час дитина не зуміла правильно відповісти на поставлене запитання, то за такий же час – 10 сек.- їй показують наступний, більш повний фрагмент "б", і так далі до тих пір, поки дитина, нарешті, не здогадається, що зображено на цьому малюнку. Експериментатор враховує час, затрачений на виконання завдання в цілому, та кількість фрагментів малюнка, які досліджуваний проглянув перед тим, як прийняти остаточне рішення.

Інструкція досліджуваному: "Тобі буде показано частини деякого малюнка, за якими необхідно буде визначити повне зображення, якому ці частини належать. Уважно подивись і за фрагментом визнач цей малюнок. Якщо все зрозуміло, то починаємо!"



Обробка та аналіз результатів

Дослідник за допомогою секундоміра фіксує час, затрачений дитиною на виконання всього завдання. Час роботи оцінюється в балах, які потім слугують основою для висновку про рівень розвитку сприймання дитини.

10 балів – дитина за фрагментом зображення "а" менше 10 сек. зуміла визначити, що на малюнку зображений собака.

7-9 балів – дитина здогадалася, що на даному малюнку зображений собака тільки за фрагментом зображення "б", витративши при цьому від 11 до 20 сек.

4-6 балів – дитина визначила, що це собака тільки за фрагментом "в", витративши на вирішення завдання від 21 до 30 сек.

2-3 бали – дитина здогадалася, що це собака, лише за фрагментом "г", витративши від 30 до 40 сек.

0-1 бал – дитина за час, більше 50 сек., взагалі не здогадалася, що це за тварина, поглянувши всі фрагменти "а", "б", "в".

Висновки про рівень розвитку

10 балів – дуже високий;

8-9 балів – високий;

6-7 балів – середній;

2-3 бали – низький;

0-1 бал – дуже низький.

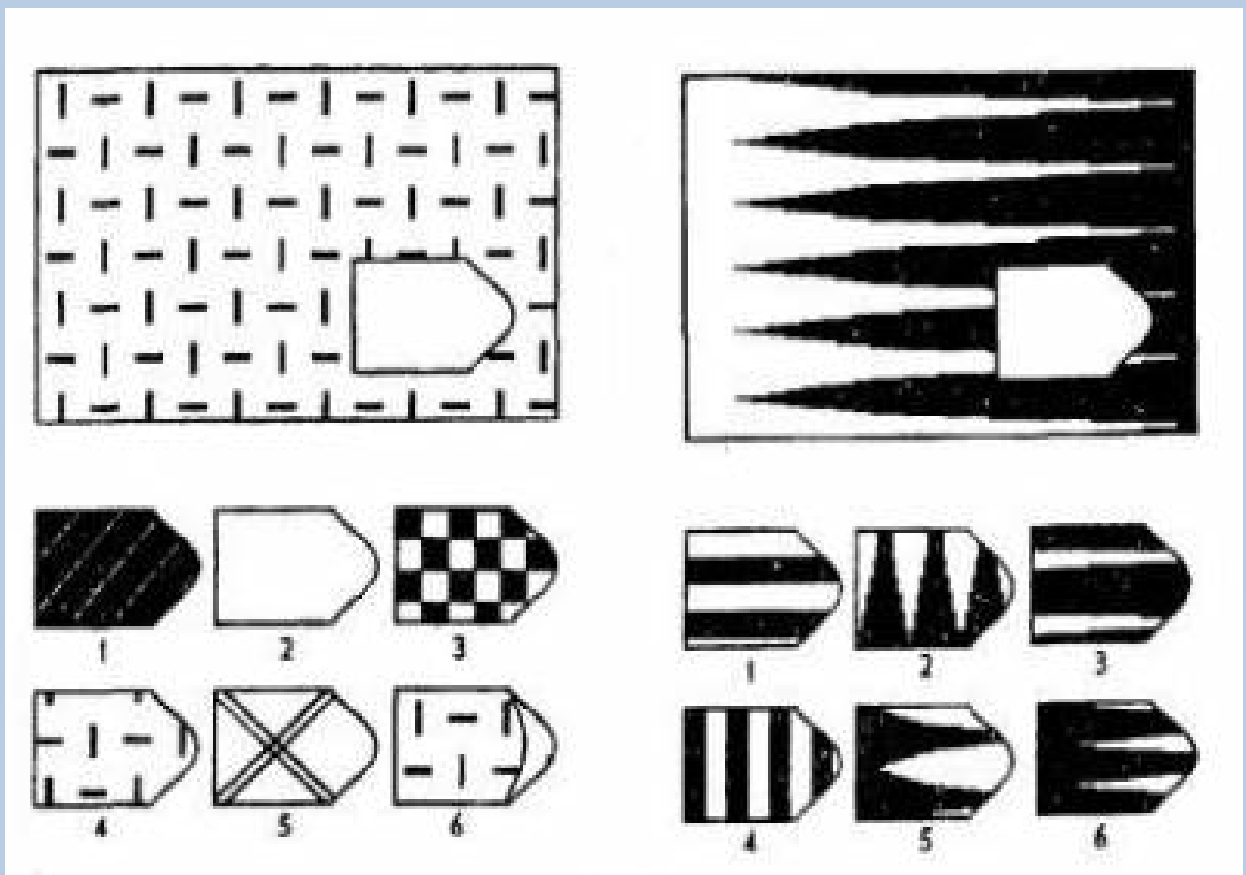
Методика "Чим залатати килимок?"

Вивчає рівень розвитку цілісності та осмисленості сприймання дитини молодшого дошкільного віку (+ мислення; + здатність утримувати в образній короткочасній та оперативній пам'яті образи баченого, практично їх використовувати при вирішенні наочних завдань).

Матеріали та обладнання: серія картинок: килимки, латочки.

Процедура дослідження: досліджуваному пояснюють, що на малюнку зображені два килимки, а також клаптики тканини, щоби залатати дірочки у килимку таким чином, щоби малюнки килимка і заплати не відрізнялися. Дитина з декількох клаптиків повинна підібрати той. Який найбільше підходить до малюнка килимка.

Інструкція досліджуваному: "На малюнку зображено два килимки і клаптики тканини, щоби залатати дірочки. Уважно подивись і знайди такі латочки, щоби малюнок тканини латки і килимка не відрізнялися. Якщо все зрозуміло, то починаємо!"



Обробка та аналіз результатів

Дослідник за допомогою секундоміра фіксує час, затрачений дитиною на виконання всього завдання. Час роботи оцінюється в балах, які потім слугують основою для висновку про рівень розвитку сприймання дитини.

10 балів – дитина виконала завдання за час, менший від 20 сек.

8-9 балів – дитина правильно вирішила завдання за час від 21 до 30 сек.

6-7 балів – дитина витратила на виконання завдання від 31 до 40 сек.

4-5 балів – час виконання завдання склав від 41 до 50 сек..

2-3 бали – час роботи дитини над завданням зайняв від 51 до 60 сек..

0-1 бал – дитина не виконала завдання за час більший від 60 сек.

Висновки про рівень розвитку

10 балів – дуже високий;

8-9 балів – високий;

4-7 балів – середній;

2-3 бали – низький;

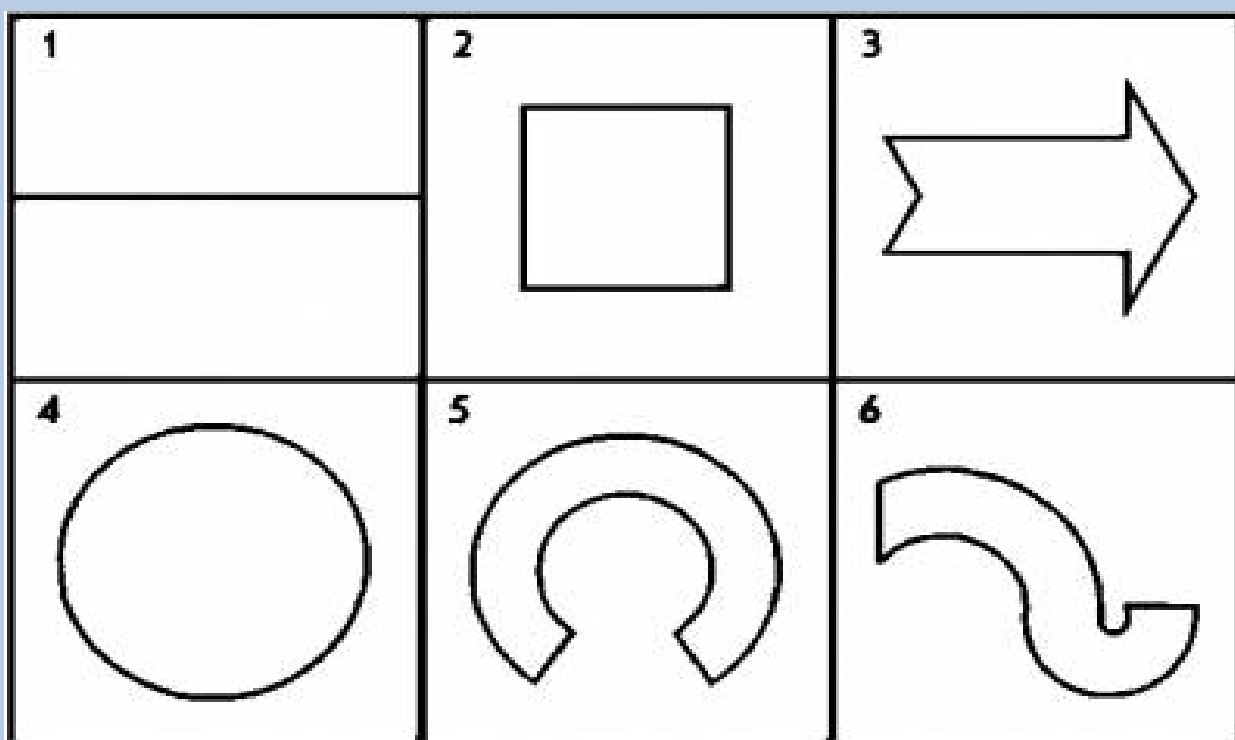
0-1 бал – дуже низький.

Методика дослідження мислення

Методика "Виріж фігури"

Дана методика призначається для психодіагностики наочно-дієвого мислення дітей у віці від 4 до 5 років.

Завдання методики полягає в тому, щоб швидко і точно вирізати з паперу намальовані на ній фігури. На мал. 1 є шість квадратів, які є розділені між собою, зображені різні фігури. Цей малюнок під час тестування пропонується дитині не в цілому, а по окремих квадратах. Для цього експериментатор попередньо розрізає його на шість квадратів.



Мал. 1. Контури вирізуваних фігур до методики «Виріж фігури».

Дитина по черзі отримує всі шість квадратів з малюнками (порядок їх пред'явлення позначений номерами на самих малюнках), ножиці і завдання вирізати всі ці фігури як можна швидше і точніше. (Перший з квадратів просто розрізається ножицями навпіл по горизонтальній лінії, прокреслено в ньому.)

Оцінка результатів

У ході оцінювання отриманих результатів в даній методиці враховуються час і точність виконання дитиною завдання.

10 балів - всі фігури вирізані дитиною не більш ніж за 3 хв, а контури вирізаних фігур не більше ніж на 1 мм відрізняються від заданих зразків.

8-9 балів - всі фігури вирізані дитиною за час від 3 до 4 хв, а їх контури відрізняються від оригіналів на величину від 1 мм до 2 мм.

6-7 балів - всі фігури вирізані дитиною за час від 4 до 5 хв, а їх контури відрізняються від оригіналів на 2-3 мм.

4-5 балів - всі фігури вирізані дитиною за час від 5 до 6 хв, а їх контури відрізняються від оригіналів на 3-4 мм.

2-3 бали - всі фігури вирізані дитиною за час від 6 до 7 хв, а їх контури відрізняються від оригіналів на 4-5 мм.

0-1 балів - дитина не впоралася із завданням за 7 хв, і вирізані нею фігури відрізняються від оригіналів більше ніж на 5 мм.

Висновки про рівень розвитку

10 балів - дуже високий.

8-9 балів - високий.

4-7 балів - середній.

2-3 бала - низький.

0-1 бал - дуже низький.

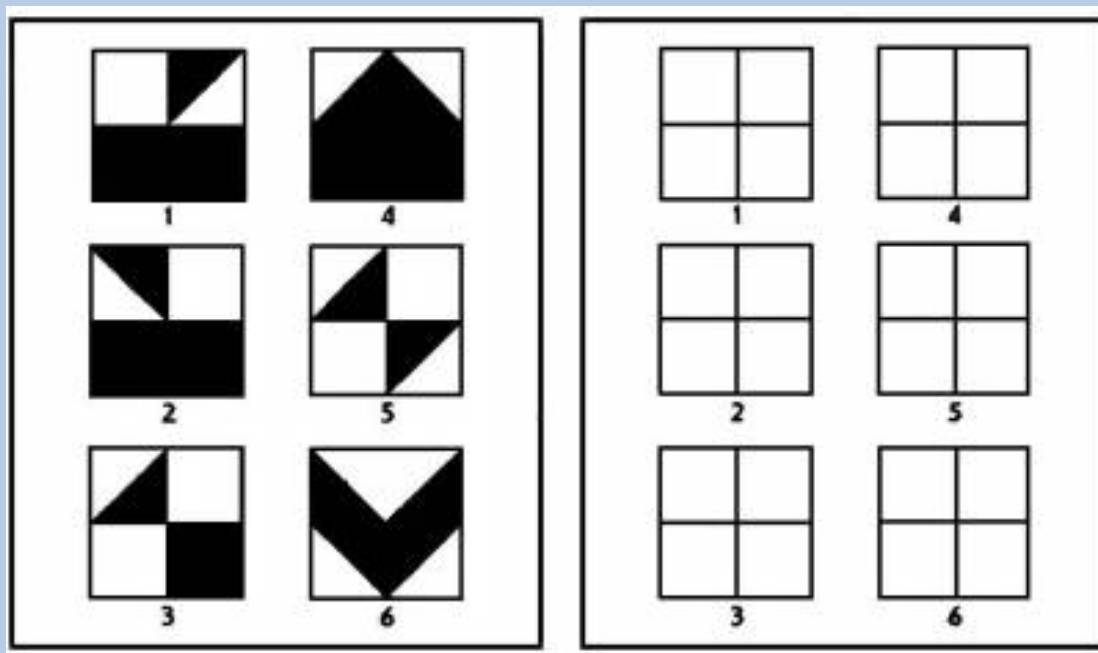
Методика "Відтвори малюнки"

Ця методика призначається для дітей віком від 3 до 4 років.

Завдання методики полягає в тому, щоб в спеціальних порожніх квадратах, представлених праворуч на мал. 1, відтворити картинки, зображені на тому ж малюнку зліва. Для цього дитині дається фломастер темного кольору і мал. 1 у супроводі наступної інструкції:

«Праворуч в порожніх клітинах необхідно намалювати точно такі ж фігури, які є зліва. Потрібно зробити це якомога акуратніше, рівномірно заштрихувати всі частини, де є темні поля, не залишаючи порожніх ділянок і не виходячи за межі заданого контуру».

На виконання завдання відводиться 5 хв.



Мал. 1 Малюнки і матриці до методики «Відтвори малюнки»

Оцінка результатів

10 балів - дитина за 5 хв виконала усі завдання, тобто намалювала в порожніх матрицях всі шість фігур. При цьому ні в одній з фігур не залишилося порожніх, не "заштрихованих ділянок у тих місцях, де штриховка повинна була бути суцільною, а контури фігур не більше ніж на

1 мм вийшли за межі заданих зразків.

8-9 балів - дитина впоралася із завданням за 5 хв. При цьому в кожній фігурі залишилися незаштрихованими не більше одного-двох ділянок, а контури виконаних фігур не більше ніж на 1 мм відрізняються від оригіналу.

5-7 балів - дитина виконала завдання за 5 хв, але в його роботі є хоча б один з наступних недоліків: майже в кожній фігурі є від 3 до 4 незаштрихованих ділянок; контури деяких фігур відрізняються від оригіналів на величину до 1,5 мм.

4-6 балів - дитина за 5 хв змогла заштрихувати 4-5 фігур з шести, причому в кожній з них зустрічається хоча б один з наступних недоліків: не менше одної п'ятої частини її площі залишилися незаштриховані; контури деяких фігур відрізняються від оригіналів на величину до 2 мм.

2-3 бали - дитина змогла за 5 хв заштрихувати тільки 2-3 фігури, і в кожній з них можна виявити хоча б один з наступних недоліків: не менше одної п'ятої її частини залишилося незаштриховано; контури деяких фігур відрізняються від оригіналів на величину до 2 мм.

0-1 бал - дитина за 5 хв змогла заштрихувати не більше одної фігури, і в ній є хоча б один з наступних недоліків: площа фігури не менш ніж на одну половину незаштрихована; контури деяких фігур відрізняються від оригіналів на величину до 3 мм.

Висновки про рівень розвитку

10 балів - дуже високий.

8-9 балів - високий.

4-7 балів - середній.

2-3 бала - низький.

0-1 бал - дуже низький.

Діагностичні методики визначення пізнавального інтересу.

Методика Спрямована на виявлення сили пізнавального інтересу.

Дітям пропонується обрати одну із заданих тем та написати на цю тему невеликий твір.

Перелік тем: 1. Що я знаю про мову? 2. Що я знаю про математику? 3. Чим я люблю займатися? 4. Який мій вихідний день?

Методика № 2. «Що нам цікаво?» Анкета

1. Що більше всього Вам подобається в школі? а) спілкування; б) отримувати освіту; в) дізнаватися про щось нове; г) процес навчання; д) самостійна робота; е) щось інше.

2. Який навчальний предмет найважливіший?

3. Який навчальний предмет найбільш цікавий?

4. Який навчальний предмет корисний для підготовки до життя?

Методика «Вільні завдання».

Методика спрямована на встановлення наявного пізнавального інтересу. Дітям пропонуються завдання з різних навчальних предметів (українська мова, математика, малювання, природознавство, фізкультура, основи здоров'я, читання, музика) та за бажанням виконувати завдання визначаються наявні пізнавальні інтереси у дитини.

Методика «Коробка форм»

Мета: оцінка сприйняття форми і просторових відносин точності координаційних рухів.

Стомлений матеріал: ящик з прорізами і об'ємні вкладиші. Підстави цих вкладишів відповідають за формою прорізах скриньки і являють собою геометричні фігури: коло, трикутник, прямокутник (овал), квадрат, багатогранник.

Проведення тесту:

Дорослий виставляє перед дитиною коробку і розкладає фігури-вкладиші.

Інструкція: Дорослий показує дитині: «Давай пограємо. Подивися, яка у мене коробка (будиночок, слоник ...), а в ній віконечка для фігур. У кожної фігури своє віконце. Якщо ти знайдеш правильно віконце для фігури, то вона опуститься в коробку.

В процесі роботи дорослий фіксує в протоколі: відповідність форми вкладиша прорізах коробки, облік просторового положення вкладиша і спосіб виконання дії (зорове співвіднесення, примірювання, проби і помилки).

Оцінка результатів: Високий рівень: виконання завдання на основі зорового співвіднесення підстави вкладиша з прорізом в ящику, з урахуванням просторового положення вкладиша.

Середній рівень: примірювання, прикладання фігури-вкладиша до слухно прорізи. Прості фігури-вкладиші (з повним правом коло, квадрат) візуально співвідносять з прорізами, а складні (з підставою трикутник, багатогранник) приміряє до різних, в тому числі і не відповідає потрібним прорізах. просторове положення вкладиша не завжди враховується (може вставляти боком в потрібну проріз)

Низький рівень: виконання завдання шляхом проб і помилок (Дитина намагається проштовхнути вкладиш спочатку в одну, потім в іншу і т.д. прорізи, або в одну проріз намагається проштовхнути різні вкладиші).

ПРОТОКОЛ До МЕТОДИКИ «КОРОБКА ФОРМ»

Ф.І. дитини _____ Вік _____

Місце проведення _____ Група _____

Дата _____ Педагог-психолог _____

Форма

Відповідність форми вкладиша прорізи коробки

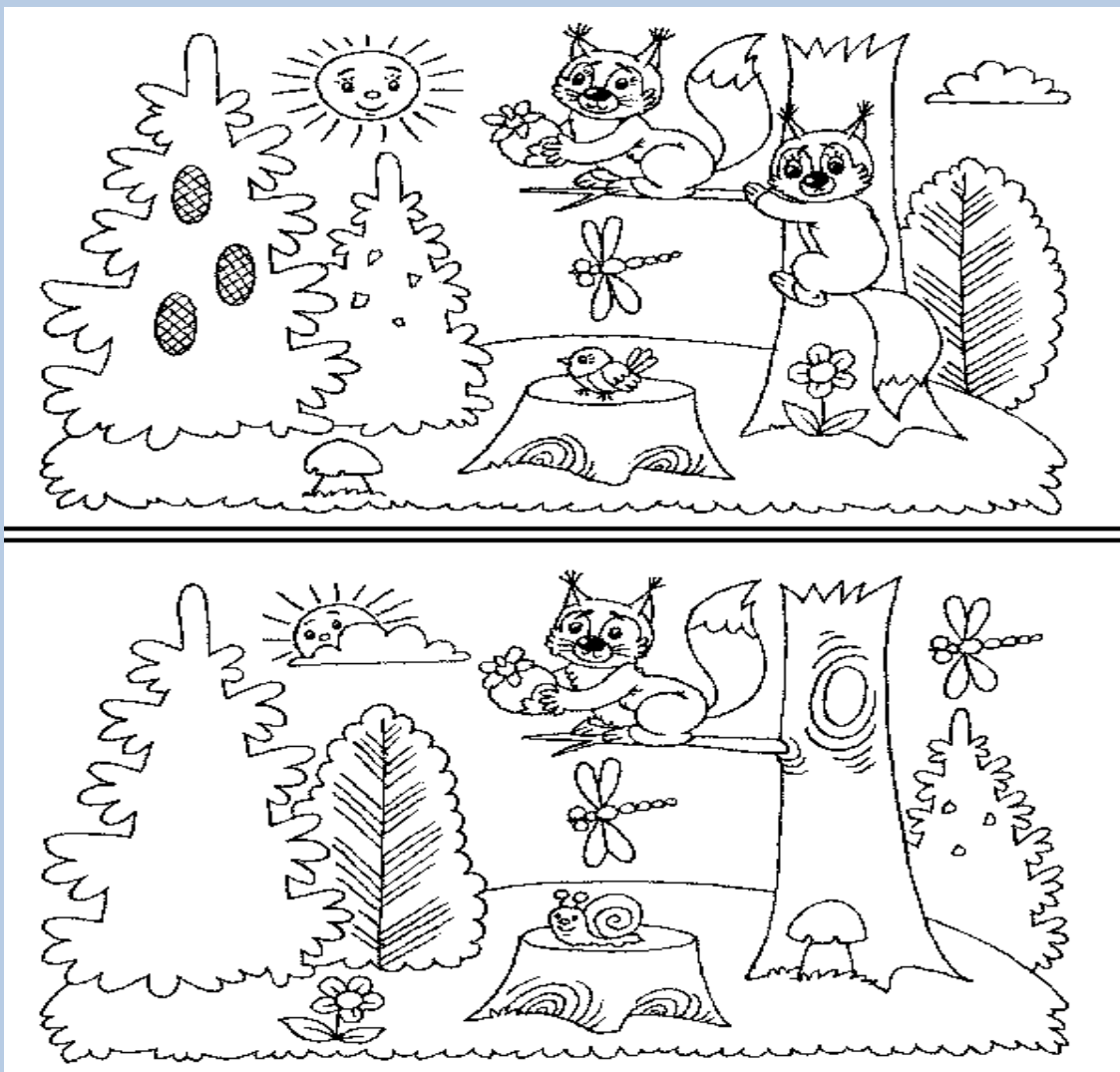
Облік просторового відношення

Спосіб виконання дії

Форма					
Відповідність форми вкладиша прорізи коробки					
Облік просторового відношення					
Спосіб виконання дії					

Тест "Знайди кілька відмінностей?"

Мета цієї методики - визначити, наскільки дитина в стані, зберігаючи в короткочасної і оперативної пам'яті образи баченого, практично їх використовувати, вирішуючи наочні завдання. Методика розрахована на дітей 5-6 років.



Перед показом картинки дитині пропонують знайти кілька відмінностей між двома картинками.

Оцінка результатів тесту.

10 балів - дитина впорався із завданням менше ніж за 20 сек

8-9 балів - дитина вирішила правильно все чотири завдання за час від 21 до 30 сек.

6-7 балів - дитина витратив на виконання завдання від 31 до 40 сек.

4-5 балів - дитина витратив на виконання завдання від 41 до 50 сек.

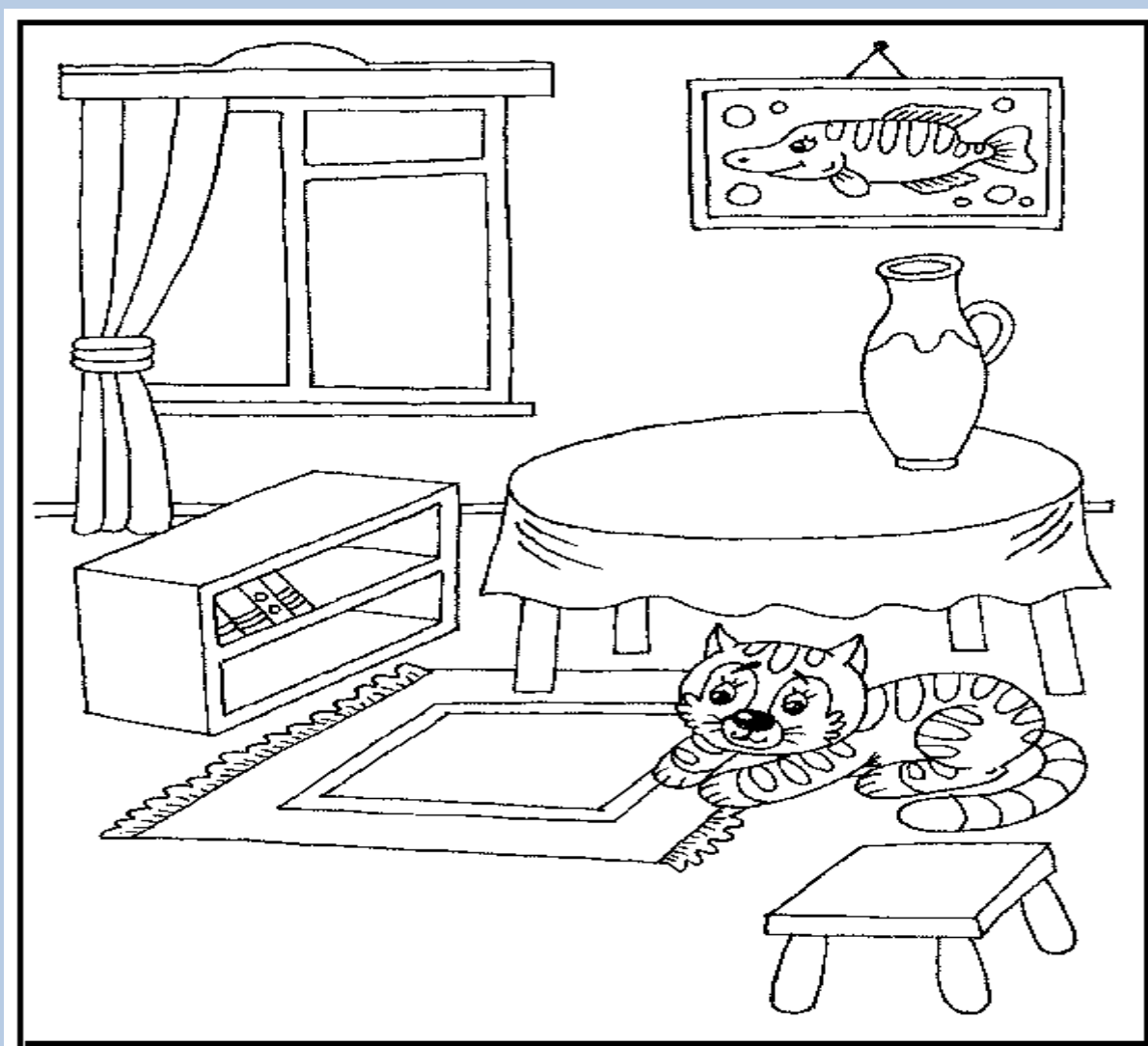
2-3 бали - час роботи дитини над завданням зайняло від 51 до 60 сек.

0-1 бал - дитина не впорався з виконанням завдання за час понад 60 сек.

Висновки про рівень розвитку сприйняття

- 10 балів - дуже високий.
- 8-9 балів - високий
- 4-7 балів - середній
- 2-3 бала - низький
- бал - дуже низький.

2. Дитині на 20-30 секунд показують малюнок А, кажучи: "Запам'ятай все зображені на картинці предмети і їх розташування". Далі Малюнок А прибирають, і пропонують подивитися на малюнку Б і сказати що змінилося на цій картинці в порівнянні з попередньою.



Оцінка результатів тесту

6-7 балів - дитина витратив на виконання завдання від 31 до 40 сек.

4-5 балів - дитина витратив на виконання завдання від 41 до 50 сек.

2. Дитині на 20-30 секунд показують малюнок А, кажучи: "Запам'ятай все зображені на картинці предмети і їх розташування". Далі Малюнок А прибирають, і пропонують подивитися на малюнку Б і сказати що змінилося на цій картинці в порівнянні з попередньою.

Оцінка результатів тесту

6-7 балів - дитина витратив на виконання завдання від 31 до 40 сек.

4-5 балів - дитина витратив на виконання завдання від 41 до 50 сек.

2-3 бали - час роботи дитини над завданням зайняло від 51 до 60 сек.

0-1 бал - дитина не впорався з виконанням завдання за час понад 60 сек.

8-9 балів - дитина вирішила правильно все чотири завдання за час від 21 до 30 сек.

10 балів - дитина впорався із завданням менше ніж за 20 сек

-9 балів - дитина вирішила правильно все чотири завдання за час від 21 до 30 сек

Висновки про рівень розвитку сприйняття

- 10 балів - дуже високий.
- 8-9 балів - високий
- 4-7 балів - середній
- 2-3 бала – низький
- бал - дуже низький.

Діагностика уяви дошкільника. Для дітей 5-7 років.

Методика «Сонце в кімнаті»

Дана діагностика уяви дошкільника заснована на здатності дитини перетворювати «нереальне» в «реальне» в контексті ситуації. Для заняття необхідно підготувати картинку із зображенням кімнати, в якій знаходиться сонце і людина. Також знадобиться олівець.

Психолог показує картинку дитині. Дошкільник повинен перерахувати все, що він бачить на картинці. Після того, як він все перерахував, психолог пропонує звернути увагу на сонце в кімнаті. Чи є тут помилка? Як можна виправити картинку, щоб вона була правильною?

Дитина може скористатися олівцем або обійтися усним коментарем.

В ході обробки даних враховуються відповіді дитини:

- Відсутність відповіді - один бал.
- Формальне усунення невідповідності (зафарбувати сонце, стерти його) - два бали.
- Більш «складне» усунення невідповідності: проста відповідь (намалювати в іншому місці - на вулиці) - три бали, складний відповідь (переробити малюнок - перетворити сонце в лампу) - чотири бали.
- Конструктивний відповідь (розділити невідповідний елемент з іншими, зберігши умови ситуації: намалювати вікно, намалювати навколо сонця рамку) - п'ять балів.

Методика «Як врятувати зайчика»

Дана діагностика уяви дошкільника заснована на здатності перенесення властивостей знайомого предмета в нову ситуацію. Для заняття знадобиться:

- Блюдце,
- Відерця,
- Дерев'яна паличка,
- Здутий повітряну кульку,
- аркуш паперу,

- Фігурка зайчика.

Всі предмети розкладають на столі перед дитиною. Психолог бере в руки зайчика і розповідає про нього історію: «Це зайка. Одного разу він вирішив поплавати в морі на кораблі і поплив дуже далеко. Почався шторм, піднялися хвилі, зайка став тонути. Але ми з тобою можемо врятувати зайчика. Для цього ми можемо скористатися предметами, які лежать перед тобою. За допомогою якого предмета ти б врятував зайчика ».

Виконання завдання оцінюється по декількох рівнях.

- Дитина вибирає предмети, які можна використовувати в готовому вигляді - відерце, блюдце, паличку, за допомогою якої можна врятувати зайчика - один бал.

- Дитина пропонує використовувати предмет в не зовсім стандартному вигляді - наприклад, паличку використовувати в якості колоди, на якому зайка допливе до берега - два бали.

- Діти вибирають більш комплексний і складний варіант, використовуючи в якості основи перетворення готівкового матеріалу - наприклад, надути кульку, щоб зайка на ньому відлетів, або зробити кораблик з аркуша - три бали.

Діагностика рівня розвитку уяви

Методика «Де чие місце?»

Для того щоб так грати, треба піти від конкретності і реальності (в даному випадку питання дорослого), змодельовати в уяві всю ситуацію цілком - спілкування дорослого з ним (побачити ціле раніше частин) і перенести функції з одного об'єкта на інший. Іншими словами, дитина повинна проявити свою уяву

На цьому принципі і заснована гра-методика «Де чие місце?». Її психологічний сенс полягає в тому, щоб подивитися, наскільки дитина зуміє проявити свою уяву в жорстко заданій предметній ситуації.

Для проведення цієї методики-гри використовується наступний малюнок:

Окремо вирізаються гуртки-вставки:

Інструкція: «Уважно розглянь малюнок і постав кружечки в «незвичайні» місця. Поясни, чому вони там опинилися».

Оцінка: залежно від рівня розвитку уяви діти можуть по-різному вирішувати це завдання.

Перший рівень: діти відчувають труднощі, виконуючи завдання. Вони, як правило, ставлять фігурки на їх «законні» місця, а всі пояснення зводять до наступного: собака в будці тому, що вона повинна бути там. Якщо ж дорослий сам поставить кружечки на «чужі» місця, то малюк буде весело сміятися, але пояснити, чому вони там опинилися, все одно не зможе. Якщо ж вдається домогтися від дитини якихось пояснень, то вони будуть шаблонні і стереотипні: «Кішка на клумбах тому, що вона сховалася», «Собака в ставку тому, що вона сховалася» і т.п.

Другий рівень: особливих проблем при виконанні цього завдання діти відчувати не будуть. Вони легко поставлять кружечки з персонажами на «чужі» місця, однак пояснення викликатиме у них труднощі. Деякі навіть почнуть ставити фігурки на їхні місця, як тільки експериментатор попросить розповісти, чому той чи інший персонаж опинився на невідповідному місці. Розповіді дошкільнят цим рівнем розвитку уяви, як правило, мають під собою реальний ґрунт, принаймні малюки намагаються це довести. «У минулому році на дачі я як кішка залізла на дерево (поміщає кішку на тато мені розповідав, що собаки дуже люблять купатися (ставить собаку в ставок). По телевізору показували, що собака подружився із пташкою і пустила її до себе жити (ставить пташку в будку)» і т.п.

Третій рівень: діти без праці розставляють кружечки на «чужі» місця і пояснюють свої кроки. Для них характерний такий етап, коли вони обмірковують запропоновану дорослим завдання. Деякі навмисно відводять очі від картинки, задумливо дивляться в стелю, встають, щоб краще побачити зображення, прищуплюються і т.д. Іноді цей етап завершується тим, що дитина бере на себе будь-яку роль, виходячи з якої він і буде вести

пояснення. Наприклад: «Я чарівник, я оживлю цю картинку», а потім слід фантазія-розповідь, пояснює незвичайне місце розташування предметів. Або після деяких роздумів: «На столі лежала картинка, і ніхто не знав, що з нею робити. Але ось подув вітер (дитина починає дути), і всі предмети розбіглися». Далі треба казковий сюжет. Важливою особливістю в поясненнях дітей з високим рівнем розвитку уяви є те, що вони пов'язують в своєму оповіданні окремі епізоди, предмети і частини картинки в єдиний цілісний сюжет. Інша особливість в тому, що їм легше даються пояснення тоді, коли вони ставлять предмети самі, ніж коли їх просять розповісти про предмети, розміщених кимсь іншим. Це, ймовірно, пояснюється тим, що ці діти в своїх діях керуються з самого початку задумом, він ними керує. Коли ж їм треба пояснити «чуже», то вони повинні проникнути в «чужий» задум, а цього діти в дошкільному віці, як правило, робити ще не вміють.

Методика «Вивчення рівня розвитку уяви» (Г. А. Урунтаева і Ю. А. Афонькіна)

Мета: визначити рівень розвитку уяви дитини.

Стомлений матеріал. Аркуші паперу і набір кольорових олівців.

Діапазон застосування. Діти 4-7 років.

Інструкція: «Придумай свою казку про кімнатна рослина або квітка. Намалюй до неї одну картинку».

Проведення методики. Експеримент проводиться індивідуально. Якщо дитина починає малювати або розповідати знайому казку, інструкцію повторюють. Відповіді дітей (казки) записуються в протокол.

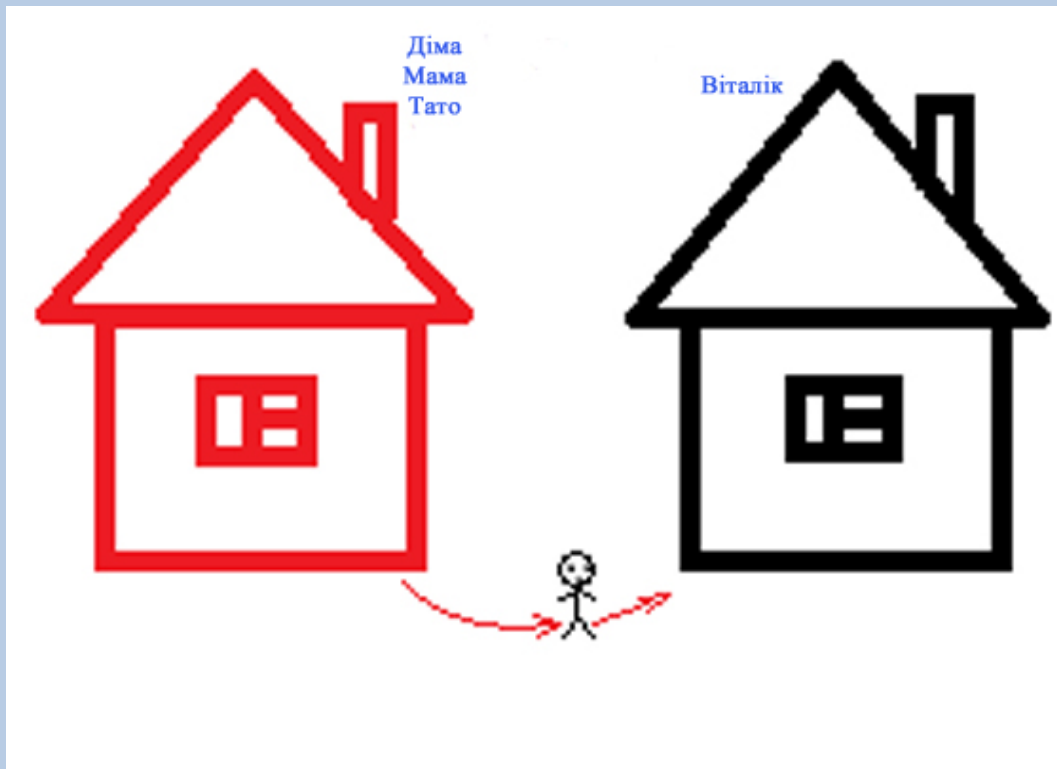
Обробка даних. При аналізі не відзначають якості самого малюнка і викладу, а звертають увагу тільки на рівень уяви і відносять дітей до одного з трьох рівнів.

Низький рівень. Діти малюють і розповідають знайому казку навіть після повторення інструкції.

Середній рівень. Дитина розповідає модифікований варіант знайомої казки чи творить елементарну власну казку. Картинка може не відобразити істотного епізоду казки.

Високий рівень. Сюжет малюнка і казки збігається. Діти малюють і складають одночасно, а не намагаються після малювання що-небудь придумати по деталі малюнка. У малюнку, як правило, представлений один з істотних моментів казки. Малюнок і казка структурно оформлені (мають композицію і деталізовані). Персонажі і сюжет малюнка і казки в точності не повторюють знайомі дитині казки. Діти планують свою діяльність

Методика “два будиночки”



Ціль: виявити ставлення дитини (3,5-6,5 років) до окремо взятих людей з її оточення (до членів сім'ї, вчителів, братів і сестер, друзів і т.д).

Для більш об'єктивного результату бажано, щоб тест проводився кваліфікованим психологом, ну або хоча б не батьками. Обов'язковою умовою є те, що тест проводиться віч на віч (дитина + психолог).

Вам знадобиться аркуш білого паперу, червоний і чорний фломастери.

Процедура проведення:

Психолог ненав'язливо розпитує дитину про її дім: «А в якому будинку ти живеш?»

Психолог каже: «Чудово, а давай побудуємо для тебе інший, чудовий і дуже гарний будиночок» і малює на аркуші паперу будиночок червоним фломастером. У процесі малювання потрібно постійно підкреслювати привабливість червоного будиночка.

Психолог пропонує дитині: «Ну, тепер нам потрібно заселити цей прекрасний будиночок. Першим його жителем будеш, звичайно, ти, адже ми його для тебе побудували». Психолог записує поруч з будиночком ім'я

дитини. «А хто ще буде жити в цьому будинку? Ти можеш вселити в нього кого хочеш, і тих, хто зараз живе з тобою і тих хто живе в іншому місці. Кого хочеш вселяти?»

Ім'я кожного «нового мешканця» будиночка психолог записує під ім'ям дитини. Можна дуже м'яко поцікавитися, а хто це.

Коли в будиночку з'являться 2-3 новосельці, психолог малює поруч чорний будиночок і каже: «Хтось, напевно, не буде жити з тобою в червоному будиночку, їм теж потрібно десь жити. Давай поселимо їх в будиночок, який буде стояти поруч». Важливе уточнення – чорний будинок ні як не характеризується перед дитиною і не описується! Це просто сусідній будиночок і він не гірший, ніж червоний!

Якщо дитина не заселяє чорний будиночок, психолог її ненав'язливо до цього спонукає: «Ну що ж, будиночок так і буде стояти порожній?»

Коли будиночки вже заселені, допускається запитати про кого-небудь, кого забули (учитель, братик і т.д).

Потім психолог говорить: «Давай подивимося, можливо, хтось із сусіднього будиночка хоче переїхати в червоний будиночок жити. Як ти думаєш хто це?». Стрілочками на аркуші паперу позначається «переїзд».

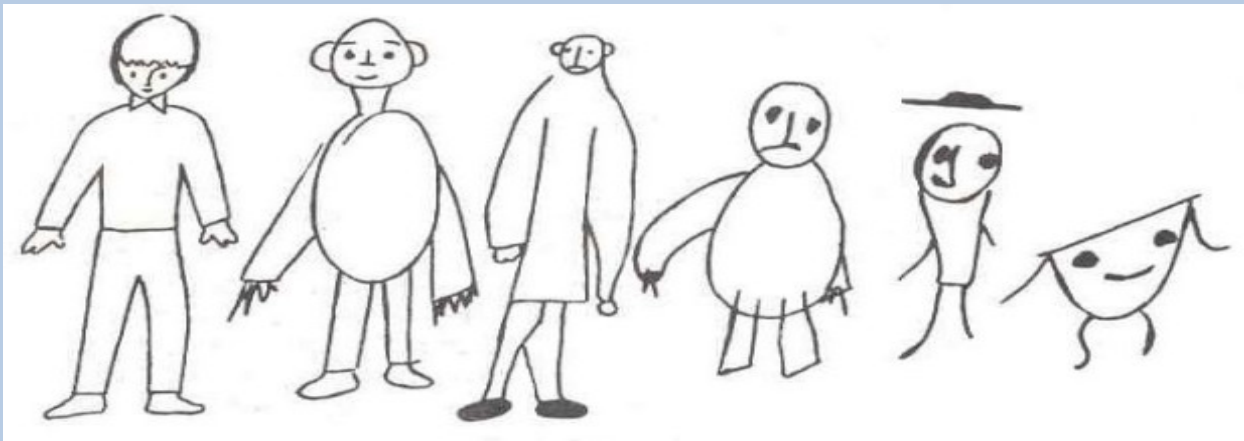
«А можливо, з червоного будиночка хтось хоче переїхати?» – говорить психолог і знову позначає стрілочками «переїзд».

Розшифровка результатів тесту не символічна. Висновки робляться безпосередньо, в червоному будиночку живуть люди, яким дитина симпатизує, «мешканців чорного будиночка» дитина цурається і психологічно відмежовується. При переселенні «мешканців» з одного будинку в інший потрібно враховувати пояснення дитини або формулювання питання (чиє бажання вплинуло на переселення). Найважливіше значення має те, куди дитина «поселила» батьків, братів і сестер. В якому будиночку перебувають вчитель або вихователь. А також, чи присутні в червоному будиночку однолітки дитини.

Методики діагностики рівня готовності дитини до школи.

ТЕСТ КЕРНА-ЙІРАСИКА (ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ)

Тест виявляє загальний рівень психічного розвитку, рівень розвитку мислення, вміння слухати, виконувати завдання за зразком, довільність психічної діяльності.

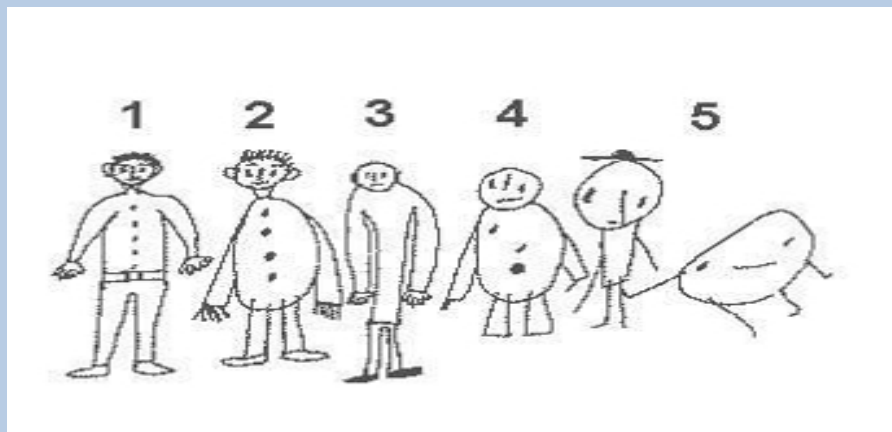


Тест складається з 4-х частин:

- тест “Малюнок людини” (чоловічої фігури);
- копіювання фрази з письмових букв;
- змальовування точок.

Тест “Малюнок людини”

Завдання. “Тут (показується де) намалюй людину, як ти вмієш”. Під час малювання неприпустимо поправляти дитину (“ти забув намалювати вуха”), дорослий мовчки спостерігає.



Оцінювання

1 бал: намальована чоловіча постать (елементи чоловічого одягу), є голова, тулуб, кінцівки; голова з тулубом з'єднується шиєю, вона не повинна бути більшою за тулуб; голова менша за тулуб, на голові – волосся, можливий головний убір, вуха; на обличчі – очі, ніс, рот; руки мають кисті з п'ятьма пальцями; ноги відігнуті (тобто є ступня або черевик); фігура намальована синтетичним способом (контур цільний, ноги і руки ніби ростуть з тулуба, а не прикріплені до нього).

2 бали: виконання всіх вимог, крім синтетичного способу малювання, або якщо присутній синтетичний спосіб, але не намальовані 3 деталі: шия, волосся, пальці; обличчя повністю є промальованим.

3 бали: фігура має голову, тулуб, кінцівки (руки і ноги намальовані двома лініями); можуть бути відсутніми: шия, вуха, волосся, одяг, пальці на руках, ступні на ногах.

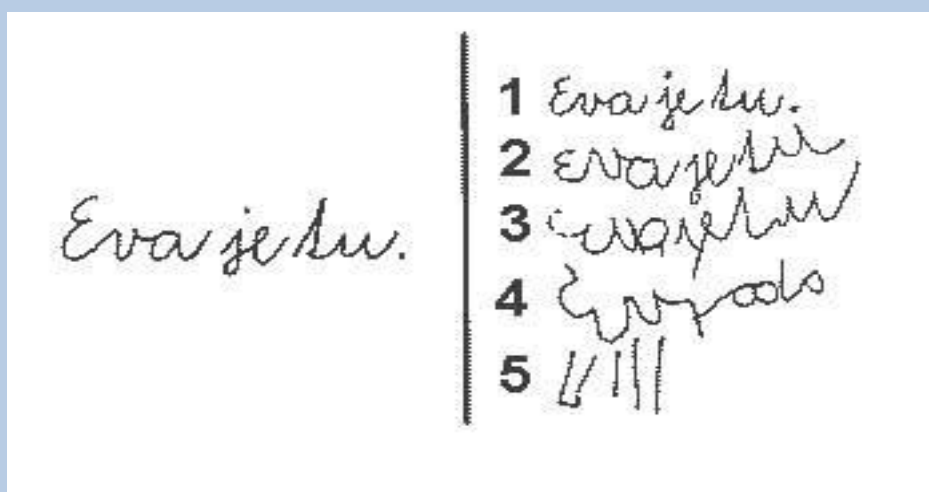
4 бали: примітивний малюнок з головою і тулубом, руки і ноги не промальовані, можуть бути у вигляді однієї лінії.

5 балів: відсутність чіткого зображення тулуба, немає кінцівок; каракулі.

Копіювання фрази з письмових букв

Завдання. “Подивися, тут щось написано. Спробуй переписати так само тут (показати нижче написаної фрази), як зможеш”.

На аркуші напишіть фразу великими літерами, перша буква – велика: Він їв суп.



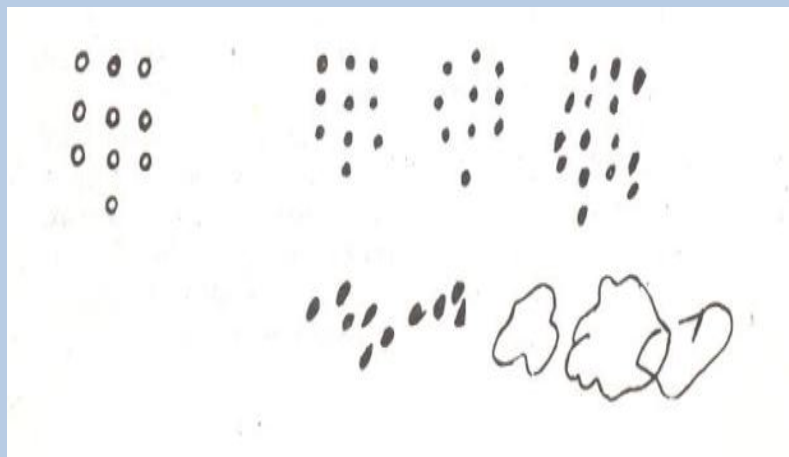
Оцінювання

- 1 бал: добре і повністю скопійований зразок; букви можуть бути трохи більшими ніж у зразку, але не в 2 рази; перша літера – велика; фраза складається з трьох слів, їх розташування на аркуші горизонтальне (можливо невелике відхилення від горизонталі).
- 2 бали: зразок скопійовано розбірливо; розмір букв і горизонтальне положення не враховується (літери можуть бути більші, рядок може йти вгору або вниз).
- 3 бали: напис розбитий на три частини, можна зрозуміти хоча б 4 літери.
- 4 бали: зі зразком збігаються хоча б 2 літери, розрізняється рядок.
- 5 балів: нерозбірливі каракулі, черкання.

Змальовування точок

Завдання. “Тут намальовані точки. Спробуй намалювати поруч такі ж”.

У зразку 10 точок знаходяться на рівній відстані одна від одної по вертикалі і по горизонталі.



Оцінювання

- 1 бал: точне копіювання зразка, допускаються невеликі відхилення від рядка або стовпця, зменшення малюнка, неприпустиме збільшення.

2 бали: кількість і розташування точок відповідають зразку, допускається відхилення до трьох точок на половину відстані між ними; точки можуть бути замінені кружечками.

3 бали: малюнок у цілому відповідає зразку, по висоті або ширині не перевищує його більше, ніж у 2 рази; число точок може не відповідати зразку, але їх не повинно бути більше 20 і менше 7; допустимо розворот малюнка навіть на 180 градусів.

4 бали: малюнок складається з точок, але не відповідає зразку.

5 балів: каракулі, черкання.

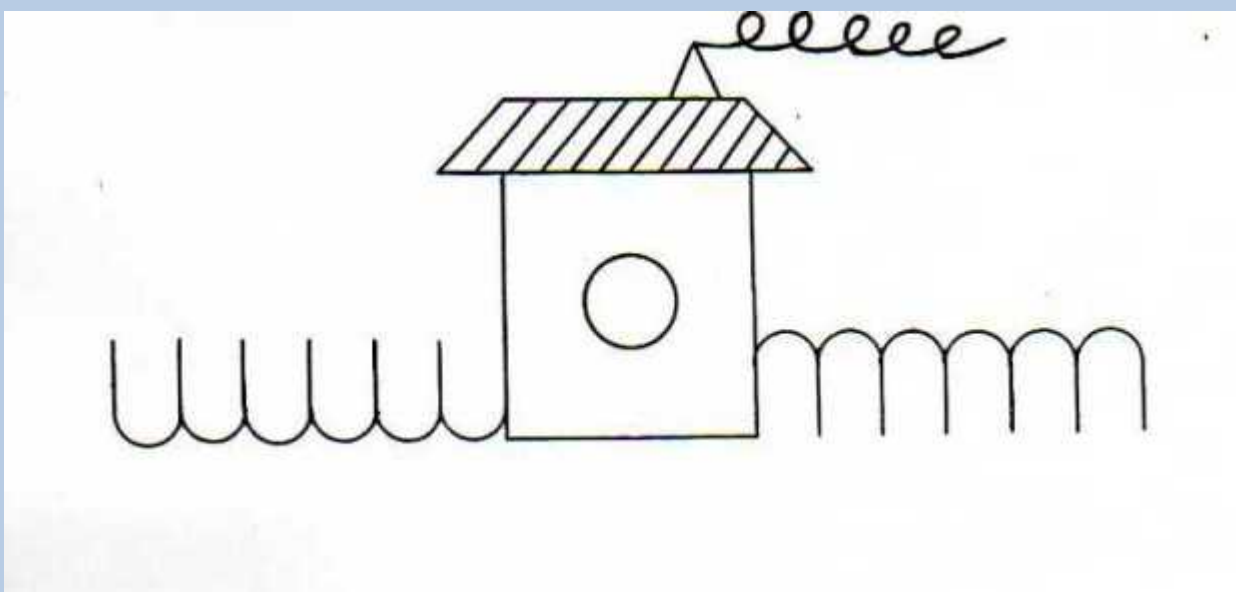
Після оцінки кожного завдання всі бали сумуються. Якщо дитина набрала в сумі за всіма трьома завданнями:

- 3-6 балів – у неї високий рівень готовності до школи;
- 7-12 балів – середній рівень;
- 13 -15 балів – низький рівень готовності, дитина потребує додаткового обстеження інтелекту та психічного розвитку.

БУДИНОЧОК (Н.І. ГУТКІНА) – ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ ДОВІЛЬНОЇ СФЕРИ, ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ.

Тест для діагностики довірливої сфери “Будиночок” (Н.І. Гуткіна)

Ціль – діагностика рівня розвитку довірливої сфери; може використовуватися при визначенні готовності дітей до шкільного навчання. Методика дозволяє виявити: вміння дитини орієнтуватися в своїй роботі на зразок; вміння скопіювати його. Ці вміння потребують певного рівня розвитку довірливої уваги, просторового сприйняття, сенсо-моторної координації та тонкої моторики руки.



Вік досліджуваних 5-8 років.

Інструкція:

Перед дитиною кладеться аркуш з намальованим будиночком, чистий аркуш такого ж розміру, що і аркуш з будиночком. “Перед тобою лежить аркуш паперу й олівець. На цьому аркуші намалюй точно таку картинку, яку ти бачиш на малюнку. Не поспішай, будь уважний, постарайся, щоб малюнок був такий же, як цей зразок. Якщо ти щось не так намалюєш, то стирати гумкою не можна. Треба поверх неправильного малюнка або поруч правильно намалювати. Тобі зрозуміло завдання? Тоді приступай до роботи”

Обробка результатів:

Обробка експериментального матеріалу проводиться шляхом підрахунку балів, що нараховуються за помилки. В якості помилок розглядаються:

- відсутність якої-небудь деталі малюнка (паркан, дим, труба, дах, вікно, основа будиночка) – 4 бали;
- збільшення окремих деталей малюнка більш ніж в два рази при відносно правильному збереженні розміру всього малюнка (бали нараховуються за кожну деталь) – 3 бали;
- неправильно зображений елемент (кільця диму, паркан – права і ліва сторони, штрихування на даху, вікно, труба) – 2 бали. Елемент оцінюється в цілому. Якщо частина його скопійована вірно, то нараховується 1 бал. Кількість елементів у деталі малюнка не враховується;
- неправильне розташування деталей в просторі (паркан не на одній з основою будиночка лінії, зміщення труби, вікна і т.д.) – 1 бал;
- відхилення прямих ліній більш ніж на 30° від заданого напрямку (перекіс вертикальних і горизонтальних ліній, завалювання забору) -1 бал;
- розриви між лініями в тих місцях, де вони повинні бути з'єднані (за кожен розрив) – 1 бал. У тому випадку, якщо лінії штрихування на даху не доходять до її лінії, 1 бал ставиться за всю штриховку в цілому;
- якщо одна лінія заходить за іншу (за кожне залізання), то ставите – 1 бал. Штрихування даху оцінюється в цілому;
- безпомилкове копіювання малюнка – 0 балів. За хороше виконання малюнка виставляється "0".

Таким чином, чим гірше виконано поставлене завдання, тим вищою є отримана досліджуваним сумарна оцінка. Отже:

- 0 балів – добре розвинена довільна увага;
- 1-2 бали – середній розвиток довільної уваги;

- більше 4 балів – слабкий розвиток довільної уваги.

Потрібно враховувати вік досліджуваного. П'ятирічні діти майже не отримують оцінку "0". Якщо ж досліджуваний в 10 років отримує більше 1 балу, то це свідчить про неблагополуччя в розвитку.

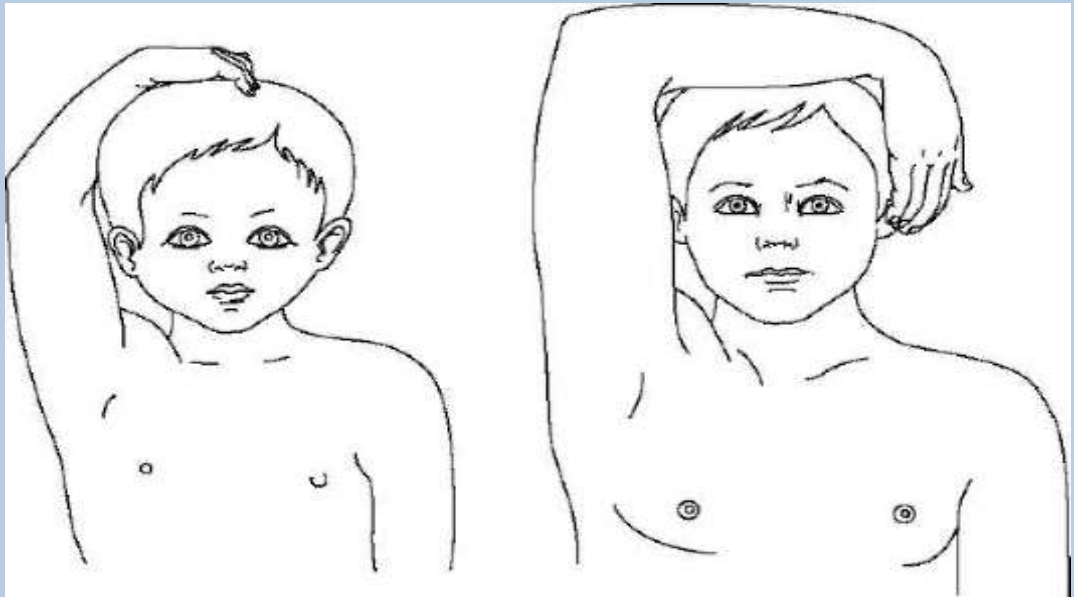
Деякі зауваження до проведення методики

Якщо дитина не намалювала якісь елементи, то їй пропонується відтворити їх за зразком у вигляді самостійних фігур, щоб перевірити її вміння намалювати ці елементи. Їх відсутність може бути пов'язана не з розвитком довільної уваги, а з невмінням дитини їх намалювати.

По ходу роботи дитини психолог фіксує:

- якою рукою вона малює;
- як працює зі зразком: чи часто дивиться на нього, проводить лінії в повітрі над малюнком-зразком, чи звіряє зроблене зі зразком або малює по пам'яті;
- швидко (або повільно) проводить лінії;
- чи відволікається під час роботи;
- висловлюється або задає запитання під час малювання.

ФІЛІПІНСЬКИЙ ТЕСТ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ МОРФОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ.



В дошкільному віці (зазвичай в 5-6 років) у дітей відбувається «напівзростовий стрибок у зрості», який полягає у суттєвому подовженні рук і ніг.

Для того, щоб дізнатися пройшов цей скачок зросту чи ні, потрібно попросити дитину доторкнутися правою рукою до лівого вуха, провівши руку над головою. Дитина 4-5 років не може цього зробити – руки ще занадто короткі.

Результат Філіппінського тесту достатньо точно характеризує біологічний вік дитини. Він відображає ступінь розвитку скелету, рівень дозрівання нервової системи, здатність головного мозку сприймати і переробляти інформацію. Загалом таким способом перевіряється ступінь морфофункціональної зрілості організму.

Фізіологами встановлено, що, якщо дитина починає відвідувати школу до того, як у неї відбувся напівзростовий стрибок, це різко негативно позначається на її здоров'ї, в першу чергу – психічному, і вкрай рідко приносить успіх у навчанні. Чому так? Тому що після такого стрибка у зрості, організм дитини стає надійнішим в біологічному сенсі, а тому – працездатнішим.

Паспортний вік, в якому проходить цей напівзростовий стрибок, може істотно варіюватися. У деяких дітей він завершений вже до 5 років, в інших – тільки після 7 років. Ясно, що в такому віці різниця в два роки – це дуже багато.

Після того, як напівзростовий стрибок завершений, у дитини з'являються реальні функціональні можливості до сидячої, досить тривалої роботи в рівному темпі (зрозуміло, ще невеликі – вони будуть швидко, але нерівномірно збільшуватися в міру дорослішання, але основа вже закладена).

Але не слід стверджувати стовідсотково, що якщо дитина виконала філіппінський тест – вона точно готова до навчання в школі.

«Шкільна зрілість» – це сукупність певних навичок і умінь дитини, таких, як: навик освоєння соціальної ролі учня; навик навчальної діяльності; вміння взаємодіяти з соціальним оточенням; фізіологічна готовність до навчання в школі.

Філіппінський тест допоможе вам визначити один з показників шкільної зрілості – ступінь фізіологічної готовності до навчання в школі.

ТЕСТ КОРОТКОЧАСНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА УМОВИВODІВ. ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ.

Задля збереження психічного здоров'я Ваших дітей результати тесту може інтерпретувати лише досвідчений психолог!

Як бачимо з назви, цей тест комбінований. Виявляється це у використанні одного й того самого навчального матеріалу для оцінювання двох, хоча й взаємопов'язаних, але якісно різних здібностей – короткочасної пам'яті та логічного мислення. Остання здатність представлена одним із видів умовиводів.

Комбіноване дослідження цих двох здатностей зумовлене не тільки міркуваннями економії часу, який витрачається на перевірку, а передусім їх внутрішніми психологічними взаємозв'язками.

Автор методики: Гільбух Ю. З.

Інструкція. Експериментатор звертається до дитини, яка обстежується: «Тобі подобається слухати різні історії? (Дитина зазвичай відповідає ствердно.) От я зараз почну маленьке оповідання, а ти спробуй добре його запам'ятати, щоб точно повторити. Слово в слово. Нічого не вилучати й не додавати. Згоден? (Зазвичай дитина відповідає згодою.)

Були собі три хлопчики: Миколка, Петрик та Іванко. Миколка нижчий за Петрика, Петрик нижчий за Іванка. Повтори!»

Якщо обстежуваний не може повністю і без суттєвих перекручень відтворити ці три фрази, експериментатор каже: «Нічого, не журися. Одразу це не виходить. Давай спробуємо ще раз. Слухай уважно.

Були собі...»

У протоколі дослідження фіксується кількість повторів, що знадобилися дитині для виконання завдання. Цей показник слугує для оцінювання рівня короткочасної смислової пам'яті обстежуваної дитини: чим менше знадобилося повторів, тим вищий рівень.

При цьому використовується така таблиця:

Вікові групи	Рівні розвитку короткочасної смислової пам'яті (кількість повторів, що знадобилися)		
	Низький	Середній	Високий
6 років	≥ 8	4-7	1-3
7 років	≥ 7	3-6	1-2

Після того як дитина дала правильну відповідь, експериментатор переходить до перевірки її здатності робити найпростіші умовиводи: «Молодець! Ти повторив правильно. А тепер подумай і скажи, хто з хлопчиків найвищий».

Якщо дитина не спроможна правильно відповісти, експериментатор каже: «Давай подумаємо ще раз. Миколка нижчий за Петрика, Петрик нижчий за Іванка. То хто з них найвищий?» (повторюється лише завершальна частина оповідання й саме запитання).

Після того як дитина дає правильну відповідь, їй ставиться ще одне запитання: «А хто ж із хлопчиків найнижчий?»

Для того щоб запобігти намаганням батьків націлювати дитину на готову відповідь, слід різним дітям пропонувати різні варіанти даного тесту, які відрізняються лише формою, наприклад:

Були собі три дівчинки: Оля, Ганнуся й Наталка. Оля молодша за Ганнусю, Ганнуся молодша за Наталку. (Яка з дівчат найстарша? Яка наймолодша?)

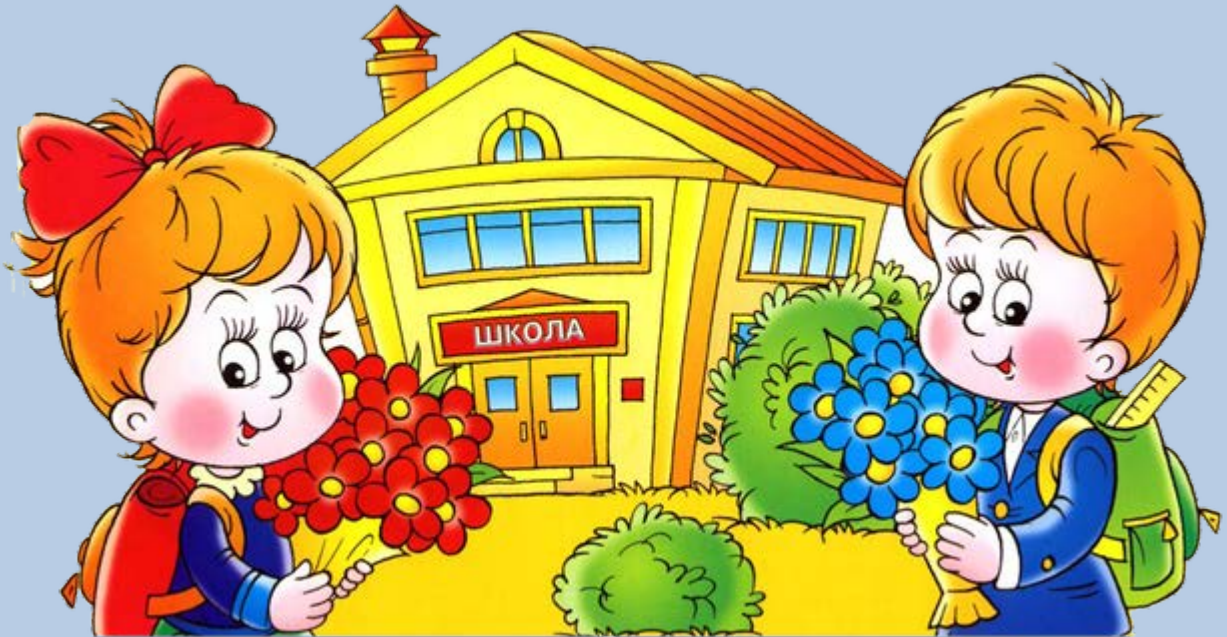
Було собі троє поросят: Хрюша, П'ятачок та Бублик. Хрюша товстіший від П'ятачка, П'ятачок товстіший від Бублика. (Хто з поросят найхудіший? Хто найтовстіший?)

У лісі живуть три зайчики: Хвостик, Вухастик та Пухнастик. Хвостик бігає швидше за Вухастика, а Вухастик – швидше від Пухнастика. (Хто із зайчиків бігає найшвидше? Хто найповільніше?)

Оцінювання результатів

Визначаючи рівень розвитку здатності дитини робити найпростіші умовиводи, враховують загальну кількість повторів, що знадобилися їй для виконання даного тесту в цілому (починаючи із запам'ятовування). Наприклад, шестирічний учень уперше правильно відтворив задані фрази лише після того, як експериментатор повторив їх 5 разів (це число фіксувалося під час тестування його короткочасної пам'яті). Потім йому знадобилося ще одне повторення для першого умовиводу, а для другого – жодного. Отже, тест умовиводів – 6 повторів, що, відповідно до таблиці, наведеної нижче, визначається як середній рівень.

*МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ. ТЕСТ ЗА Т.
Д. МАРЦИНКОВСЬКОЮ.*



Ціль: тест дозволить вам зрозуміти внутрішню позицію дитини стосовно школи.

Час на відповіді не обмежений. Задавайте запитання і фіксуйте всі відповіді дитини на папері:

«Уяви собі місто, в якому всього дві школи. Я буду тобі називати чим відрізняються ці школи, а ти повинен вибрати, в якій з них ти хочеш вчитися».

В одній школі проходять уроки математики, співу, української мови, праці, малювання та фізичної культури. В іншій школі тільки уроки співу, малювання і фізичної культури.

В одній школі є уроки та перерви. У другій школі уроків немає, є тільки перерви.

У першій школі за хороші відповіді ставлять оцінки 5 і 4. А в іншій дають цукерки, іграшки.

В одній школі можна займатися всім чим хочеш і коли хочеш. В іншій школі не можна вставати з-за парти без дозволу вчителя, а якщо хочеш щонебудь запитати потрібно, підняти вгору руку.

В одній школі вчитель задає дітям уроки додому. А в іншій домашніх завдань немає.

В одній школі, вчительку, яка захворіла, директор замінює іншою вчителькою. В іншій школі, замість хворого вчителя, вчити дітей починає мама.

В одній школі можна домовитися з вчителем, і він буде вчити тебе вдома. Не потрібно буде вставати вранці, і ходити в школу. В іншій, учитель не вчить дітей на дому, потрібно обов'язково ходити в школу.

А тепер уяви собі, що мама сказала: «Ти у мене ще маленький, напевно, тобі буде важко робити уроки, і вставати рано вранці. Залишся в дитячому садку ще на 1 рік, а потім підеш до школи». Що б ти відповів?

Якщо твій знайомий запитає: «Що тобі подобається в школі найбільше?», Як ти йому відповіси?

Аналіз відповідей: Правильна відповідь – 1 бал, неправильна – 0 балів. Внутрішня мотиваційна позиція ставлення до школи у дитини сформована, якщо за результатами відповідей вона набрала 5 і більше балів.

**ОПИТУВАЛЬНИК ОРІЄНТОВНОГО ТЕСТУ ШКІЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ
КЕРНА-ЙІРАСИКА**



Цей опитувальник виявляє загальний рівень мислення, кругозір та розвиток соціальних якостей дитини.

Тест проводиться у вигляді бесіди “запитання-відповідь”. Завдання може звучати так: “Зараз я буду задавати запитання, а ти намагайся відповісти на них”. Якщо дитині важко відразу відповісти на запитання, можна допомогти їй декількома навідними питаннями. Відповіді фіксуються в балах, потім сумуються.

Запитання

Яка тварина більша – кінь чи собака?

Вранці ми снідаємо, а вдень ...

Вдень світло, а вночі ...

Небо блакитне, а трава ...

Черешні, груші, сливи, яблука – це що?

Чому перед тим як проїде потяг, опускається шлагбаум?

Що таке Київ, Одеса, Львів? (Назвати будь-які міста)

Котра година? (Показати на годиннику, справжньому чи іграшковому)

Маленька корова – це теля, маленька собака – це ..., маленька овечка – це ...?

Собака більше схожий на курку або кішку? Чим? Що у них спільного?

Чому на всіх автомобілях є гальма?

Чим схожі один на одного молоток і сокира?

Чим схожі один на одного кішка і білка?

Чим відрізняються цвях і гвинт? Як би ти впізнав їх, якби вони лежали перед тобою на столі?

Футбол, стрибки у висоту, теніс, плавання – це ...

Які ти знаєш транспортні засоби?

Чим відрізняється старий чоловік від молодого? Яка між ними різниця?

Чому люди займаються спортом?

Чому це погано, коли хтось ухиляється від роботи?

Чому на конверт з листом потрібно наклеювати марку?

Оцінювання

Кінь = 0 балів;

неправильна відповідь = -5 балів

Обідаємо, їмо суп, м'ясо = 0;

вечеряємо, спимо і інші неправильні відповіді = -3 бали

Темно = 0;

неправильна відповідь = -4

Зелена = 0;

неправильна відповідь = -4

Фрукти = 1;

неправильна відповідь = -1

Щоб поїзд не зіткнувся з автомобілем; щоб ніхто не постраждав і т.д. = 0;

неправильна відповідь = -1

Міста = 1; станції = 0;

неправильна відповідь = -1

Правильно показано = 4;

показано тільки цілу годину або чверть години = 3;

не знає годин = 0

Цуценя, ягня = 4;

тільки одна правильна відповідь = 0;

неправильна відповідь = -1

На кішку, тому що у них по 4 лапи, шерсть, хвіст, пазурі (досить одної подібності) = 0;

на кішку без пояснення = -1

на курку = -3

Вказано дві причини: гальмувати з гори, зупинятися, уникати зіткнення і так далі = 1;

одна причина = 0;

неправильна відповідь = -1

Дві загальні ознаки: вони з дерева і заліза, це інструменти, ними можна забивати цвяхи, у них є рукоятки і т.д. = 3;

одна ознака = 2;

неправильна відповідь = 0

Визначення, що це тварини або приведення двох спільних ознак: у них 4 лапи, хвости, шерсть, вони можуть лазити по деревах і т.д. = 3;

одна ознака = 2;

неправильна відповідь = 0

У гвинта різьба (така закручена лінія навколо) = 3;

гвинт вкручується, а цвях забивається або у гвинта є гайка = 2;

неправильна відповідь = 0

Спорт (фізкультура) = 3;

ігри (вправи, гімнастика, змагання) = 2;

неправильна відповідь = 0

Три наземних транспортних засоби + літак або корабель = 4;

тільки три наземних транспортних засоби чи повний перелік з літаком, кораблем, але тільки після пояснення, що транспортні засоби – це те, на чому можна пересуватися = 2;

неправильна відповідь = 0

Три ознаки (сиве волосся, відсутність волосся, зморшки, погано бачить, часто хворіє і т.д.) = 4;

одна або дві відмінності = 2;

неправильна відповідь (у нього палиця, він курить ...) = 0

З двох причин (щоб бути здоровими, загартованими, щоб не були товстими і т.д.) = 4;

одна причина = 2;

неправильна відповідь (щоб щось вміти, щоб заробити гроші і т.д.) = 0

Інші повинні працювати за нього (або інший вираз того, що хтось несе збиток внаслідок цього) = 4;

він ледачий, мало заробляє, не може нічого купити = 2;

неправильна відповідь = 0

Так платять за пересилання цього листа = 5;

отримувач повинен був би заплатити штраф = 2;

неправильна відповідь = 0

Підсумовуємо бали

- сума + 24 і вище – високий вербальний інтелект (кругозір).
- сума від + 14 до 23 – вище середнього.
- сума від 0 до + 13 – середній показник вербального інтелекту.
- від -1 до – 10 – нижче середнього.
- від – 11 і менше – низький показник.